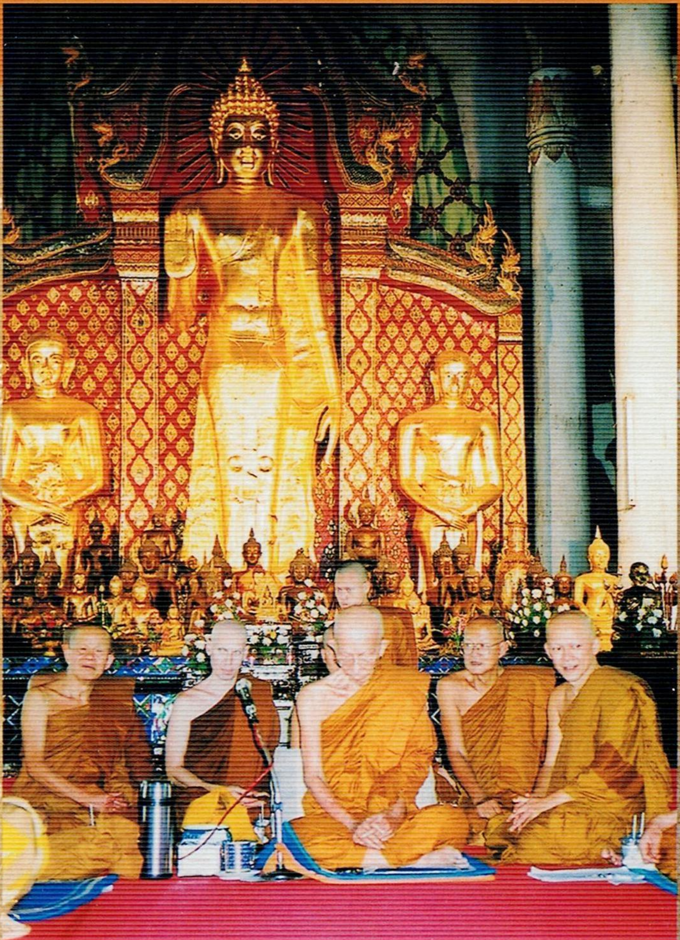
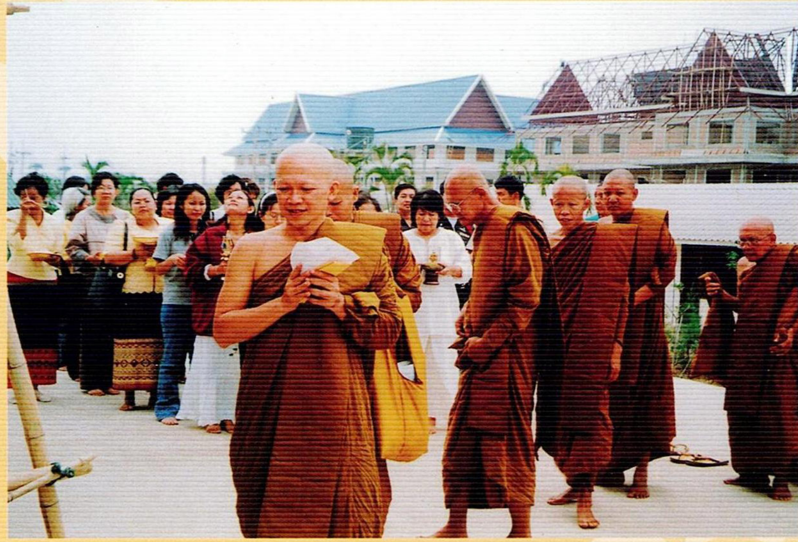
ประมวลธรรม เล่ม ๖

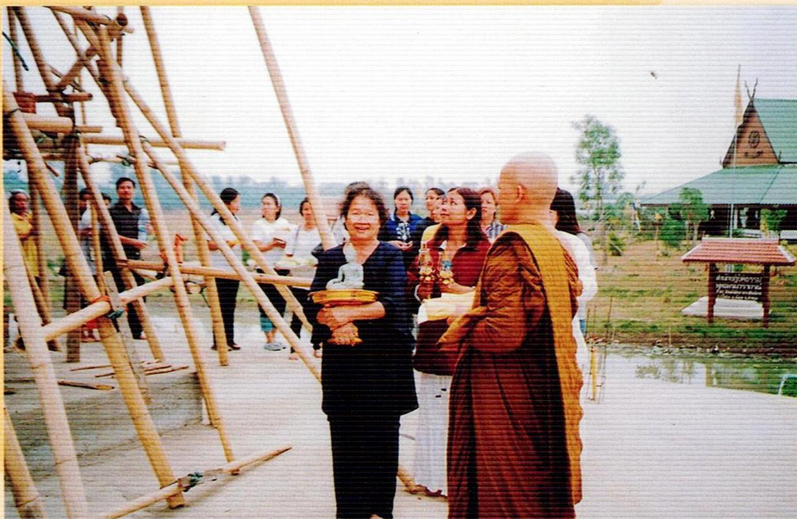
คู่มืออุบาสกและอนุสติธรรม
มหาสมัยสูตร

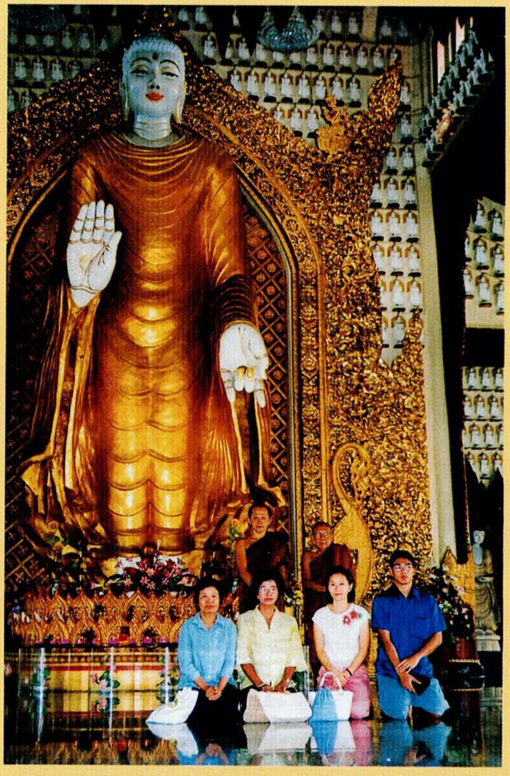
วัดป่าพุทธพจน์ลำพูน ต.ต้นธง อ.เมือง จ.ลำพูน
(สำนักปฏิบัติธรรมพุทธพจนวราภรณ์)

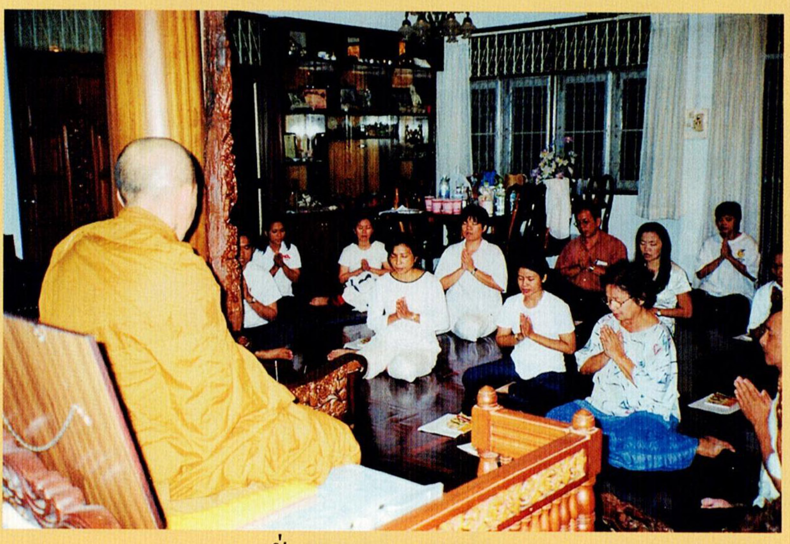

พุทธศาสนิกชน ร่วมพิธีบรรจุพระพุทธรูปพระรัตนเจดีย์

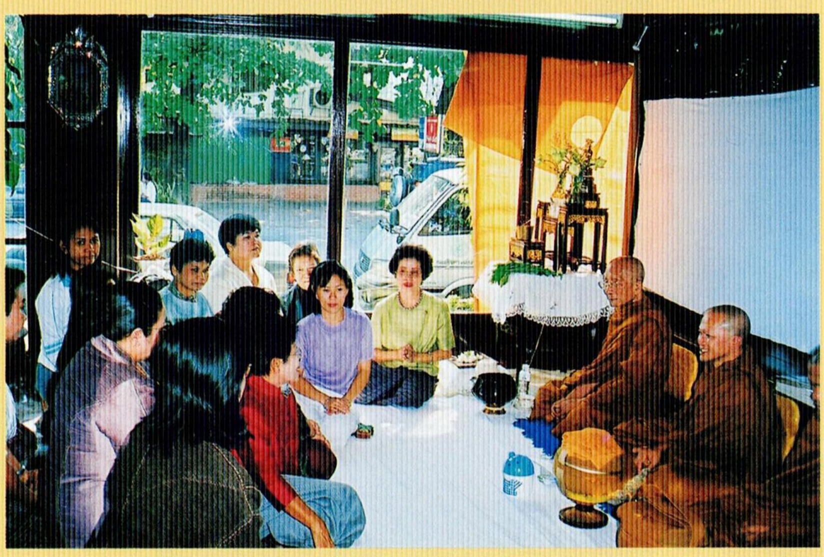

บรรจุพระพุทธรูป พระรัตนเจดีย์ศรีหริภุญไชย จ.ลำพูน

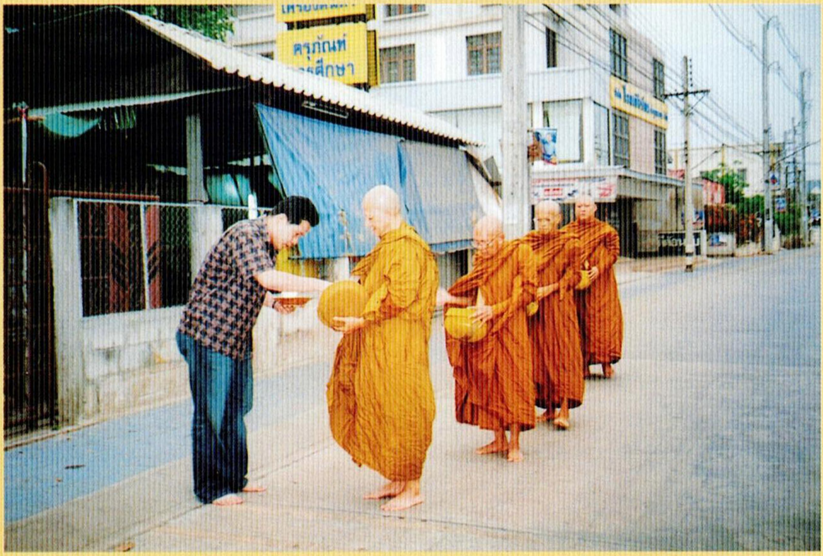

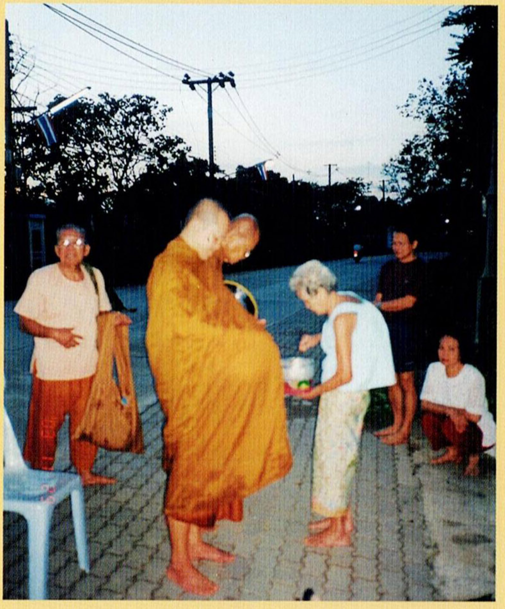
สั่งสอน - อบรมกรรมฐาน

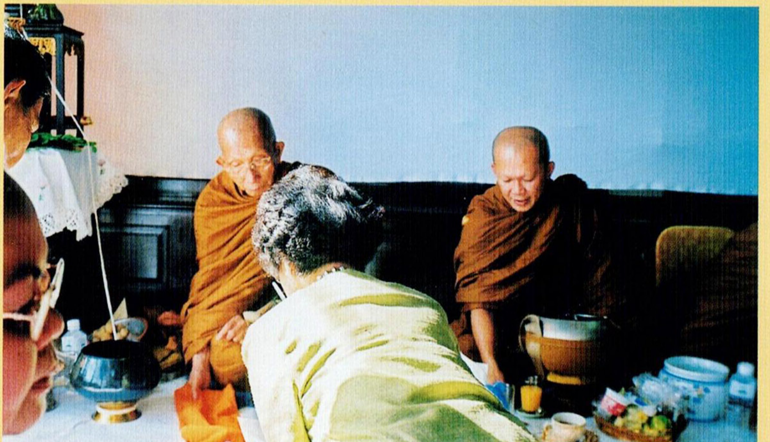
ศาสนกิจ - ศาสนพิธี

ทำบุญ - ใส่บาตร

ใส่บาตรเช้า

สังฆทาน

ศิษยานุศิษย์ อุบาสก - อุบาสิกา

สำนักปฏิบัติธรรม พุทธพจนวราภรณ์
สาขาวัดเจดีย์หลวง อ.เมือง จ.เชียงใหม่
ต.ต้นธง อ.เมือง จ.ลำพูน

ประมวลธรรม เล่ม ๖

คู่มืออุบาสกและอนุสติธรรม
มหาสมัยสูตร

วัดป่าพุทธพจน์ลำพูน
ต.ต้นธง อ.เมือง จ.ลำพูน
(สำนักปฏิบัติธรรมพุทธพจนวราภรณ์)

คู่มืออุบาสกและอนุสติธรรม มหาสมัยสูตร

เจ้าของ	วัดป่าพุทธพจน์ลำพูน (สำนักปฏิบัติธรรมพุทธพจนวราภรณ์) บ้านสันต้นธง ต.ต้นธง อ.เมือง จ.ลำพูน
ที่ปรึกษา	พระอาจารย์อารยะวังโส
ผู้จัดทำ	เบญจมาศ ณ ลำพูน ๐๑-๕๙๕๕๕๔๕๗
ISBN	๙๗๔-๘๕๔๖๗-๔-๘

พิมพ์ครั้งที่	๑
จำนวนพิมพ์	๖,๐๐๐ เล่ม
ปีที่พิมพ์	กรกฎาคม ๒๕๔๗
พิมพ์ที่	บริษัท นพบุรีการพิมพ์ จำกัด 24/2 ราชมรรคา ซอย 6 ต.พระสิงห์ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ โทร. 0-5327-9934, 0-5327-9117

คำปรารภการพิมพ์ครั้งที่ ๒

หลังจากที่คณะผู้จัดทำได้พิมพ์หนังสือคู่มืออุบาสกขึ้นมา เพื่อแจกจ่ายแก่พุทธศาสนิกชน ในเจตนาที่ต้องการเผยแผ่หลักปฏิบัติของอุบาสก-อุบาสิกาที่ควรประพฤติปฏิบัติในพระศาสนา เป็นจำนวนถึง ๓,๐๐๐ เล่ม เพื่อถวายแก่หลวงพ่อพระอาจารย์อารยะวังโส เพื่อแจกจ่ายให้แก่ศรัทธาญาติโยมเป็นลำดับมาที่สุดหนังสือก็หมดลงโดยเร็ว และยังมีผู้ที่เรียกร้องต้องการอีกเป็นจำนวนมากด้วยเหตุว่าเนื้อหาสาระของหนังสือได้ทำให้พุทธศาสนิกชนเข้าใจและปฏิบัติได้ถูกต้องยิ่งขึ้น ในหนังสือเล่มนี้ จึงได้นำเอาคู่มืออุบาสกมาเพิ่มเติมสาระให้มากขึ้นและได้รับเจตนาศรัทธาจากกัลยาณมิตรหลายท่านร่วมเป็นเจ้าภาพจัดพิมพ์

อาทิเช่น คุณนันทพร ปิยะกาญจนะ
คุณกฤษณ์ ประธานราษฎร์นิกร
คุณรจนา วานิช

ซึ่งต้องขอกราบขอบพระคุณมา ณ ที่นี้ และยังได้รับความเมตตาจากพระเดชพระคุณหลวงพ่ออารยะวังโส เทศน์อรรถาธิบายเรื่องพระมหาสมัยสูตรซึ่งได้อัญเชิญมาจัดพิมพ์ด้วยแล้ว

พลานิสงฆ์ของการจัดทำหนังสือเล่มนี้ ขอนอบน้อมกราบถวายแก่หลวงพ่อพระอาจารย์อารยะวังโส พ่อในทางธรรมที่เมตตาสั่งสอนให้ธรรมมะโดยไม่เห็นแก่เหน็ดเหนื่อยตลอดเวลา บุญกุศลที่ข้าพเจ้าได้กระทำนั้น แม้เทียบไม่ได้กับสิ่งที่พระอาจารย์พากเพียร แต่เปรียบประดุจกับแสงจากหิ่งห้อยที่ขับรัศมีของแสงจันทร์ให้สุกสกาวยิ่งขึ้น ที่สุด ทางเดียวที่ข้าพเจ้าจะตอบแทนพระคุณของท่านได้ คือพยายามขัดเกลากิเลส อวิชชาที่ติดอยู่ในกมลสันดานให้เบาบางลง

จะขอตั้งมั่น มุ่งมั่น ในการประพฤติธรรม ในการบูชาพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ จนกว่าชีวิตจะหาไม่ และขอตั้งจิตอธิษฐานว่า **“อานิสงฆ์ของธรรมทานนี้ ขอจงเป็นไปเพื่อความพ้นทุกข์อย่างแท้จริงในชาตินี้ ด้วยเทอญ”**

๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๗

** ผู้ที่เห็นคุณประโยชน์ของหนังสือเล่มนี้ และต้องการพิมพ์เพื่อแจกจ่ายเป็นธรรมทานเท่านั้น กรุณาติดต่อข้าพเจ้าที่หมายเลข ๐๑-๕๙๕๕๔๕๗*

สารบัญ

	หน้า
คำปรารภ	
คู่มืออุบาสก	๑
บทสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย	๑๕
ชาวบ้านกับพระ	๒๗
ปกิณณะ สวดมนต์ ไหว้พระ	๓๔
การถวายสังฆทาน	๓๗
เทศนาเรื่อง พระมหาสมัยสูตร	๔๐
มหาสะมะยะสุตตัง	๖๗
เทวะตาทิปัตติทานะคาถา	๘๖
บทสวดป๋าระมีสามสิบตั๊ด	๘๘
บทสวดธรรมสังเวช	๙๑
คำถวายเครื่องสักการะ	๙๔
พระไตรลักษณ์	๙๘

คู่มืออุบาสก

อุบาสกในพระศาสนา

เทศน์ในวันพระขึ้น ๘ ค่ำ เดือน ๑๐ ในพรรษาปี ๒๕๔๕

๑๔ กันยายน ๒๕๔๕ ณ สำนักปฏิบัติธรรมพุทธพจนวราภรณ์ จ.ลำพูน

อุบาสกในพระศาสนา อยากให้ทุกคนทำความเข้าใจให้ชัด จากการจาริกโคจรทั้ง ๔ ภาค มีสิ่งหนึ่งซึ่งน่าสนใจในพระศาสนาคือ วันนี้เราเข้าใจว่าเราเป็นชาวพุทธอยู่หรือไม่ ที่เราประกาศตนว่าเราเป็นพุทธศาสนิกชนถึงซึ่งพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นสรณะ มีอะไรเป็นเครื่องวัดว่า เราอยู่ในความเป็นอุบาสก อุบาสิกา ในพระศาสนาอย่างแท้จริง ตรงนี้เป็นเรื่องที่น่าคิด อาตมาได้พบคนจำนวนมาก ทั้งคนที่มีความรู้สูง คนที่มีความรู้น้อย ทั้งร่ำรวย และยากจน **ที่สุดทุกคนมีความทุกข์** อยู่กับตัวตามหลักพระสัจจธรรม และส่วนใหญ่ที่ได้พบก็คือพุทธศานิกชนที่ประกาศตนว่าเป็นชาวพุทธก็มีหลากหลายรูปแบบที่พระควรทำปัญญา พระภิกษุสงฆ์ทั้งหลายควรทำความเข้าใจด้วยในเรื่องดังกล่าว

โดยเฉพาะความเป็นชาวพุทธในเมืองไทยที่น่าคิด เพราะเกิดมาพ่อแม่ก็เขียนว่านับถือศาสนาพุทธ ลูกก็เรียนหนังสือไป เข้าวัดบ้างไม่เข้าวัดบ้าง ประกาศตนหรือเปล่าไม่ทราบ พ่อแม่ก็เช่นเดียวกัน ประพฤติตนอยู่ในศีลในธรรมหรือเปล่าก็ไม่ทราบ ที่สุดแล้วเราก็อ้างว่าเป็นชาวพุทธ คำกล่าวอ้างว่าเป็นชาวพุทธทั้งหลายของพวกเรากลายเป็นมีวัตถุที่แสดงว่าเราเป็นชาวพุทธก็คือ พระพุทธรูป เรามีการไปวัด การไปทำบุญตามประเพณี เช่น งานบุญทั้งหลายเราก็เข้าวัด เราไปวัดเมื่อมีคนตาย เราไปวัดเพราะมีคนบวช เราไปวัดเพราะเราไปหาพระหาเจ้ารดน้ำมนต์ เสดาะเคราะห์ สิ่งเหล่านี้ไม่ใช่ชาวพุทธที่เป็นชาวพุทธแท้ในพระศาสนา ผู้ที่จะถึงซึ่งความเป็นพุทธศาสนิกชนที่แท้จริงในพระศาสนา คืออยู่ที่เลื่อมใส

ในพระรัตนตรัยอย่างแท้จริงด้วย กาย วาจา ใจ ด้วยความบริสุทธิ์จริงๆ ได้ฟังพระสัจจธรรมแล้วเห็นว่า พระธรรมเป็นเครื่องแก้ให้เราทั้งหลายพ้นทุกข์อย่างแท้จริง พระธรรมที่พระผู้มีพระภาคเจ้าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้ดีแล้วนี่แหละเป็นเครื่องช่วยให้สัตว์โลกทั้งหลายพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด เราจะเข้าสู่ส่วนนั้นได้ เราต้องเห็นทุกข์ก่อนเห็นโทษของกรรมที่เป็นอกุศล แม้เพียงเล็กน้อย เราต้องเชื่อในเรื่องของกรรม ว่าทำอะไรไว้ต้องได้รับผลของกรรมนั้น และกรรมนี้จะเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นแดนเกิด มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย จะติดตามเราไปทุกภพทุกชาติ เราเป็นผู้ที่เกรงกลัวในภัยอันยิ่งใหญ่ในวัฏฏสงสาร ก็คือการเกิด แก่ เจ็บ ตาย ที่เรียกว่าวัฏฏทุกข์

เมื่อเราเกรงกลัว เราก็แสวงหาความจริงเป็นเครื่องช่วยให้เราออกจากความพ้นทุกข์คือ การเข้าสู่ดินแดนเขตบุญของพระศาสนา ในกาลปัจจุบันมีพระภิกษุสงฆ์ผู้ประพฤติปฏิบัติธรรม เราก็เข้าไปด้วยความเลื่อมใสในสำนักใดสำนักหนึ่งที่เราเห็นจริยาวัตร ศีลธรรมท่านดีมีความเป็นพระเป็นสงฆ์อย่างแท้จริง สามารถที่จะชี้แนะบอกกล่าวให้เราพ้นไปจากความมัวหมอง ความเศร้าหมอง เราก็เข้าไปกราบ เข้าไปหา เมื่อเราได้พบได้เข้าใจแล้ว เราก็ขอประกาศตนถึงซึ่งความเป็นพุทธมามกะในพระศาสนาหรือเป็น อุบาสกอุบาสิกา **"ขอท่านภิกษุสงฆ์จงจำไว้ ณ บัดนี้ข้าพเจ้าขอถึงซึ่งพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นสรณะจนถึงที่สุดตามชีวิตจะหาไม่ เพื่อความเป็นไปเพื่อความพ้นทุกข์อย่างแท้จริง"** คือการพ้นจากวัฏฏของการเวียนว่ายตายเกิด นั่นคือพุทธศาสนิกชนที่แท้จริง

ในปัจจุบันที่ประพฤติปฏิบัติเป็นเช่นนี้ แต่เรามีผู้ที่เข้ามาอยู่ในเขตแดนของพระศาสนา เป็นจำนวนมากในรูปลักษณ์แห่งประเพณี ความเชื่อและเป็นไปโดยคิดว่าพระศาสนา ก็คือ องค์กรหนึ่งคือส่วนหนึ่งของชีวิต เราไม่ได้มองว่าพระศาสนาคือส่วนสูงสุดที่สัตว์โลกทั้งหลายพึงควรจะเข้าไปเพื่อความพ้นทุกข์ เพื่อชำระตัวเองด้วยพระสัจจธรรม ตรงนี้จึงเป็นปัญหากับพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย ที่เมื่อเข้าไปในเขตพระศาสนาแล้วไม่ได้บุญอย่างแท้จริง

ที่ไม่ได้บุญเพราะไม่รู้ว่าอะไรคือความสำรวมคือความควรความไม่ควร อะไรคือความถูกต้อง ไม่ถูกต้อง นี่เป็นเรื่องที่เป็นไปอย่างแท้จริงในปัจจุบัน และเป็นไปอย่างมากด้วย เพราะคนรุ่นใหม่ๆ มากขึ้น แม้คนรุ่นเก่าๆ ในปัจฉิมวัย ในห้วงสุดท้ายของอายุก็ยังไม่เข้าใจอีกมาก **อาตมาเชื่อว่ามีคนจำนวนมากที่ยังเข้าใจว่าตนเองเป็นชาวพุทธ** แต่แท้ที่จริงแล้วได้ตกไปจากพระศาสนาโดยความเป็นจริง

ส่วนอะไรเป็นเครื่องวัดเป็นเครื่องตรวจสอบว่าเรายังยืนอยู่ในเขตแดนของพระศาสนา ยังเป็นอุบาสกอุบาสิกาถึงซึ่งพระรัตนตรัย ซึ่งมีเครื่องวัดความเป็นอุบาสกอุบาสิกาในพระศาสนานี่มีรูปแบบเช่นเดียวกับพระภิกษุสงฆ์ที่จะเข้าสู่ความเป็นสมมุติสงฆ์ด้วยการสวดญัตติจตุถกรรมของความเป็นสงฆ์ ถ้าในสมัยพุทธกาลพระพุทธองค์ทรงประทานอนุญาตเฉพาะตน เรียก พระขีณาสพทั้งหลายหรือแค่กล่าวประกาศตนถึงซึ่งพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นสรณะ ท่านก็ประทานให้บวชได้ อุปสมบทได้ แต่ปัจจุบันใช้วิธีของญัตติจตุถกรรมสงฆ์ยกมีพระอุปัชฌาย์ เป็นประธานในการบวชให้ แล้วก็จะต้องมีเครื่องอัฐฐบริขารครบอัฐฐแปลว่า แปด บริขารเป็น เครื่องรอบข้างที่ควรใช้แปดประการ ถ้าไม่มีบวชไม่ได้และต้องมีพระอุปัชญายะ ถือได้ว่าเป็นพ่อผู้ให้กำเนิด เป็นสมณะ ความเป็นพระภิกษุสงฆ์ พระภิกษุสงฆ์เข้ามาสู่พระพุทธศาสนา ด้วยเชื่อมั่นว่า พระนิพพานมีจริง **ถ้าไม่เชื่อมั่นว่าพระนิพพานมีจริงเข้ามาบวชโดยหวังในส่วนภพภูมิต่าง ๆ นั้นเป็นความปรารถนาอันลามก เป็นความปรารถนาฝ่ายต่ำ เป็นไปอย่างเกิดอกุศลไม่เกิดบุญกุศลอย่างแท้จริง**

แต่ปัจจุบันผู้ที่เข้ามาบวชในพระศาสนา บวช ๗ วัน ๑๐ วัน ๒๐ วัน ฯลฯ บวชเพราะ ต้องการเอาบุญ บวชให้พ่อให้แม่ แก้บนหน้าศพ ไม่ได้ตั้งใจว่าจะบวช เป็นไปเพื่อพระนิพพาน เพราะฉะนั้นตรงนี้เป็นเครื่องวัดได้ว่า เป็นไปอย่างถูกต้องหรือไม่ สำหรับผู้ที่เป็นพระภิกษุสงฆ์อาตมาแนะนำลูกศิษย์เสมอว่า ถ้าจะบวชอย่าไปตั้งกฎเกณฑ์กับตัวเองให้ตั้งจิตว่าจะทำให้ดีที่สุด หากบุญวาสนายังมีในผ้ากาสา ยังถึงความเป็นพระก็จะปฏิบัติให้ถึงที่สุดของพระนิพพาน หาก

หมดบุญวาสนาก็ถือว่า ได้สั่งสมบารมีไปตามกรรมตามควร ในที่สุดให้ปรารถนาจิตยึดอยู่ที่ความพ้นทุกข์ คือพระนิพพานซึ่งจะต้องเดินอยู่บนเส้นทางอริยมรรคองค์ ๘ ประการ รวมย่อคือ ไตรสิกขา ศีล สมาธิ ปัญญา นี่คือเส้นทางของความเป็นพระสงฆ์ พระสงฆ์ที่แท้จริง เมื่อรับการสั่งสอนบอกกล่าวข้อวัตร รับปาติโมกข์ศีลสังวร เรียบร้อยสมบูรณ์จากพระอุปัชฌาย์ ครูบาอาจารย์เรียบร้อยแล้ว ต้องเรียนกรรมฐาน ต้องเรียนปริยัติตามควร รับกรรมฐานแล้วไปภาวนา เมื่อกุลบุตรเข้าไปในอุโบสถประกาศตนเองขอถึงซึ่งพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งแล้ว รับศีลขอนิสัยได้บรรพชาเป็นสามเณรแล้ว ก็อุปสมบทยกตนเป็นสงฆ์อีกในวาระต่อไป ก็จะรับกรรมฐานห้าจากพระอุปัชฌายะให้ไปภาวนา โดยพระอุปัชฌาย์ท่านจะให้กรรมฐานห้าว่าโดย อนุโลม ปฏิโลมว่า... เกศา โลมา นขา ทันตา ตะโจ... ตะโจ ทันตา นขา โลมา เกศา ผู้ประสงค์จะบวช ขณะนั้นเป็นสามเณรบรรพชาแล้วก็รับกรรมฐานห้าไปภาวนา โดยว่าตามพระอุปัชฌาย์ ขณะที่อยู่ในเขตหัตถบาสอยู่ในพิธีกรรมที่จะยกตนขึ้นสู่ความเป็นพระภิกษุสงฆ์รับเรียบร้อย ต่อหน้าองค์สมเด็จสัมมาสัมพุทธเจ้าซึ่งเป็นองค์พระประธานต่อหน้าสงฆ์ทั้งหมด

แต่พระจำนวนมากไม่เคยเรียนกรรมฐาน ไม่เคยปฏิบัติ บางทีบวชออกมาแล้วไม่รู้จักการปฏิบัติ รู้จักแค่อย่างเดียวคือ ฉัน สวดมนต์ สวดมนต์ก็สวดไปแบบพอที่ว่าสักว่าได้ทำ ตามแบบที่ควรทำ ไม่ได้ตั้งมั่นเจาะลึกเข้าไปในรายละเอียดแห่งพระสัจจธรรม ในบทสวดมนต์ทั้งหลายเหมือนอุบาสกอุบาสิกาบางพวก บางคณะ สวดมนต์ทั้งหลายก็ไม่ได้รู้ความหมายในนัยยะแห่งธรรมทั้งหลายที่พระพุทธองค์ทรงสั่งสอน สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นในดินแดนพระศาสนาในปัจจุบัน เราจึงพบผู้ไม่รู้ ผู้ไม่รู้สอนผู้ไม่รู้ ก็ผู้ไม่รู้ยกกำลังสอง คณะศรัทธาญาติโยมทั้งหลายก็เข้ามาในเขตแดนพระศาสนา สงเคราะห์กันอย่างไม่ควรสงเคราะห์ที่สุดแล้วก็เข้าใจว่า สิ่งที่ทำอยู่นั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องที่ควร แต่เมื่อเปิดบุพพสิกขาเปิดตรวจสอบดูในพระวินัย ในศีลปาติโมกข์ทั้งหลาย สิ่งทั้งหมดทั้งหลายบางครั้งเป็นข้อห้ามอย่างชัดเจน ว่าห้ามสมณะประพฤติปฏิบัติ ห้ามอุบาสกอุบาสิกา

ที่ประกาศตนถึงซึ่งพระรัตนตรัย ประพฤติปฏิบัติข้อวัตรทั้งหลายของสมณะ พระภิกษุสงฆ์ มีข้อห้ามมากมายซึ่งควรแก่การศึกษาเป็นไปเพื่อความประพฤติ พรหมจรรย์ แต่ก็ได้ปฏิบัติกันไปอย่างผิดๆ จนกลายเป็นถูกไปตามวิสัยแห่ง มนุษย์ทั้งหลาย เมื่อได้ติ ได้ติงกันว่าเห็นได้ทำกันอย่างนี้ ก็กล่าวว่าก็เห็นเขาทำมา ก็เห็นเขาว่ามา เมื่ออาตมาบอกว่าแล้วพระพุทธเจ้าสอนอย่างนี้หรือไม่ พระธรรม คำสั่งสอนอยู่ตรงไหนบ้าง ที่บอกให้ทำเช่นนั้นเช่นนี้ ก็จะอึ้ง ก็จะไม่เข้าใจ บางครั้งก็จะไม่ถูกใจ **อย่างวันนี้ มีญาติโยมที่เข้ามาถามอยากขอคุยกับพระ อาตมาก็บอกว่าจะคุยกับอาตมาก็ได้ คำว่าขอคุยนี้ก็ผิดแล้ว ผิดด้วยการใช้ คำพูดที่ไม่นอบน้อม แต่อาตมาไม่มีปัญหาในการที่จะแนะนำสั่งสอน แต่จะ สั่งสอนอย่างชัดเจน ไม่ปล่อยให้ผ่านไป เมื่อถึงอาตมาจะสอนในสิ่งที่ควรสอน ในทันทีและจะอนุเคราะห์ในสิ่งที่ควรอนุเคราะห์ จะไม่อนุเคราะห์ในสิ่งที่ไม่ควร อนุเคราะห์ จะเฉยในสิ่งที่ไม่ควรจะพูดด้วย พูดด้วยกับบุคคลที่ควรจะพูดด้วย อย่างเป็นสาระแห่งธรรม** แต่ในเมื่อจะคุยด้วยก็จะคุยด้วย แต่อาตมาจะพูดว่า จะพูดจะคุยด้วยก็ไม่ว่า แต่ขอตกลงกันก่อน ถ้ายอมในกฎเกณฑ์นี้ได้ อาตมาจะ พูดคุยด้วย **คำพูดคำแรกถามออกมาว่าท่านบวชมากี่ปีแล้ว อาตมาก็บอกว่า เป็นคำถามอันลามก เหตุที่เป็นคำถามอันลามกเป็นคำถามอันจาบจ้วง ล่วงเกินในพระภิกษุสงฆ์ พระภิกษุสงฆ์พึงจะทำสังฆกิจ สังฆกรรมต่อกัน จึงสอบถามพรรษาอายุ เพื่อกราบไหว้ต่อกันในการประพฤติปฏิบัติ พระผู้น้อย จะต้องขอโอกาสพระผู้ใหญ่กว่า กระผมขอโอกาสไม่ทราบว่าท่านกี่พรรษาแล้ว ก็จะได้ทำการเคารพนบนอบกับท่านได้ หรือถ้าผู้ที่ฉลาดหน่อยก็ไม่ต้องถาม เพราะพระผู้ใหญ่ท่านจะถามเอง**

เมื่อเรารู้ว่าเราเป็นพระผู้น้อย เราก็อย่าไปถามท่าน เดี๋ยวท่านจะถาม กับเราเอง เหมือนพ่อถามลูก เหมือนพี่ถามน้อง ว่าท่านบวชมากี่พรรษา ถ้าบอกว่า ๕ พรรษา ท่านบอกว่าอาตมามากกว่า อาตมา ๔๐ พรรษา เราก็กราบท่าน นี่เป็น การกระทำที่เมื่อพบกัน พระพุทธองค์ทรงสั่งสอน ตรงนี้ไว้เพราะนี่เป็น

หลักธรรมในการอยู่ร่วมกันอย่างพี่อย่างน้อง อย่างมีความเคารพนบนอบกัน อย่างเอาการอุปสมบทก่อนเป็นพี่ อุปสมบททีหลังเป็นผู้อ่อนกว่า เรียกว่า อาวุโส อุปสมบท ก่อนเรียกว่า ภัณเต ถ้าอาวุโสในความหมายฆราวาสเรียกว่าผู้แก่เฒ่า แต่ในทางธรรม อาวุโส ก็คือผู้ที่อ่อนกว่า **อาตมาก็ต้องชี้แจงไปว่าการถามขึ้นมาในเขตพระศาสนา โยมเข้ามาหาพระภิกษุสงฆ์ สิ่งที่โยมควรถามคือ ธรรมะ สิ่งที่โยมควรถามคือเครื่องแก้ของความเป็นไปแห่งทุกข์ของโยม โยมควรถามในเรื่องของทานว่าโยมควรทำทานอย่างไร ให้เกิดประโยชน์แห่งความเป็นไปเพื่อเกื้อกูล ทำอย่างไรให้ถูกวิธีการ ถามเรื่องศีล ถามเรื่องการภาวนา ถามในเรื่องความเป็นไปแห่งสาระธรรมทั้งหลายทั้งปวง นี่คือสิ่งที่ควรถาม คือสิ่งที่ควรเป็นอย่างไม่เสียโอกาสและเสียเวลา ไม่เบียดเบียนเวลา เพราะอาตมาเป็นพระปฏิบัติกรรมฐาน เวลาของอาตมาคือการดูแลหมู่คณะ ดูแลคณะศรัทธาที่เข้ามาเกื้อกูลบำรุงในพระศาสนา และต้องรักษาตัวเอง โดยการประพฤติปฏิบัติธรรม ไม่มีวันไหนเลยซึ่งอาตมาไม่เคยนั่งกรรมฐาน ไม่มีวันไหนเลยอาตมานั่งเล่นนอนเล่น อาตมาเจริญธรรมทั้งกลางวันและกลางคืนตลอดเวลา และไม่ใช่จำนวนเวลาน้อยๆ ด้วย ไม่ว่าจะอยู่ป่าอยู่เขา หรืออยู่ในบ้านในเมืองอยู่ตรงไหนก็แล้วแต่ จะประพฤติปฏิบัติอย่างนี้ตลอด ไม่เคยฉ้อโกงตัวเอง ไม่เคยทำร้ายตัวเอง เพราะเชื่อมั่นในธรรมะของพระพุทธเจ้าเชื่อมั่นในความเป็นไปความถึงบริสุทธิ์ว่าเป็นไปเพื่อความพ้นทุกข์อย่างแท้จริง และทุกๆ อย่างอาตมาเรียนรู้ได้ด้วยการปฏิบัติ และเรียนรู้ธรรมะด้วยการปฏิบัติ และเชื่อมั่นว่าพระนิพพานมีจริง ส่วนทั้งหมดทั้งหลายที่กล่าวในพระศาสนา ไม่ค่อยเจอว่าไม่ได้พบ หลายอย่างได้พบได้เจอมากมายในความเป็นไปของวิชาคุณวิเศษทั้งหลายที่พอจะให้จิตใจตั้งมั่นในพระสัจจธรรม เพราะฉะนั้น ถ้าจะพูดชัดเจน อาตมาเป็นพระที่เป็นพระที่ไม่ใช่พระนักพูด เป็นพระที่ควรแก่นั่งฟังและนั่งดูว่าตรงไหนบ้างที่มีความบกพร่องในศีลในธรรม ซึ่งน้อยที่สุดที่จะมี และถ้ามี**

ก็จะไม่ปล่อย เมื่อรู้จะระงับยับยั้ง ด้วยตนเองตลอดเวลา เพราะเชื่อมั่นในเส้นทางพรหมจรรย์ ก็เลยต้องสั่งสอนไปให้เข้าใจว่าอะไรที่ควร อะไรที่ไม่ควร อาตมาเลยนึกต่อไปว่า **ถ้าวันดีคืนดีอาตมาฟุ้งซ่าน ไปถามหลวงพ่อวัดเจดีย์หลวงซึ่งเป็นพระอุปัชฌาย์ว่าหลวงพ่อบวชมากี่ปีแล้ว พ่อแม่หลวงพ่อชื่ออะไร ขนาดอาตมาเป็นพระ แม้จะถามพระซึ่งเป็นพระผู้ใหญ่ เป็นเนื้อแห่งพระด้วยกัน แต่เป็นสิ่งที่ไม่ควรอย่างยิ่ง ไม่เหมาะสมอย่างยิ่งและไม่เป็นไป อย่างบัณฑิตควรสรรเสริญ ซึ่งสิ่งนี้เป็นสิ่งที่ต้องติงไปว่าอะไรควรอะไร ไม่ควร และก็บอกต่อไปว่าโยมจะคุยกับอาตมาก็ได้ แต่โยมต้องเชื่อก่อนว่า บาปบุญมีจริง** การพูดคุยในพระศาสนา พูดคุยได้ทั้งหมด **แต่พูดแล้วเกิดสองส่วนเกิดขึ้น คือบุญกับบาป** ถ้าพูดคุยสนทนาไปก้าวล่วงในพระสัจจธรรม ก้าวล่วงไปในพระธรรมเจ้าก้าวล่วงไปในพระรัตนตรัย โดยการวินิจฉัยไต่สวนแบบบุคคลอันลามก ฝ่ายต่ำสิ่งที่เกิดขึ้นในดวงจิตคือ ความมืดโมหะ เป็นอกุศลติดตัว ติดภพติดชาติไปไม่จบไม่สิ้น

แต่ถ้าพูดสนทนาธรรมด้วยความนอบน้อมตามควรแห่งบัณฑิต มีอานิสงฆ์เป็นมงคล อันยิ่งใหญ่ไม่มีประมาณ ตามที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสกล่าว ไว้ชัดเจนเพราะฉะนั้นต้องติงต้องเตือนกันไว้ก่อนว่า ถ้าจะพูดก็ต้องเข้าใจตรงนี้ก่อนอื่นและโยมต้องเชื่อเรื่องของกรรม ทำอะไรไว้ต้องได้รับผลเช่นนั้น เชื่อเรื่องการ เกิดแก่ เจ็บ ตาย แล้วไม่สูญ ต้องเป็นไปตามวัฏฏะของกรรมที่เป็นตัวผลักดันให้เราเกิดภพ เกิดชาตินับไม่ถ้วนทั้งดีและชั่ว ถ้าไม่เชื่อสิ่งเหล่านี้ก็ไม่ต้องคุยกัน ที่สุดโยมต้องตั้งมั่นและเคารพในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ อย่างแท้จริง ถึงจะพูดคุยด้วย **นี่คือการสั่งสอน ที่จริงอาตมาจะไม่ตอบอย่างนี้ก็ได้ แต่ที่อาตมาตอบเพราะอนุเคราะห์สงเคราะห์ ถ้าในทางฝ่ายฆราวาส อาจจะบอกว่าเป็นการถูกตำหนิ ไม่ใช่อาตมาต้องการสั่งสอนให้เข้าใจ แต่เพราะว่าอยู่ในปัจฉิมวัยอยู่ในช่วงอายุสูงแล้ว บั้นปลายของอายุขัยแล้ว** โอกาสเวลามีน้อยนักที่จะเข้าใจในพระสัจจธรรม จึงได้พยายามชี้บอกกล่าวว่า อะไรเป็นมงคล อะไรเป็นกุศล

อะไรที่ไม่เป็นกุศล หากอาตมาปล่อยปละละเลยไป ก็เหมือนปล่อยให้ฝ่าย ที่ไม่ดีเกาะจิตของบุคคลผู้นี้ต่อไป จึงได้พยายามสงเคราะห์ การตอบถามได้ เช่น **ถ้าอยู่ในหมู่คณะเดียวกัน เป็นคณะ ศรัทธาอุปัฏฐากที่อยู่ใกล้ชิด** จะถามเรื่องส่วนตัวท่านไม่เป็นปัญหาถามได้ ท่านจะตอบหรือไม่ก็เป็นสิทธิ์ของท่าน ท่านก็ไม่ตำหนิ **เพราะต้องอุปัฏฐากดูแลกันไป แต่ถ้าเป็นคณะที่มาจาก โดยทั่วไป แทนที่จะมาหาธรรมะ มาถามประวัติพระนี่มันไม่ถูก แต่ถ้าอยากจะรู้ธรรมะ อยากจะรู้สังกัด อยากจะรู้พระอุปัชฌาย์ท่านชื่ออะไร ครูบาอาจารย์ท่านเป็นใคร นี่ถามได้ ต้องถือในเส้นทางการเกิดของพระภิกษุสงฆ์ เพราะพระภิกษุสงฆ์ เมื่อก้าวสู่ความเป็นพระนี่แล้ว ไม่มีความเป็นฆราวาสเกี่ยวข้องอีกแล้ว ตัดขาดจากความเป็นฆราวาสอีกแล้ว โดยเฉพาะอาตมาตั้งจิตเสมอว่า อยู่ในผ้ากาสาตลอดชีวิต ไม่ใช่อยู่วันเดียว บวชมาเพื่อให้สืบทอดและรักษาและเป็นไปเพื่อความพ้นทุกข์และสืบทอดพระพุทธศาสนา ตามคำชี้แนะบอกกล่าวของครูบาอาจารย์ พระอริยเจ้าทั้งหลายที่ท่านละสังขารไปแล้ว และเชื่อมั่นว่าเดินมาถูกทางและเกิดดอกเกิดผลพอประมาณ เพราะตัวเองอยู่อย่างมีความสุขได้ไม่ว่าอยู่ที่ไหน ศรัทธาหลั่งไหลมาไม่ขาดสาย** วัดได้จากการสร้างวัดที่นี่ ที่ๆ ท่านนั่งปูกระเบื้อง ก็มีผู้ปวารนาถวายเจ้าเดียว จะเจ็ดหมื่นเจ็ดแสนไม่มีปัญหา หนึ่งรายถวายเลย บันไดมีคนถวาย พระเจดีย์มีคนจะสร้างให้ มีพร้อมตลอดเวลา เพราะฉะนั้นที่นี่เป็นเขตบุญที่คนเข้ามามีศรัทธาในพระศาสนาอย่างแท้จริง ไม่มีอย่างอื่นเลย **ไม่มีวิชาไสยเวทย์ ไสยศาสตร์ ลามกไม่ใช่ ไม่มีเลย อาตมาสงเคราะห์คนด้วยจิตซึ่งถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ตามควรซึ่งควรสงเคราะห์ อย่างไม่ประพฤติผิดในพระวินัย เพราะฉะนั้น ตรงนี้มั่นใจได้ว่า อาตมาเดินได้อย่างถูกต้องถูกทาง จึงกล้าสั่งสอนคนอย่างชัดเจน** แต่เว้นไว้สำหรับผู้ที่เป็นอุปัฏฐากหรือใกล้ชิดว่า สิ่งเหล่านี้พูดคุยได้ไม่ใช่พูดคุยไม่ได้ แต่ว่าจำเป็นต้องสอนอุบาสก อุบาสิกาทั่วไป เพราะคุณสมบัติของอุบาสก อุบาสิกาเป็นอย่างไร จะยกเรื่องในพระสูตรให้ฟังว่า

ครั้งหนึ่ง สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ในนิโครธาราม กรุงกบิลพัสดุ์ ในแคว้นสักกะ ครั้งนั้น มหานามสักกายะไปเฝ้ากราบทูลว่า ด้วยเหตุเพียงเท่าไหร่ จึงเรียกว่าอุบาสกพระเจ้าข้า สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสตอบว่า ด้วยเหตุที่ยึดถือพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นที่พึ่ง จึงเรียกได้ว่าเป็นอุบาสก คือถึงซึ่งพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นสรณะ ดังที่เรากล่าววาจาว่า

พุทธัง สรณัง คัจฉามิ

ธัมมัง สรณัง คัจฉามิ

สังฆัง สรณัง คัจฉามิ

ทุติยัมปิ.... แม้วาระที่สอง ข้าพเจ้าก็จะถึงซึ่งพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นสรณะ

ตะติยัมปิ ...แม้วาระที่สาม ข้าพเจ้าก็จะถึงซึ่งพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นสรณะไม่มีอื่นใด ถ้าเป็นเช่นนี้จึงจะเป็นอุบาสกชัดเจน

มหานามสักกายะจึงกราบทูลถามว่า อย่างไรเรียกว่าอุบาสกผู้มีศีล เริ่มมีศีลเข้ามาเกี่ยวข้อง *หนึ่ง* ประกาศตนถึงซึ่งไตรสรณคมน์ *สอง* ต้องเป็นผู้มีศีล พระพุทธองค์ทรงตรัสตอบว่า เมื่ออุบาสกงดเว้นจาก

ปาณาติบาต	การฆ่าสัตว์
อทินาทานา	การลักทรัพย์
กาเมสุมิจฉาจารา	การประพฤติผิดในลูกเมีย ลูกผัวของคนอื่น
มุสาวาจา	การพูดเท็จ พูดเพ้อเจ้อเหลวไหล พูดอย่างไร้สาระ
สุราเมรยะ	การดื่มสุราเมรัย เครื่องมึนเมาทั้งปวง

คือศีลห้า อุบาสกในพระศาสนา เมื่อประกาศตนถึงซึ่งพระไตรสรณคมน์แล้วต้องเป็นผู้สมาทาน หรือวิรัตเจตนาศีล ๕ ที่จิตว่าข้าพเจ้าเป็นผู้มีศีลห้าอย่างสมบูรณ์ ณ กาลบัดนี้ นี่เป็นอุบาสกผู้มีศีล

มหานามสักกายะกราบทูลถามต่อว่า ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า ด้วยเหตุเพียงเท่าไรจึงเรียกว่า อุบาสก เป็นผู้ปฏิบัติเพื่อประโยชน์ตนฝ่ายเดียว ไม่เกี่ยวกับผู้อื่นพระเจ้าข้า

พระพุทธองค์ตรัสตอบว่า ด้วยเหตุว่าอุบาสกเป็นผู้ที่สมบูรณ์ด้วย ศรัทธา ศีล การบริจาค คือการทำทาน การอยากเห็นภิกษุทั้งหลาย...สะมะณะนัญจะทัสสะนัง เอตัมมังคะละนุตตะมัง...ต้องได้เห็นพระที่เป็นพระ อยากฟังธรรม การอยากเห็นเป็นเรื่องศรัทธา การอยากฟังธรรม นี่ชัดเจนเข้ามาเพราะ อยากฟังธรรม การจำธรรมะที่ได้ฟังไว้แล้ว พิจารณาเนื้อความแห่งธรรมที่ได้ฟังแล้ว การรู้อรรถะ รู้ธรรมแล้ว ปฏิบัติธรรม สมควรแก่ธรรมด้วยตนผู้เดียวเท่านั้น นี่คือเป็นอุบาสก ที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ตนฝ่ายเดียวไม่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น และไม่แนะนำสั่งสอน ผู้อื่นให้เป็นผู้มีศรัทธา มีศีล มีการบริจาค มีการอยากพิสูจน์ตามที่ตนประพฤติปฏิบัติ มีการอยากฟังธรรม มีการจำธรรมที่ได้ฟังแล้ว มีการพิจารณาความหมายแห่งธรรมที่ได้ฟัง มีการรู้อรรถะธรรม การปฏิบัติธรรมสมควรแห่งธรรม เหมือนกับตนอย่างนี้เรียกว่าเกื้อกูลตนเอง แต่ไม่เกื้อกูลผู้อื่น

มหานามสักกายะทูลถามต่อว่า ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า ด้วยเหตุเพียงเท่าไรจึงเรียกว่า อุบาสกเป็นผู้ปฏิบัติตนด้วย เพื่อประโยชน์ผู้อื่นด้วยพระเจ้าข้า นี่คืออุบาสก ที่เอื้อเฟื้อต่อตน และเกื้อกูลต่อผู้อื่น

พระพุทธองค์ทรงกล่าวว่า ดูก่อนมหานาม ด้วยเหตุที่อุบาสกเป็นผู้มีศรัทธาด้วยตนเองด้วย ชักนำผู้อื่นให้มีศรัทธาด้วย มีศีลด้วยตนเองด้วย ชักนำผู้อื่นให้มีศีลด้วย มีการบริจาคด้วยตนเองด้วย ชักนำผู้อื่นให้บริจาคด้วย มีการอยากฟังพระสัจจธรรมด้วยตนเองด้วย ชักนำผู้อื่นให้อยากฟังพระสัจจธรรมด้วย มีการจำธรรมที่ได้ฟังแล้วด้วยตนเองด้วย ชักนำผู้อื่นให้จำธรรมนั้นด้วย มีการพิจารณาความหมายแห่งธรรมที่ได้ฟังแล้วด้วยตนเองด้วย ชักนำผู้อื่นให้ผู้อื่นพิจารณาความหมายแห่งธรรมที่ได้ฟังแล้วด้วยตนเอง รู้จักอรรถธรรมแล้วก็ปฏิบัติธรรม สมควรแก่ธรรมด้วย ชักนำผู้อื่นให้ปฏิบัติธรรม สมควรแก่ธรรมด้วย

ด้วยเหตุเพียงเท่านี้แหละมหานาม จึงเรียกว่าอุบาสก เป็นผู้ปฏิบัติเพื่อตนเองด้วยและผู้อื่นด้วย นี่คือความเป็นไปในความเป็นอุบาสกในพระพุทธศาสนา

อุบาสกในพระศาสนาผู้ถึงซึ่งพระรัตนตรัยอย่างแท้จริง ต้องรู้คุณ รู้ความหมายในการที่เราสวดมนต์ไหว้พระ การที่เรากล่าวทั้งหลายของความหมายของธรรม ความเป็นไปของธรรม โดยเฉพาะเบื้องต้นถึงการระลึกถึงตั้งมั่นถึงพระผู้มีพระภาคเจ้า พระธรรมเจ้า พระสงฆ์เจ้า ว่าความหมายที่เรากล่าวนอบน้อมทั้งหลายทั้งปวง เป็นอย่างไร

เรากล่าว **อิติปิโส ภควา อรหังสัมมา สัมพุทโธ** ...คำสวดแต่ละคำที่เราสวดออกไป แต่ละคำเราจะต้องเข้าใจในเนื้อหาสาระอย่างชัดเจนว่า อิติปิโส ภควา อรหังสัมมา สัมพุทโธ วิชชาจรณะ สัมปันโน สุคโต โลกะวิทู อนุตตโร ปุริสัทธัมมะสาระถี สัตถา เทวามนุสสานัง พุทโธ ภควาติ.......จะต้องระลึกบทต่างๆ ให้ได้ว่า **อรหัง สัมมาสัมพุทโธ** ..อรหังคือผู้ไกลจากกิเลส ความหมายทำไมเราจึงทรงพระนามที่เรากล่าวสรรเสริญพระพุทธองค์ว่า อะระหัง ที่ว่าพระองค์ออกเสียแล้ว ซึ่งกำกงแห่งสังสารจักร สังสารวัฏฏ์ทั้งหลาย ความเป็นผู้ไกลจากกิเลส อันสัตว์ทั้งหลายเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในสังสารวัฏฏ์ หลุดพ้นซึ่งไกลไปแล้วไกลจากผู้มีอวิชชาและภพตัณหา ผู้มีสังขารปรุงแต่งทั้งหลายทั้งปวง

คำว่า **สัมมาสัมพุทโธ** แปลว่าอะไร แปลว่าสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้านั้นตรัสรู้ พระจตุรา อริยสัจจธรรมทั้งสี่ คือ อริยสัจสี่เอง ด้วยอาการมิได้วิปริต เห็นแท้รู้แท้ ไม่เคลือบแคลง ตรัสรู้ ประจักษ์แจ้งในพระบวรสันดาน

คำว่า **วิชชาจรณะสัมปันโณ** แปลว่า สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้านั้นทรงวิชชา ๘ และ จรณะ ๑๕ วิชชาแปดได้แก่ อภิญญา ๖ หนึ่ง วิปัสสนาญาณ ๑ หนึ่ง มโนมยิทธิญาณ ๑ จรณะ ๑๕ ได้แก่ ศีลสังวร คือความสำราญในศีล การรักษาอินทรีย์ทั้งหกเป็นอันดี การรู้จักประมาณในโภชนะประกอบด้วยธรรมอันติดอยู่ในกุศล ศรัทธา สติ วิริยะ ปัญญา พหุสัจจะ หิริโอตตัปปะ ปฐมฌาณ ทุติยฌาณ ตติยฌาณ จตุถฌาณ พระองค์ทรงสมบูรณ์ด้วยวิชชาแปด และ

จรณะสิบห้า จึงทรงพระนามว่า วิชชาจรณะสัมปันโน

บทว่า **สุคโต** แปลว่า พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงมีพระดำเนินที่งามเลิศ การดำเนินของพระองค์นั้น ที่ว่างามบริสุทธิ์ปราศจากโทษ พระองค์ทรงดำเนินด้วยอริยยรรคทั้ง ๔ คือ โสดาปฏิมรรค สกทาคามีมรรค อนาคามีมรรค อรหันคามรรค อีกนัยยะหนึ่งว่า พระองค์เสด็จไปสู่ประเทศ สุนทรสถาน คือ พระอรหันต มหานิพพาน ซึ่งสังขารพุทธจึงทรงพระนามว่า สุคโต หรือที่แปลสั้นๆ ว่าผู้ล่วงไป ดีแล้ว หรือนัยยะหนึ่งว่า พระพุทธองค์เสด็จไปเป็นอันดี มิได้กลับ อธิบายว่าพระองค์ทรงละเสียซึ่งกิเลส เป็นสมุทจเฉจทปาหาน สำเร็จพระโสดาปฏิมรรคญาณแล้ว มิได้กลับมาสู่กิเลสซึ่งพระองค์ละนั้น และกิเลสซึ่งพระองค์เว้นเสียแล้ว สกทาคามีมรรค อนาคามีมรรค อรหันตมรรคนั้นเล่าพระองค์ก็เว้นขาดเป็น สมุทจเฉจทปาหาน มิได้กลับมาสู่กิเลสอันละเสียแล้ว เสด็จไปเป็นอันดี จึงทรงพระ นามว่า สุคโต อีกนัยยะหนึ่งชื่อว่า ที่พระองค์ชื่อว่า สุคโตนั้น เพราะพระองค์กล่าวซึ่งวาจาอันควรในที่ควรจะพึงกล่าว

บทสรรเสริญที่ว่า **โลกะวิทู** นั้นแปลว่าสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้านั้น รู้จักโลก โดยประการทั้งปวง อีกนัยหนึ่งว่า พระองค์ทรงตรัสรู้ในโลกทั้งสาม คือ สังขารโลก สัตว์โลก และโอกาสโลก สังขารโลกได้แก่กุศลและอกุศล สัตว์โลกนั้น ได้แก่สรรพสัตว์อัธยาศัยต่างๆ โอกาสโลก ได้แก่แผ่นดิน แผ่นฟ้า สมเด็จพระศาสดาเจ้าทรงตรัสรู้โลกทั้งสาม ดั่งนี้จึงทรงพระนามว่า โลกะวิทู

คำกล่าวที่เราสรรเสริญว่า **อนุตตะโร ปุริสสัทธัมมะสาระถี** นั้นแปลว่า สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงเป็นผู้ฝึกฝนบุคคลผู้ควรฝึกฝนเป็นอย่างดี ไม่มีใครฝึกฝนได้ดีกว่า อธิบายว่า สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้านั้นประเสริฐ ด้วยพระคุณทั้งปวง หาบุคคลใดจะประเสริฐเสมอมิได้ พระองค์ครอบงำเสียซึ่งสัตว์โลกทั้งปวง ด้วยศีลคุณ สมาธิคุณ ปัญญาธิคุณ วิมุตติคุณ และวิมุตติญาณ ทัสนะคุณ พระองค์ทรงทรมานซึ่งผู้ที่มีวาสนาบารมีควรจะทรมาน สัตว์เดรัจฉาน มีพญานันโทปะนันทะนาคราชเป็นต้น มนุษย์มีสัจจะกะนิครนํเป็นต้น อมนุษย์ มีอาฬวกะยักษ์

เป็นต้น หมู่อมรเทพเทวดามีสมเด็จอัมรินทราธิราชเป็นต้น พรหมมีท้าวพกาพรหม พระองค์ทรงทรมานด้วยอุบายต่างๆ ให้เสียจากพายุร้ายให้ตั้งอยู่ในไตรสรณคมน์ และศีล บรรลุอริยมรรค อริยผล อันควรแก่วาสนาบารมีแห่งตนได้สั่งสมสร้างสม อบรมมา

หมวดว่า ที่เรากล่าวสรรเสริญพระพุทธคุณว่า...**สัตถา เทวมนุสสานัง**... ความหมายนัยยะ แปลว่า สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า เป็นครูของเทพเทวดา และมนุษย์ทั้งหลายนั้น อธิบายว่า พระองค์ทรงสั่งสอนสัตว์โลกในโอกาส ในกาลทั้งสามคือ อดีตกาล อนาคตกาล ปัจจุบันกาล พระองค์เบียดเบียน เสียกิเลสมีราคะเป็นต้น พระองค์ยังกิเลสให้ฉิบหายไปจากสันดานตนและบุคคลอื่น พระองค์สั่งสอนสัตว์ด้วยอุบายแห่งญาณทั้งสามคือ กามาพจรกุศลญาณ เป็นที่ดำเนินสู่กามคติ, รูปาพจรกุศลญาณเป็นที่ดำเนินสู่รูปาพจรพรหมโลก อรูปาพจรกุศลญาณเป็นที่ดำเนินสู่อรูปภพหนึ่ง พระองค์นำสัตว์เข้าสู่นิเวศสถานคือ พระนิพพานประการหนึ่ง พระองค์มีอาวุธคมกล้าคือพระปัญญา ทรงสั่งสอนสัตว์ด้วยประโยชน์โดยสมควร พระองค์ทรงยังสัตว์ ให้ตั้งอยู่ในประโยชน์โลกนี้และประโยชน์ในโลกหน้า พระองค์ทรงเปรียบเหมือนนายสัตทวหะ ผู้ค้าผู้ใหญ่ชักนำหมู่ผู้ค้าทั้งปวง ให้พ้นภัยในมรรคากันดาร พระองค์ยังสัตว์ให้พ้นจากชาติกันดาร ชรากันดาร พยาธิกันดาร มรณะกันดาร ดั่งนี้

บทกล่าวว่า...**พุทโธ**..แปลว่า สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้านั้นตรัสรู้ซึ่งพระจตุราอริยสัจจ์ทั้งสี่ คือ อริยสัจสี่ด้วยพระองค์เอง และยังสัตว์หมู่อื่นให้ตรัสรู้ตาม มีพระบวรสันดานอบรมไปด้วย พระอรหันตมรรคญาณอันประเสริฐอันเป็นต้นเหตุแห่งผลคือ สัพพัญญุตาญาณอนุเนยยะธรรม ทั้งปวงอันไม่ขัดข้อง จึงทรงพระนาม ว่า...พุทโธ

บทว่า ***ภควา*** แปลว่า พระองค์มีอิศริยศ เสวยอริยคุณอันประเสริฐเลิศโลก ควรรับ จตุปัจจัยทานคือ จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ คิลานะเภสัช แจกซึ่งแก้วคือพระสัจจธรรม หักเสียแล้ว ซึ่งธรรมอันเป็นบาปมีราคะเป็นต้น พระองค์มี

พระบารมีอันสร้างสมมาช้านาน มีพระวรกาย และจิตอันเจริญภาวนาธรรมเป็นอันมาก ถึงซึ่งอมตะแห่งภพคือพระอมตะมหานิพพาน

พระนามทั้งเก้าอันได้แสดงมาแล้ว สมเด็จพระชนนีมารดาจะถวายก็หามิได้ สมเด็จพระเจ้าสุทโทธนะผู้เป็นพระราชบิดาและพระบรมวงศาทั้งสองฝ่าย ฝ่ายละแปดหมื่นจะถวายก็หามิได้ ใช่แต่เท่านั้น จะได้เป็นพระนามอันมเหสักกะเทวราช มีท้าวสหัสนัยบพิตร และสัตฤดุสิตเทวราช เป็นประทาน จะได้ถวายก็หามิได้ พระนามเหล่านี้เป็นคุณวิโมกข์ขันติกันดารที่พระองค์ได้ คราวเดียวกับพระสัพพัญญุตาญาณเหนือปราชิตะบัลลังก์ ณ โคนไม้ศรีมหาโพธิ์

เพราะฉนั้น การที่เราสวดกล่าวเจริญพระพุทธคุณทั้งหลาย จึงควรเข้าใจความหมาย ทั้งหลายทั้งปวงในคำกล่าวคำสวดอย่างชัดเจน เพื่อให้ทำจิตให้นอบน้อมอย่างแท้จริงในการถึงซึ่งพระรัตนตรัย.

จึงขอจบการแสดงปกิณกธรรมในค่ำคืนนี้ไว้เพียงเท่านี้ เอวํ..........

บทสรรเสริญคุณพระรัตนตรัย

ทำนองสรภัญญะ

บทสรรเสริญพระพุทธคุณ

(นำ) **อิติปิ โส ภะคะวา** (รับพร้อมกัน) **อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ วิชชาจะระณะสัมปันโน สุคะโต โลกะวิทู อะนุตตะโร ปุริสะทัมมะสาระถิ สัตถา เทวะ มะนุสสานัง พุทโธ ภะคะวาติ ฯ**

(นำ) องค์ใดพระสัมพุทธ (รับพร้อมกัน) สุวิทสุทธสันดาน
ตัดมูลกิเลศมาร บ มิหม่นมิหมองมัว
หนึ่งในพระทัยท่าน ก็เบิกบานคือดอกบัว
ราคี บ พันพัว สุวคนธกำจร
องค์ใดประกอบด้วย พระกรุณาดังสาคร
โปรดหมู่ประชากร มละโอฆกันดาร
ชี้ทางบรรเทาทุกข์ และชี้สุขเกษมสานต์
ชี้ทางพระนฤพาน อันพ้นโศกวิโยคภัย
พร้อมเบญจพิธจัก ษุจรัสวิมลใส
เห็นเหตุที่ใกล้ไกล ก็เจนจบประจักษ์จริง
กำจัดน้ำใจหยาบ สันดานบาปแห่งชายหญิง
สัตว์โลกได้พึ่งพิง มละบาปบำเพ็ญบุญ
ข้าฯ ขอประณตน้อม ศิรเกล้าบังคมคุณ
สัมพุทธการุญ ญภาพนั้นนิรันดรฯ

(กราบ)

บทสรรเสริญพระธรรมคุณ

(นำ) **สวากขาโต** (รับพร้อมกัน) **ภะคะวะตา ธัมโม สันทิฏฐิโก อะกาลิโก เอหิปัสสิโก โอปะนะยิโก ปัจจัตตัง เวทิตัพโพ วิญญูหีติฯ**

(นำ) ธรรมะคือคุณากร (รับพร้อมกัน) ส่วนชอบสาธร

ดุจดวงประทีปชัชวาล

แห่งองค์พระศาสดาจารย์ ส่องสัตว์สันดาน

สว่างกระจ่างใจมล

ธรรมใดนับโดยมรรคผล เป็นแปดพึงยล

และเก้ากับทั้งนฤพาน

สมญาโลกอุดรพิสดาร อันลึกโอฬาร

พิสุทธิ์พิเศษสุกใส

อีกธรรมต้นทางครรไล นามขนานขานไข

ปฏิบัติปริยัติเป็นสอง

คือทางดำเนินดุจคลอง ให้ล่วงลุปอง

ยังโลกอุดรโดยตรง

ข้าฯขอโอนอ่อนอุตมงค์ นบธรรมจำนง

ด้วยจิตและกายวาจา ฯ

(กราบ)

บทสรรเสริญพระสังฆคุณ

(นำ) สุปะฏิปันโน (รับพร้อมกัน) ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ อุชุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ ญายะปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ สามีจิปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ ยะทิทัง จัตตาริ ปุริสะยุคานิ อัฏฐะ ปุริสะ ปุคคะลา เอสะภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ อาหุเนยโย ปาหุเนยโย ทักขิเณยโย อัญชะลีกะระณีโย อะนุตตะรัง ปุญญักเขตตัง โลกัสสาติ ฯ

(นำ) สงฆ์ใดสาวกศาสดา (รับพร้อมกัน) รับปฏิบัติมา
แต่องค์สมเด็จภควันต์
เห็นแจ้งจตุสัจเสร็จบรร ลุทางที่อัน
ระงับและดับทุกข์ภัย
โดยเสด็จพระผู้ตรัสไตร ปัญญาผ่องใส
สะอาดและปราศมัวหมอง
เห็นห่างทางข้าศึกปอง บ มิลำพอง
ด้วยกายและวาจาใจ
เป็นเนื้อนาบุญอันไพ ศาลแด่โลกัย
และเกิดพิบูลย์พูนผล
สมญาเอารสทศพล มีคุณอนนต์
อเนกจะนับเหลือตรา
ข้าฯ ขอนบหมู่พระศรา พกทรงคุณา
นุคุณประดุจรำพัน
ด้วยเดชบุญข้าอภิวันท์ พระไตรรัตน์อัน
อุดมดิเรกนิรัติสัย
จงช่วยขจัดโพยภัย อันตรายใดใด
จงดับและกลับเสื่อมสูญ ฯ

(กราบ)

คำอาราธนาศีล ๕

มะยัง ภันเต ติสะระเณนะ สะหะ ปัญจะ สีลานิ ยาจามะ

ทุติยัมปิ มะยัง ภันเต ติสะระเณนะ สะหะ ปัญจะ สีลานิ ยาจามะ

ตะติยัมปิ มะยัง ภันเต ติสะระเณนะ สะหะ ปัญจะ สีลานิยาจามะ

(ถ้าคนเดียวว่า **อะหัง** แทน **มะยัง** และว่า **ยาจามิ** แทน **ยาจามะ**)

คำสมาทานศีล ๕

๑. ปาณาติปาตา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ

ข้าพเจ้าสมาทานสิกขาบท คือการงดเว้นจากการฆ่าสัตว์

๒. อะทินนาทานา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ

ข้าพเจ้าสมาทานสิกขาบท คือการงดเว้นจากการลักทรัพย์

๓. กาเมสุมิจฉาจารา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ

ข้าพเจ้าสมาทานสิกขาบท คือการงดเว้นจากการประพฤติผิดในกาม

๔. มุสาวาทา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ

ข้าพเจ้าสมาทานสิกขาบท คือการงดเว้นจากการพูดคำเท็จ

๕. สุราเมระยะมัชชะปะมาทัฏฐานา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ

ข้าพเจ้าสมาทานสิกขาบท คือการงดเว้นจากการเสพ ของมึนเมา

อิมานิ ปัญจะ สิกขา ปะทานิ สะมาทิยามิ (๓ ครั้ง)

(กราบรับศีล ๓ ครั้ง)

คำอาราธนาศีล ๘

มะยัง ภันเต ติสะระเณนะ สะหะ อัฏฐะ สีลานิ ยาจามะ
ทุติยัมปิ มะยัง ภันเต ติสะระเณนะ สะหะ อัฏฐะ สีลานิ ยาจามะ
ตะติยัมปิ มะยัง ภันเต ติสะระเณนะ สะหะ อัฏฐะ สีลานิ ยาจามะ
(ถ้าคนเดียวว่า **อะหัง** แทน **มะยัง** และว่า **ยาจามิ** แทน **ยาจามะ**)

คำสมาทานศีล ๘

๑. ปาณาติปาตา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ
ข้าพเจ้าสมาทานสิกขาบท คือการงดเว้นจากการฆ่าสัตว์

๒. อะทินนาทานา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ
ข้าพเจ้าสมาทานสิกขาบท คือการงดเว้นจากการลักทรัพย์

๓. อะพรัมมะจะริยา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ
ข้าพเจ้าสมาทานสิกขาบท คือการงดเว้นจากการประพฤติร่วมกามคุณ

๔. มุสาวาทา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ
ข้าพเจ้าสมาทานสิกขาบท คือการงดเว้นจากการพูดคำเท็จ

๕. สุราเมระยะมัชชะปะมาทัฏฐานา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ
ข้าพเจ้าสมาทานสิกขาบท คือการงดเว้นจากการเสพของมึนเมา

๖. วิกาละโภชนา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ
ข้าพเจ้าสมาทานสิกขาบท คือการงดเว้นจากการบริโภคอาหารในเวลาวิกาลตั้งแต่เที่ยงวันไปแล้วจนถึงอรุณรุ่งของวันใหม่

๗. **นัจจะคีตะวาทิตะวิสูกะทัสสะนา มาลาคันธะวิเลปะนะ ธาระณะ มัณฑะนะ วิภูสะนัฏฐานา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ**

ข้าพเจ้าสมาทานสิกขาบท คืองดเว้นจากการฟ้อนรำ ขับร้องประโคมดนตรี และดูการเล่นต่าง ๆ อันเป็นข้าศึก แก่กุศล และ ละเว้นจากการลูบไล้ทัดทรง ตกแต่งร่างกาย ด้วยระเบียบของหอม

๘. **อุจจาสะยะนะมะหาสะยะนา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ**

ข้าพเจ้าสมาทานสิกขาบท คืองดเว้นจากการนั่งนอนบนที่ นั่งนอน อันสูงใหญ่ ภายในยัดด้วยนุ่นและสำลี

อิมานิ อัฏฐะ สิกขา ปะทานิ สะมาทิยามิ (๓ ครั้ง)

(กราบรับศีล ๓ ครั้ง)

คำขอบวชเนกขัมมะปฏิบัติ

มะยัง ภันเต, สุจิระปรินิพพุตัมปิ, ตัง ภะคะวันตัง สะระณัง คัจฉามะ, ธัมมัญจะ ภิกขุสังฆัญจะ, เทถะ โนปัพพัชชัง ภัณเต สังโฆ ธาเรตุ, อัชชะตัคเค ปาณุเปตัง สะระณัง คะตัง ฯ

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอถึงซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น แม้เสด็จดับขันธ ปรินิพพานไปนานแล้ว พร้อมทั้ง พระธรรม และพระสงฆ์ว่า เป็นที่พึ่ง ขออธิษฐานตนเป็นผู้ถือบวชเนกขัมมปฏิบัติ ในพระธรรมวินัยนี้ ขอพระสงฆ์ จงโปรดได้รับทราบว่า ข้าพเจ้าเป็นผู้ถือบวชในพระธรรมวินัยขอถึงพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งตลอดชีวิต ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไปด้วยเทอญ ฯ

คำลาบวชเนกขัมมะปฏิบัติ

มะยัง ภันเต, ตัสสสะ ภะคะวะโต ธัมมะวินะเย ปัพพะชิตา อัชชะตัคเค ปัพพัชชัง ปัจจักขามะ, อุปาสะกัตตังโน สังโฆ ธาเรตุ ฯ

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายได้ปฏิญานตนถือบวชเนกขัมมะปฏิบัติ ในพระธรรมวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น บัดนี้ครบกำหนดตามปฏิญานไว้แล้ว จึงขอลาจากการถือบวชเนกขัมมะปฏิบัติต่อพระสงฆ์ ขอพระสงฆ์จงโปรดได้รับทราบว่า ข้าพเจ้าเป็นอุบาสกตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไปด้วยเทอญ ฯ

คำถวายพระพุทธรูป

อิมัง มะยัง ภันเต พุทธะรูปัง สังฆัสสะ โอโณชะยามะ อายะติงสาสะนัสสะ อะติโรจะนายะ จะ สุปะติฏฐิตายะ จะ สาธุ โน ภันเต สังโฆ อิมัง พุทธะรูปัง ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ ฯ

ข้าแต่ท่านทั้งหลายผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายซึ่งพระพุทธรูปนี้แด่พระสงฆ์เพื่อความเจริญรุ่งเรืองและเพื่อความตั้งมั่น แห่งพระศาสนาต่อไป ข้าแต่ท่านทั้งหลายผู้เจริญ ขอพระสงฆ์จงรับซึ่งพระพุทธรูปนี้ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลายสิ้นกาลนาน เทอญ ฯ

คำถวายผ้ากฐิน

อิมัง ภันเต, สะปะริวารัง, กะฐินะจีวะระทุสสัง, สังฆัสสะ, โอโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต, สังโฆ, อิมัง สะปะริวารัง กะฐินะจีวะระทุสสัง, ปะฏิคคัณหาตุ, ปะฏิคคะเหตวา จะ, อิมินา ทุสเสนะ, กะฐินัง, อัตถะระตุ, อัมหากัง, ทีฆะรัตตัง, หิตายะ, สุขายะ ฯ

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวาย ผ้ากฐินจีวรกับทั้งบริวารนี้แด่พระสงฆ์ ขอพระสงฆ์จงรับผ้ากฐิน จีวรกับทั้งบริวารนี้ของข้าพเจ้าทั้งหลาย ครั้นรับแล้วจงกรานกฐินด้วยผ้านี้ เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนาน เทอญฯ

คำถวายไตรจีวร

อิมานิ มะยัง ภันเต ติจีวะรานิ สะปะริวารานิ ภิกขุสังฆัสสะ โอโณ ชะยามะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ อิมานิ ติจีวะรานิ สะปะริวารานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ ฯ

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายผ้าไตรจีวรกับทั้งบริวารเหล่านี้ แด่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับ ผ้าไตรจีวรกับทั้งบริวารเหล่านี้ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนาน เทอญ ฯ

คำถวายผ้าป่า

อิมานิ มะยัง ภันเต ปังสุกูละจีวะรานิ สะปะริวารานิ ภิกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ อิมานิ ปังสุกูละจีวะรานิ สะปะริวารานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ ฯ

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายผ้าบังสุกุลจีวรกับทั้งบริวารเหล่านี้ แด่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับ ผ้าบังสุกุลจีวรกับทั้งบริวารเหล่านี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนาน เทอญ ฯ

คำถวายสังฆทาน

อิมานิ มะยัง ภันเต ภัตตานิ สะปะริวารานิ ภิกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ อิมานิ ภัตตานิ สะปะริวารานิปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ ฯ

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายภัตตาหาร กับทั้งบริวารเหล่านี้ แด่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับ ภัตตาหารกับทั้งบริวารเหล่านี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลายสิ้นกาลนาน เทอญฯ

คำถวายเทียนพรรษา

อิมานิ มะยัง ภันเต วัสสิกะทีปานิ สะปะริวารานิ ภิกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ อิมานิ วัสสิกะทีปานิ สะปะริวารานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ ฯ

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายเทียน พรรษา กับทั้งบริวารเหล่านี้ แด่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับ เทียนพรรษา กับทั้งบริวารเหล่านี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์ และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนาน เทอญฯ

คำถวายเสนาสนะ

อิมานิ มะยัง ภันเต เสนาสะนานิ อาคะตานาคะตัสสะ จาตุททิสัสสะ ภิกขุสังฆัสสะ นิยยาเทมะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ อิมานิ เสนาสะนานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัญเจวะ มาตาปิตุอาทีนัญจะ ญาตะกานัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ ฯ

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวาย เสนาสนะเหล่านี้แด่พระภิกษุสงฆ์ ผู้มีในทิศทั้งสี่ ที่มาแล้วก็ดี ยังไม่มาก็ดี ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับเสนาสนะเหล่านี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย และญาติของข้าพเจ้าทั้งหลาย มีมารดาบิดา เป็นต้น สิ้นกาลนาน เทอญฯ

คำถวายยา

อิมานิ มะยัง ภันเต คิลานะเภสัชชานิ สะปะริวารานิ ภิกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ อิมานิ คิลานะเภสัชชานิ สะปะริวารานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัญเจวะ มาตาปิตุอาทีนัญจะ ญาตะ กานัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ ฯ

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายยาบำบัดความป่วยไข้ กับทั้งเวชภัณฑ์ ทั้งหลายเหล่านี้ แก่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับยาบำบัดความป่วยไข้และเวชภัณฑ์ทั้งหลายเหล่านี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลายด้วย แก่ญาติทั้งหลาย มีมารดาบิดา เป็นต้นด้วยสิ้นกาลนาน เทอญ ฯ

คำถวายหนังสือ

อิมานิ มะยัง ภันเต ปัณณานิ สะปะริวารานิ ภิกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ อิมานิ ปัณณานิ สะปะริวารานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัญเจวะ มาตาปิตุอาทีนัญจะ ญาตะกานัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ ฯ

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวาย หนังสือ กับทั้งบริวารเหล่านี้ แด่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับ หนังสือ กับทั้งบริวารเหล่านี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลายและญาติของข้าพเจ้าทั้งหลาย มีมารดาบิดาเป็นต้น สิ้นกาลนาน เทอญ ฯ

คำถวายพระไตรปิฎก

ยัคเฆ ภันเต สังโฆ ปะฏิชานาตุ, มะยัง ภันเต เตปิฏะกัง (สะมัญชุสัง) พุทธะปะริสายะ สัมมาปะฏิปัตติโสภะณายะ สังฆัสสะ นิยยาเทมะ, สาธุ โน ภันเต อะยัง พุทธะปะริสายะ สัมมาปะฏิปัตติโสภะณายะ เตปิฏะกัสสะ (สะมัญชุสัสสะ) ทานัสสสะ อานิสังโส อัมหากัญเจวะ มาตาปิตุอาทีนัญจะ ปิยะชะนานัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ นิพพานายะ สังวัตตะตุ ฯ

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ขอพระสงฆ์จงรับทราบ, ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายหนังสือ พระไตรปิฎก (พร้อมทั้งตู้) แด่พระภิกษุสงฆ์ เพื่อความงดงามแห่งสัมมาปฏิบัติของพุทธบริษัท, ขออานิสงส์แห่งการถวาย หนังสือพระไตรปิฎก (พร้อมทั้งตู้) เพื่อความงดงามแห่งสัมมาปฏิบัติ ของพุทธบริษัทนี้ จงเป็นไป เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข เพื่อพระนิพพานแก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย แก่ปิยชนทั้งหลาย มีมารดาบิดาเป็นต้น ตลอดกาลนาน เทอญ ฯ

หมายเหตุ คำที่อยู่ในวงเล็บ เป็นการถวายพร้อมตู้ ถ้าไม่มีตู้ ให้ตัดคำในวงเล็บออก

คำอาราธนาพระปริตร

วิปัตติปะฏิพาหายะ สัพพะสัมปัตติสิทธิยา
สัพพะทุกขะวินาสายะ ปะริตตัง พรูถะ มังคะลัง
วิปัตติปะฏิพาหายะ สัพพะสัมปัตติสิทธิยา
สัพพะภะยะวินาสายะ ปะริตตัง พรูถะ มังคะลัง
วิปัตติปะฏิพาหายะ สัพพะสัมปัตติสิทธิยา
สัพพะโรคะวินาสายะ ปะริตตัง พรูถะ มังคะลัง

ขอพระคุณเจ้าโปรดสวดพระปริตรอันเป็นมงคล เพื่อป้องกันความวิบัติ เพื่อสำเร็จสมบัติทุกประการ เพื่อให้ทุกข์ ภัย โรค อันตรายใดๆ ทุกชนิด จงพินาศสูญไป

คำแผ่เมตตาให้ตนเอง

อะหัง สุขิโต โหมิ	ขอให้ข้าพเจ้า จงมีความสุข
อะหัง นิททุกโข โหมิ	ขอให้ข้าพเจ้า จงปราศจากความทุกข์
อะหัง อะเวโร โหมิ	ขอให้ข้าพเจ้า จงปราศจากเวร
อะหัง อัพยาปัชโฌ โหมิ	ขอให้ข้าพเจ้า จงปราศจากความลำบาก
อะหัง อะนีโฆ โหมิ	ขอให้ข้าพเจ้า จงปราศจากอุปสรรค
สุขี อัตตานัง ปะริหะรามิ	ขอให้ข้าพเจ้า จงมีความสุขกาย สุขใจ

รักษาตนให้พ้นจากทุกข์ภัยทั้งสิ้น....เทอญ ฯ

คำแผ่เมตตาทั่วไป

สัพเพ สัตตา ฯ	สัตว์ทั้งหลายที่เป็นเพื่อนทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตายด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น
อะเวรา ฯ	จงเป็นสุข ๆ เถิด อย่าได้มีเวรแก่กันและกันเลย
อัพยาปัชฌา ฯ	จงเป็นสุข ๆ เถิด อย่าได้เบียดเบียนซึ่งกันและกันเลย
อะนีฆา ฯ	จงเป็นสุข ๆ เถิด อย่าได้มีความทุกข์กายทุกข์ใจเลย
สุขี อัตตานัง ปะริหะรันตุ ฯ	จงมีความสุขกายสุขใจ รักษาตนให้พ้นจากทุกข์ภัยทั้งสิ้นเถิด

ท่านทั้งหลาย ที่ท่านได้ทุกข์ ขอให้ท่านมีความสุข

ท่านทั้งหลายที่ท่านได้สุข ขอให้สุขยิ่ง ๆ ขึ้นไป ....เทอญ ฯ

ชาวบ้านกับพระ

หมวดที่ ๑ นิมนต์

- นิมนต์พระ ต้องแจ้งล่วงหน้า ต้องบอกวัน เวลา สถานที่ให้ชัดเจน
- แจ้งกิจนิมนต์ให้ชัดเจน ว่าจะนิมนต์ไปเรื่องใด ที่ไหน เมื่อใด เวลาใด จะมารับหรือให้พระไปเอง
- นิมนต์พระมาเจริญพระพุทธมนต์ สวด หรือฉัน ในบ้าน ต้องจัดที่ฉัน เครื่องใช้ ฯลฯ ให้พร้อม อย่าให้บกพร่อง และถูกต้องเอื้อเฟื้อต่อพระวินัย เช่น น้ำล้างเท้า น้ำฉัน ระวังอย่าให้มีตัวสัตว์ อาสนะต้องจัดให้สมควร ไม่ปูลาดด้วยผ้าขาว หากปูลาดด้วยเสื่อมากกว่า ๑ ผืน ให้ปูผืนทางตอนหัวแถวทับผืนท้ายแถวตามลำดับ
- นิมนต์แสดงธรรม ต้องจัดให้พระนั่ง และอยู่สูงกว่าผู้ฟัง
- ไม่นิมนต์เข้านั่งในสถานที่ไม่สมควรนั่ง เช่น ร้านเหล้า โรงโสเภณี
- ไม่นิมนต์ไปรับบิณฑบาตในที่ไม่สมควรไป เช่น ตลาดสด ตลาดนัด
- ไม่นิมนต์ไปพักในสถานที่ไม่สมควรพัก เช่น โรงแรม
- ไม่นิมนต์ให้ไปเที่ยวในสถานที่ไม่สมควรเที่ยว เช่น สถานเริงรมย์ โรงละคร โรงภาพยนตร์ สนามมวย
- นิมนต์พระให้ฉันอาหาร อย่าออกชื่อโภชนะ 5 คือ ข้าวสุก ขนมสุก ขนมแห้ง ปลา เนื้อ ควรใช้กับปิยโวหาร คือคำพูดที่สมควร เช่น พูดว่า“ขอนิมนต์ฉันเช้า” หรือว่า “ขอนิมนต์ฉันเพล”

หมวดที่ ๒ ปวารณา ประเคน ถวาย

การปวารณา คือการเปิดโอกาสให้พระ (ที่มิใช่ญาติโดยสายโลหิต) ขอปัจจัยจากตนได้ โดยไม่ผิดพระวินัย ผู้มีศรัทธาจึงควรปวารณาไว้ก่อน แล้วจึงปฏิบัติตามเงื่อนไขคำปวารณาที่กำหนดไว้ ซึ่งขึ้นอยู่กับ

- ปัจจัยที่จะให้ได้แก่อะไร หรือไม่กำหนด (คืออะไรก็ได้)
- เวลาที่จะให้ เป็นระยะเวลานานเท่าใด ถ้าระยะเวลาสั้นหรือไม่กำหนด ต้องไม่เกิน ๔ เดือน จะให้ต่อต้องปวารณากันใหม่ เว้นแต่จะปวารณาไว้ตลอดเป็นนิตย์ ก็ใช้ได้ตลอดไป

หมายเหตุ คำว่า ญาติ ได้แก่คนที่เกี่ยวเนื่องกัน ๗ ชั้น คือ

๑. ทวด ๒.ปู่ย่าตายาย ๓.พ่อแม่ ๔.พี่น้อง ๕.ลูก ๖.หลาน ๗.เหลน

ประเคน ให้ถูกวิธี คือ

- ของนั้นต้องไม่ใหญ่หรือหนักจนเกินกว่าคนคนเดียวยกได้
- มีระยะห่างพอเหมาะพอควร คือ อยู่ในหัตถบาสของพระ ห่างจากพระประมาณ ๑ ศอก เป็นส่วนสุดของสิ่งของหรือของบุคคลผู้ประเคน
- น้อมกายถวายด้วยความเคารพ
- จะถวายด้วยมือ หรือของที่เนื่องด้วยมือ (พาน ถาด) ก็ได้
- พระรับแล้ว ไหว้พระทุกครั้ง
- ของฉัน (อาหารหรือของรับประทาน) ประเคนแล้ว อย่าถูกต้องอีก

ถวายเงิน ให้ใช้ใบปวารณาแจ้งให้พระทราบ ส่วนตัวเงินมอบให้ไวยาวัจกร (ผู้รับทำกิจแทนสงฆ์) หรือ กัปปิยการก (ผู้ทำของให้ควรแก่ภิกษุ, ศิษย์ผู้ตามรับใช้) อย่ามอบให้ในมือ, ในย่าม หรือในบาตร

- ไม่ถวายผ้าอาบน้ำฝนก่อนเข้าพรรษาเกินกว่า ๑ เดือน (เว้นแต่พระที่เป็นญาติและปวารณาไว้)
- ถวายของฉันได้ อย่าออกชื่อของฉัน ให้ใช้ว่า นิมนต์รับบิณฑบาต นิมนต์ฉันเช้า ฉันเพล แทน

- ไม่ถวายอาหารเลยเที่ยงวันไปแล้ว หากเป็นอาหารสำเร็จรูป หรือของดิบ ของเก็บค้างคืนได้ ให้มอบไว้กับลูกศิษย์ เพื่อทำถวายในกาลอันควร
- ไม่ใช่ญาติ ไม่ได้ปวารณาไว้ ถ้าพระรูปนั้นไม่อาพาธ ไม่ควรถวายโภชนะอันประณีต (ข้าวสุกที่ระคนด้วย เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย เนื้อปลา เนื้อสัตว์อื่น นมสด นมเปรี้ยว) แต่ถ้าขอไปเพื่อผู้เป็นไข้ ควรถวายโดยแท้
- ไม่ถวายของมึนเมาเสพติดให้โทษ
- จะถวายอาหารพระผู้อยู่ในป่าหรือที่เปลี่ยว ต้องบอกท่านล่วงหน้า
- ถวายร่ม พื้นร่มต้องเป็นสีเดียว (นิยมสีดำ) ร่มกระดาษ ร่มพลาสติก สีน้ำตาล สีดำ สีเหลืองล้วน
- ถวายรองเท้า ต้องเป็นรองเท้าส้นเตี้ย ไม่หุ้มส้น ไม่หุ้มหลังเท้า ไม่มีสีฉูดฉาด (นิยมสีน้ำตาลแก่)
- ถวายเตียง ตั่ง ขาเตียง ตั่ง ต้องไม่สูงเกิน ๙ นิ้วฟุต ตีนเตียง ตั่ง ต้องไม่แกะสลักเป็นรูปสัตว์ ความกว้างใหญ่ให้พอนอนได้เพียงคนเดียว ที่นอนไม่ยัดด้วยนุ่น สำลี หรือทำหนาเป็นฟูก
- ถวายหมอนได้แต่หมอนหนุนหัว และเป็นหมอนเล็กพอหนุนได้คนเดียว หมอนข้างไม่ควรถวาย
- ไม่ถวายอาสนะที่ทำด้วยขนสัตว์เป็นพรมรองนั่ง เป็นสีดำล้วนหรือมีใยไหมเจือ
- ไม่ถวาย/ประเคน วัตถุที่พระไม่ควรแตะต้อง (อนามาส) มี ๖ ประเภท ได้แก่
  - ก. คนหญิง กระเทย เครื่องแต่งกายของคนเหล่านั้น สัตว์ดิรัจฉานตัวเมีย
  - ข. โลหะมีค่า อัญมณี เช่น ทองคำ เงิน เพชรพลอย หยก โมรา มุกดามณี ไพฑูรย์ ประพาฬ ทับทิม บุษราคัม สังข์ที่ขัดแล้ว
  - ค. ศัตราวุธ เช่น ปืน หอก ดาบ ธนู
  - ง. เครื่องดักสัตว์บก - น้ำ
  - จ. เครื่องดนตรี
  - ฉ. ธัญพืช และผลไม้ ที่ยังติดอยู่กับต้น

- โลหะมีค่า อัญมณี เช่น ทองคำ เงิน เพชรพลอย หยก
- ศัตราวุธ เช่น ปืน หอก ดาบ ธนู
- เครื่องดักสัตว์
- เครื่องดนตรี
- ธัญพืช และผลไม้ ที่ยังติดอยู่กับต้น

อนึ่ง ควรรวมทั้งตุ๊กตา ของเด็กเล่นทั้งหลายด้วย กล้องถ่ายรูป ถ่ายภาพยนตร์ ถ่ายวีดีโอ ก็ไม่ควรเช่นกัน

- ไม่ถวายเนื้อสัตว์ต้องห้ามฉัน เป็นอาหาร (มี ๑๐ ชนิด คน ช้าง ม้า สุนัข งู สิงโต เสือโคร่ง เสือเหลือง เสือดาว และหมี)
- ไม่ถวายอาหารทำจากเนื้อสัตว์ที่เจาะจงฆ่ามาเลี้ยงพระ (อุทิศมังสะ)
- ไม่ถวายอาหารที่ประกอบด้วยเนื้อสัตว์ดิบ หรือครึ่งดิบครึ่งสุก เช่น ไข่ลวก แหนม ปูเค็ม (ในส้มตำ) ถ้าจะถวาย ต้องแน่ใจว่าได้ทำให้สุก (ด้วยความร้อน) จริงก่อน หรือมอบเป็น อาหารแห้งไว้ให้ลูกศิษย์ทำถวาย
- ไม่ถวายอาหารที่ประกอบด้วยพืชผักดิบที่อาจงอกต่อไปได้ เช่น อ้อยทั้งท่อนทั้งเปลือก ผักบุ้ง ผักกระเฉด โหระพา กระเพรา ที่เป็นต้นมียอดอยู่ หัวหอม หัวกระเทียม กระชาย ขมิ้น ที่ยังเป็นหัวเป็นเหง้าอยู่ ถั่วงอกดิบไม่ได้เด็ดหัวออก พริกสุก มะเขือแก่ ทั้งเมล็ดติดอยู่ ฯลฯ เมื่อจำเป็นต้องทำถวาย ให้ทำเป็นของที่ไม่อาจงอกต่อไปได้ ด้วยการปอก เด็ด แกะ หรือ ทำให้สุกด้วยความร้อนก่อน
- ทำน้ำปานะถวาย ต้องเลือกทำจากผลไม้ชนิดไม่โตไปกว่าผลมะตูม หรือกระเบา (ขนาดกำปั้น อย่างเขื่อง) อย่าตั้งไฟ อย่าใช้น้ำร้อนเจือ กรองให้หมดกาก จะเติมน้ำตาล เกลือบ้างก็ได้ ทำแล้วต้องถวายวันต่อวัน อย่าไว้ข้ามคืน (ในกรณีนี้ จะเห็นได้ว่าทำน้ำแตงโม หรือ ใช้น้ำมะพร้าวอ่อนถวายเป็นปานะไม่ควร)
- ไม่ถวายอาหารทั่วไปแก่พระแม้อาพาธ ในเวลาวิกาล (เลยเที่ยงวัน) ถ้าจำเป็นควรทำเป็นลักษณะน้ำซุปใสใช้ดื่มแทนหรือให้พระสึกเสียก่อนเป็นดีที่สุด

หมวดที่ ๓ เข้าพบนมัสการ

- แม่ชี หญิงหม้าย สาวโสด โสเภณี กระเทย ไม่ควรไปมาหาสู่กับพระผิดเวลา หรือพร่ำเพรื่อ เป็นประจำจนผิดสังเกต ไม่เป็นกิจจะลักษณะ
- ผู้หญิงจะถูกต้องกายพระ เณร มิได้ ฉะนั้นไปหาพระ เณร นั่งอยู่ให้ห่างสักหน่อยจะดู สมควร
- ผู้หญิง ถ้าไม่มีผู้ชาย (รู้เดียงสา) ไปด้วย อย่าเข้าพบพระตามลำพังในที่ลับหู (คนอื่นไม่ได้ยิน คำสนทนา) ลับตา (คนอื่นมองไม่เห็น)
- ผู้หญิง แม้จะไปกันหลายคน ถ้าไม่มีผู้ชาย (รู้เดียงสา) อยู่ด้วย จะอยู่ในอิริยาบถเดียวกับพระมิได้ (พระนั่งต้องยืน พระยืนต้องนั่ง)
- ผู้หญิง ต้องไม่นั่ง ไม่นอน ในที่แจ้ง กับพระสองต่อสอง แม้ยืน หรือเดินด้วยกันก็ไม่ควร
- ผู้หญิง แม้หลายคน ในที่แจ้ง ต่อหน้าพระ ก็ไม่ควรอยู่ในอิริยาบถนอน
- ผู้หญิง เข้าวัด ทำบุญ พบพระ ควรแต่งกายให้สุภาพเรียบร้อย ไม่รัดรูป ไม่สั้นเต่อ ไม่เปิดเผย ให้เห็นเนื้อหนังในร่มผ้าวับ ๆ แวม ๆ หรือชะเวิกชะวากดูล่อแหลม แม้กริยา วาจา ก็ควรสังวร สำรวม ไม่แสดงอาการส่อไปในทางชู้สาวหรือเกินงาม
- ผู้หญิง นอนในที่มุงที่บังอันเดียว (ห้องเดียวกัน) กับพระไม่ได้
- ผู้ชาย นอนในที่มุงที่บังอันเดียวกับพระติดต่อกันได้เพียง ๓ คืนถ้าจะอยู่ต่อต้องเว้นเสีย ๑ คืน ทุกครั้งไป
- ผู้หญิงนั่งสูงกว่าพระไม่ได้นั่งเสมอกันก็ไม่ได้ (หมายถึงสถานที่ที่ใช้พื้นราบเดียวกัน)
- เมื่อเข้าพบพระ ให้กราบพระพุทธรูป (ถ้ามี ณ ที่นั้น) ก่อนกราบพระสงฆ์ กราบพระทุกครั้ง ให้ได้เบญจางคประดิษฐ์ เสร็จแล้วจึงค่อยทำความเคารพฆราวาสด้วยกัน

อนึ่ง ถ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว หรือสมเด็จพระบรมราชินีนาถ (หรือผู้แทนพระองค์) ประทับเป็นประธานอยู่ ณ ที่นั้น ให้ถวายความเคารพพระองค์ท่านตามควรแก่เทศะ แล้วให้นั่งสงบยังที่ของตน ไม่ต้องทำความเคารพผู้ใดต่อไปอีก

หมวดที่ ๔ เดินทาง

- ผู้หญิง ขับรถ ขับเรือเอง (ยกเว้นหรือข้ามฟาก) รับพระไปด้วยไม่ได้
- ผู้หญิง แม้หลายคน ถ้าไม่มีผู้ชาย (รู้เดียงสา) ไปด้วย ก็ไม่ควรชวนพระเดินทางไกล แม้เพียงชั่วหมู่บ้านหนึ่งไปยังหมู่บ้านหนึ่ง
- ผู้หญิง ถ้าจำเป็นต้องนั่ง (รถ เรือ เครื่องบิน) เก้าอี้ตัวเดียวกับพระควรมีผู้ชายนั่งคั่นกลาง
- นำพาของผิดกฎหมายไปด้วย แม้ของหนีภาษี ไม่ควรให้พระเดินทางร่วม

หมวดที่ ๕ อื่น ๆ

- ไม่ขายของแก่พระที่ควักเงินซื้อเอง
- ไม่ขายสลากกินแบ่งกับพระ
- ไม่แลกสิ่งของกับพระ
- ไม่ฝากของมีค่าไว้กับพระ
- ถ้าพระใช้ให้ขุดดินเหนียวล้วน หรือดินร่วนล้วน ไม่ควรขุด แต่ถ้าพระแสดงความประสงค์ว่าต้องการหลุมหรือคู เป็นต้น หรือว่าต้องการดินให้สูงเท่านั้นเท่านี้ เป็นต้น ก็ควรจัดการให้ตามประสงค์
- ไม่ถือวิสาสะเอาของพระไปใช้หรือไปเป็นของตน เว้นแต่พระผู้เป็นเจ้าของได้ออกปากอนุญาตไว้ด้วยความพอใจ และพระรูปนั้นยังมีชีวิตอยู่ (ต้องครบองค์สาม)

- ถือเอามรดกจากพระผู้มรณภาพไปแล้วไม่ได้ เพราะจะต้องตกเป็นของสงฆ์หมด
- ไม่ควรใช้พระในกิจนอกพระศาสนา
- ไม่สอนหรือไม่เรียนเดรัจฉานวิชากับพระ เช่น ทำเสน่ห์ หมอดู ให้หวย เลี้ยงผี ปล่อยคุณ ฯลฯ
- ไม่วานให้พระเป็นพ่อสื่อ ให้ชายหญิงได้กัน
- ฟังธรรมด้วยอาการเคารพ ไม่คุยกัน หรือหัวร่อต่อกระซิกกัน
- เรียนธรรมกับพระ อย่าออกเสียงบทธรรมนั้นพร้อมกับพระ
- ไม่ชวนพระเล่นการพนัน แม้ด้วยการถือเอาแพ้ชนะเป็นเดิมพัน เช่น หมากฮอส หมากรุก
- พระพูดตรง ๆ ให้ตัดต้นไม้ ดายหญ้า ขุดดิน ลอกท้องร่อง อย่าทำ เว้นแต่ท่านจะพูดเป็นนัย ซึ่งฆราวาสพึงเข้าใจเอาได้ด้วยไหวพริบปฏิภาณ เช่น "ท้องร่องนี้ชักตื้นแล้ว" หรือ "หญ้ารกอย่างนี้ น่ากลัวงูนะ" เช่นนี้จึงทำ
- สรงน้ำพระสงฆ์ ไม่ควรเจือน้ำหอม น้ำอบ น้ำปรุง ลงไปด้วย เว้นสรงน้ำพระพุทธรูป
- ไม่ก่อไฟให้ลุกเป็นเปลวให้พระผิง (เว้นอาพาธ หรือหนาวจัดจนทนไม่ได้) การใช้เครื่องทำความร้อน (Heater) หรือถ่านที่ติดไฟแล้วไม่ลุกเป็นเปลวพลุ่งเช่นฟืนได้
- ไม่บำรุงบำเรอแก่พระจนฟุ่มเฟือยเกินการณ์
- ไม่ควรรับทอดกฐิน ที่พระขอให้ทอดที่วัดของพระเอง
- ไม่ควรจัดเลี้ยงพระแบบโต๊ะจีน เพราะโอกาสที่จะมีส่วนทำให้พลั้งพลาดต่อพระวินัยและวัตรปฏิบัติบางข้อ (ธุดงคสมาทาน) มีมาก
- ไม่ทำนิติกรรมใด ๆ กับพระ (ขอให้ข้อคิดสักเล็กน้อยถึงตราสารการเงินหรือตั๋วเงินที่ฆราวาส สั่งจ่ายในนามพระ ว่าควรหรือไม่ เพราะเป็นการนำพระเข้าผูกพันตามกฎหมายทันที ถ้าเป็นเซ็นสลักหลังโอน หรือรับเงินซึ่งเท่ากับทำนิติกรรมนั่นเอง ทางที่ดีควรสั่งจ่ายเป็นเงินสด แล้วขีดคร่อม พระจะได้มอบ

ให้ไวยาวัจกรไปดำเนินการได้ หรือจะสั่งจ่ายในนามวัด ซึ่งเป็นนิติบุคคลก็ได้ ส่วนจะประสงค์อย่างใดก็ให้ระบุต่อ เช่น จ่าย วัด.....เพื่อ.........ไวยาวัจกร ก็จะได้รับไปดำเนินการให้ตามประสงค์ สำหรับธนาณัติพระมอบอำนาจให้ไวยาวัจกรไปรับ และจัดการตามประสงค์ของผู้ให้ได้เห็นจะไม่กระไรนัก ข้อนี้ขอฝากไว้ให้วินิจฉัยต่อไปด้วย)

ปกิณกะ

สวดมนต์ไหว้พระ

พระอาจารย์อารยะวังโส

ที่วัดป่าพุทธพจนวราภรณ์ จ.ลำพูนนี้ เป็นที่เลื่องลือในเรื่องความเคร่งครัดในศีล ในเรื่องข้อวัตรปฏิบัติของพระสงฆ์ เพราะหลวงพ่อพระอาจารย์อารยะวังโสได้ประพฤติปฏิบัติเป็นตัวอย่างที่ดีตลอดมา ไม่ว่าจะเป็นช่วงเข้าพรรษา หรือออกพรรษา ท่านจะต้องนำสวดมนต์ ไหว้พระ ทำวัตรเช้า ทำวัตรเย็น บิณฑบาตโปรดสัตว์ทุกวันมิได้ขาด และทุกวันหลังจากทำวัตรเย็น นั่งสมาธิ สั่งสอนอบรมให้กรรมฐานแล้ว ท่านก็จะให้โอกาสลูกศิษย์ได้สนทนาธรรมกับท่าน โดยท่านยืนยันอย่างแน่วแน่และมั่นคงว่า ไม่มีอะไรดีไปกว่าการสวดมนต์ไหว้พระ เจริญภาวนา รักษาศีลให้ต่อเนื่องเป็นประจำทุกค่ำคืน ซึ่งเมื่อเราอยู่ที่บ้าน ก็ควรจะทำให้เป็นกิจวัตร และควรหาโอกาสเข้ามารักษาอุโบสถศีล ตามแต่โอกาสจะอำนวย แต่หากในบางช่วงเวลา เราอาจต้องรีบเร่งทำงาน หรืออยู่ในช่วงของการเดินทาง ขึ้นรถลงเรือ โอกาสที่จะเจริญสติ เจริญสมาธิอาจจะไม่สะดวก เพราะร่างกายเรากระทบกระเทือนเคลื่อนไหวตลอดเวลา หลวงพ่อท่านก็ให้หลักว่า ให้เจริญ "พุทธานุสติ"เพื่อระลึกถึงคุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่เราเปล่งวาจาเสมอว่า "อิติปิโส ภควา อรหังสัมมา สัมพุทโธ วิชชาจรณะสัมปันโน สุคโต โลกะวิทู อนุตตะโร ปุริสสัทธัมมะสาระถิ สัตถา เทวะ มนุสสานัง พุทโธ ภควา"

เราต้องเข้าใจความหมายทั้งหลายทั้งปวงในคำกล่าวคำสวดและน้อมนำเข้ามาสู่จิต โดยให้สูดลมหายใจเข้าลึกๆ จับที่ฐานจิตที่ ๑ (ปากโพรงจมูก) ฐานจิตที่ ๒ (ที่หน้าผาก) ฐานจิตที่ ๓ (กลางกระหม่อมศรีษะ) ฐานจิตที่ ๔ (กึ่งกลางภายในกระโหลกศรีษะ) และฐานจิตที่ ๕ (กึ่งกลางทรวงอก ที่ลิ้นปี่) ให้ไล่ไปที่ฐานจิตทั้ง ๕ ฐานจนครบ แล้วให้มาจับที่ฐานจิตฐานที่ ๕ เป็นศูนย์รวม

สูดลมหายใจเข้าไปที่ฐานที่ ๕ (กลั้นไว้) ระลึกที่จิตว่า

อิติปิโส ภควา อรหัง-พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นพระอรหันต์ ผู้ไกลจากกิเลส (ปล่อยออก)

สูดลมหายใจเข้าไปที่ฐานที่ ๕ (กลั้นไว้) ระลึกที่จิตว่า

อิติปิโส ภควา สัมมาสัมพุทโธ-พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นผู้ตรัสรู้ชอบด้วยพระองค์เอง(ปล่อยออก)

สูดลมหายใจเข้าไปที่ฐานที่ ๕ (กลั้นไว้) ระลึกที่จิตว่า

อิติปิโส ภควา วิชชาจรณะสัมปันโน-เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยวิชชาและจรณะ(ปล่อยออก)

สูดลมหายใจเข้าไปที่ฐานที่ ๕ (กลั้นไว้) ระลึกที่จิตว่า

อิติปิโส ภควา สุคโต-พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นผู้ไปแล้วด้วยดี(ปล่อยออก)

สูดลมหายใจเข้าไปที่ฐานที่ ๕ (กลั้นไว้) ระลึกที่จิตว่า

อิติปิโส ภควา โลกะวิทู-พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นผู้รู้โลกอย่างแจ่มแจ้ง(ปล่อยออก)

สูดลมหายใจเข้าไปที่ฐานที่ ๕ (กลั้นไว้) ระลึกที่จิตว่า

อิติปิโส ภควา อนุตตะโร ปุริสสัทธัมมะสาระถิ-เป็นผู้ที่สามารถฝึกบุรุษที่สมควรฝึกได้ย่อมไม่มีใครยิ่งกว่า(ปล่อยออก)

สูดลมหายใจเข้าไปที่ฐานที่ ๕ (กลั้นไว้) ระลึกที่จิตว่า

อิติปิโส ภควา สัตถา เทวะมนุสสานัง-เป็นครูผู้สอนเทวดา และมนุษย์ทั้งหลาย(ปล่อยออก)

สูดลมหายใจเข้าไปที่ฐานที่ ๕ (กลั้นไว้) ระลึกที่จิตว่า

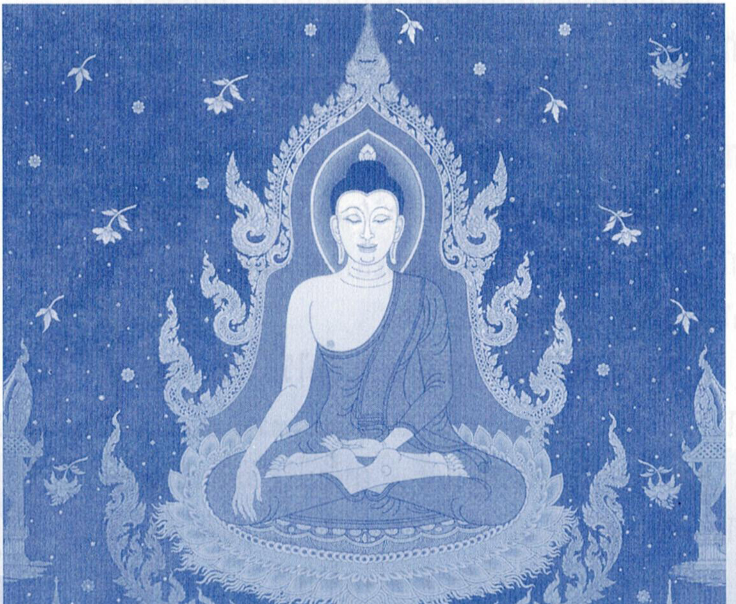
อิติปิโส ภควา พุทโธ-เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานด้วยธรรม(ปล่อยออก)

สูดลมหายใจเข้าไปที่ฐานที่ ๕ (กลั้นไว้) ระลึกที่จิตว่า

อิติปิโส ภควา□เป็นผู้มีความจำเริญ จำแนกธรรมสั่งสอนสัตว์(ปล่อยออก)

ให้ใช้หลักนี้ ระลึกถึงพระคุณของพระพุทธองค์ทั้ง ๙ ประการ จะกี่จบก็แล้วแต่เวลาและโอกาสอำนวย เป็นการเจริญสติที่ควบคุมเข้าใจ เป็นสติที่ไม่หลงก็จะเกิดประโยชน์กับผู้นำไปปฏิบัติอย่างแน่นอน

(หมายเหตุ : ปกิณกะธรรมนี้ หลวงพ่อพระอาจารย์อารยะวังโส ได้เทศนาให้ไว้ก่อนที่ท่านจะเดินทางเพื่อโคจรโปรดสัตว์โดยรถไฟไปเมืองราม จ.สระบุรี จะเห็นได้ว่าถึงแม้จะมีเวลาไม่มาก เพราะเป็นช่วงหลังจากทำวัตรเย็น และหลวงพ่อกำลังจะเดินทาง แม้เพียงช่วงเวลาซึ่งมีเพียงน้อยนิด ท่านก็ยังเมตตาสั่งสอนให้ศิษยานุศิษย์เพียรสร้างความดี โดยหลวงพ่อท่านไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย ไม่เลือกกาล ไม่เลือกบุคคล เป็นครูบาอาจารย์ผู้ที่ให้อย่างแท้จริง)

การถวายสังฆทาน

สังฆทาน คือ การถวายปัจจัย ๔ แก่สงฆ์โดยไม่เลือกเจาะจงภิกษุรูปใด ผู้ประสงค์จะถวายสังฆทานเอง แจ้งพระสงฆ์ทราบล่วงหน้าอย่างน้อย ๑ - ๒ วัน ภิกษุสงฆ์ ๔ รูปขึ้นไปเรียกว่าหมู่สงฆ์, ถ้า ๕ รูป เรียกว่าคณะสงฆ์ จึงจะทำสังฆกรรมเพื่อแบ่งของสงฆ์ได้ เพื่อถือเอาของสงฆ์เป็นของบุคคลก่อน เพื่อความถูกต้อง ผู้ประสงค์จะถวายสังฆทานต้องจัดเตรียมอาหารคาวหวาน พร้อมจตุปัจจัยไทยทานที่ต้องการถวาย วางต่อหน้าพระสงฆ์ เจ้าภาพจุดเทียนธูปบูชาพระรัตนตรัย แล้วกล่าวคำถวายสังฆทานตามลำดับดังนี้

๑.บูชาพระรัตนตรัย

หัวหน้าจุดเทียน ธูป คุกเข่าประนมมือ กราบ ๓ ครั้ง ตั้งใจ เปล่งวาจาดังนี้

อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ ภะคะวา

พุทธัง ภะคะวันตัง อภิวาเทมิ (กราบ)

สวากขาโต ภคะวะตา ธัมโม

ธัมมัง นะมัสสามิ (กราบ)

สุปะฏิปัณโณ ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ

สังฆัง นะมามิ (กราบ)

(นั่งพับเพียบ)

๒. อาราธนาศีล ๕ หรือศีล ๘ หันหน้าไปทางหมู่สงฆ์ กราบ ๓ ครั้ง ตั้งใจเปล่งวาจาดังนี้

มะยังภัณเต ติสสะระเณนะ สะหะ ปัญจะ (อัฏฐะ) สีลานิ ยาจามะ

ทุติยัมปิ มะยังภัณเต ติสสะระเณนะ สะหะ ปัญจะ (อัฏฐะ) สีลานิ ยาจามะ

ตะติยัมปิ มะยังภัณเต ติสสะระเณนะ สะหะ ปัญจะ (อัฏฐะ) สีลานิ ยาจามะ

(ต่อไปกล่าวตามพระสงฆ์)

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ (๓ครั้ง)

พุทธัง สะระนัง คัจฉามิ

ธัมมัง สะระนัง คัจฉามิ

สังฆัง สะระนัง คัจฉามิ

ทุติยัมปิ พุทธัง สะระนัง คัจฉามิ

ทุติยัมปิ ธัมมัง สะระนัง คัจฉามิ

ทุติยัมปิ สังฆัง สะระนัง คัจฉามิ

ตะติยัมปิ พุทธัง สะระนัง คัจฉามิ

ตะติยัมปิ ธัมมัง สะระนัง คัจฉามิ

ตะติยัมปิ สังฆัง สะระนัง คัจฉามิ

๓. สมาทานองค์ศีล เมื่อพระสงฆ์ให้ศีล โดยกล่าวถึงตอนว่า...

ติสสะระณะ คะมะนัง นิททิตัง... พึงกล่าวรับว่า... อามะภัณเต แล้วว่าองค์ศีลตามที่ตั้งเจตนาตามพระสงฆ์ ผู้ที่รับศีล ๘ เมื่อพระสงฆ์ว่าถึงศีลข้อที่ ๕ จบแล้วให้เอามือลง และตั้งเจตนาว่าองค์ศีล ๘ ไปจนจบ สุดท้ายเมื่อพระสงฆ์ให้อนุโมทนาศีล ให้กล่าวว่า

อิมานิ ปัญจะ (อัฏฐะ) สิกขา ปะทานิ สมาทิยามิ (๓ ครั้ง)

(กราบรับศีล ๓ ครั้ง)

๔. กล่าวคำถวายสังฆทานเป็นภาษาบาลี (โดยไม่ต้องแปลไทย) ดังนี้

อิมานิ (เอตานิ - เมื่อของถวายไม่อยู่ในหัตถบาส) มะยังภัณเต ภัตตานิ สะปะริวารานิ ภิกขุสังฆัตสะ โอโณชะยามะ สาธุโนภัณเต ภิกขุสังโฆ อิมานิ

(เอตานิ) ภัตตานิ สะปะริวารานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ฑีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะฯ

จบแล้วผู้ถวายสังฆทานพึงประเคนสิ่งของที่ถวาย พระสงฆ์แสดงปกิณกะธรรมให้พร จบแล้วจึงฉัน

ขั้นตอนการทำสังฆทานทั้งหมดนี้ หลวงพ่อ (พระอาจารย์อารยะวังโส) ท่านจะเน้นเสมอว่า นี่คือการทำสังฆทานที่ถูกต้อง ที่เราเห็นกันในปัจจุบันและเข้าใจกันว่า สังฆทาน คือการที่นำเอาถังสีเหลืองข้างในใส่ข้าวสารอาหารแห้ง สบู่ ยาสีฟัน ร่ม รองเท้า ที่โกนหนวด ไฟฉาย โอวัลตินฯ ไปถวายพระสงฆ์โดยไม่จำกัดเวลานี่ผิดทั้งนั้น เพราะข้าวสาร อาหารแห้ง ถวายก่อนเพล พระรับแล้วเก็บสะสมไว้ก็ผิด ถ้าถวายหลังเพล ยิ่งผิดหนักเข้าไปอีก เพราะหลังเพลแล้วจะมารับสังฆทานที่มีคำกล่าวว่า อิมานิ ภัตตานิ ... ได้อย่างไร ดังนั้นที่นี่ (วัดป่าพจนวราภรณ์ จ.ลำพูน) ลูกศิษย์ลูกหาจึงทำสังฆทานกันได้อย่างถูกต้อง หากมีผู้ไม่รู้หิ้วถังที่ว่ามา พวกลูกศิษย์ของหลวงพ่อก็จะชี้แจงให้ทราบ แล้วแยกของออก โดยถ้าเป็นของแห้ง (พวกอาหาร) ท่านรับแล้วก็จะสละ (ความหมายคือรับก่อนเที่ยง) ถ้าเป็นของใช้ก็จะนำถวายท่านเพื่อท่านได้เรียกใช้

ขั้นตอนการทำสังฆทานที่ถูกต้องทั้งหมดที่กล่าวมาหลวงพ่อจะให้พรเสมอว่าเป็นการให้ทานซึ่งแสดงถึงความนอบน้อมในพระสงฆ์ และการไม่เจาะจงภิกษุ เป็นการให้ทานในสงฆ์ซึ่งมีผลมากกว่าการให้ทานเจาะจงภิกษุ เพราะทายก (ผู้ให้) บริสุทธิ์ (ด้วยศีล) ผู้รับ (พระสงฆ์) บริสุทธิ์ ทานนั้นบริสุทธิ์ครบ ๓ ประการ อุปมาดังพระพุทธองค์ทรงเปรียบเทียบว่า ดุจชาวนาปลูกข้าวหรือทำนา ต้องทำในนาที่ดี นา คือ พระภิกษุสงฆ์ ผู้รับเป็นผู้บริสุทธิ์ เป็นนาอันสมบูรณ์ มีพันธุ์ข้าว เหมือนทานที่เตรียมการอย่างสมบูรณ์มาดีแล้ว ผู้ถวายทาน เหมือนชาวนาที่สมบูรณ์ มีความรู้ความเข้าใจในการทำนา เตรียมกล้าดีนำไปปลูกในนาที่ดี ดอก ผล เม็ด รวง จะเกิดขึ้นมาก อานิสงส์ก็เกิดอย่างไม่มีประมาณ

เทศนาเรื่อง พระมหาสมัยสูตร

เทศนา เมื่อวันที่ ๑๓ มกราคม ๒๕๔๗

ณ วัดป่าพุทธพจนวราภรณ์ ต.ต้นธง อ.เมือง จ.ลำพูน

ในวันนี้จะเทศนาเรื่องบทสวดพระมหาสมัยสูตร ว่าด้วยในสมัยที่มีการประชุมใหญ่ของเทวดาทั้งหลาย ที่ไปเฝ้าสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในป่ามหาวัน ใกล้กรุงกบิลพัสดุ์ราชธานี ตามวาระพระบาลีอรรถคาถา ที่จะยกขึ้นมากล่าวเป็นประโยชน์แก่ท่านทั้งหลาย พุทธศาสนิกชนตามสมควรแก่เวลา

มหาสมัย คือกาลที่เทวดาได้ประชุมกัน เป็นการประชุมใหญ่ในสมัยหนึ่งของพระพุทธเจ้าองค์หนึ่ง ในพระพุทธเจ้าแต่ละพระองค์ก็จะมีการประชุมใหญ่ของเทวดา ครั้งหนึ่งจากโลกธาตุทั้งสิบ ซึ่งมาเพื่อที่จะทัศนาหรือเข้าเฝ้าและชื่นชมในพระบารมีของพระผู้มีพระภาคเจ้า ซึ่งพระพุทธองค์ประทับอยู่ที่ป่ามหาวัน ใกล้กับกรุงกบิลพัสดุ์ ในกาลครั้งนั้น ในแคว้นสักกะรัฐประเทศพร้อมด้วยพระภิกษุสงฆ์ซึ่งทรงคุณธรรมอันใหญ่ห้าร้อยองค์ (คำว่าทรงคุณธรรมอันใหญ่ คือ สำเร็จธรรมเป็นพระอรหันต์ทั้งสิ้น) เพื่อที่จะได้เห็นสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าและพระภิกษุสงฆ์ดังกล่าว ในกาลครั้งนั้น เทพเจ้าสี่องค์ซึ่งอยู่ในพรหมโลกชั้นสุทธาวาสได้คิดว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นี้ ประทับที่ป่ามหาวันใกล้กรุงกบิลพัสดุ์แคว้นสักกะ พร้อมกับพระภิกษุสงฆ์ล้วนเป็นพระอรหันต์ เทวดาทั้งหลายก็จะมาประชุมกันจากโลกธาตุทั้งสิบโดยมากเพื่อจะได้เห็นสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ถึงแม้ว่าพวกเราทั้งหลาย ก็จะไปเฝ้าสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า แล้วกล่าวคาถาตนละคาถา ซึ่งจะ ยกกล่าวต่อไป และได้ลงมาจากชั้นสุทธาวาสพรหมโลก ได้มาจากที่ต่าง ๆ มาปรากฏตรงหน้าพระพักตร์สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า เพื่อที่จะทำความเคารพบังคมสมเด็จ

พระผู้มีพระภาคเจ้า แล้วอยู่ในที่สมควรแก่ตน ว่ากันว่าในกาลครั้งนั้น เทพเทวดามีมากมาย อุปมาเหมือนเราเอาเข็มยัดลงในกล่อง แน่นขนัดไปหมด เทวดาที่มีศักดิ์น้อย มีบุญน้อยหน่อยก็ต้องถอยร่นออกไปจนสุดขอบจักรวาล จนต้องล้นออกไปในทวีปต่าง ๆ

ก่อนที่จะมีเหตุการประชุมใหญ่ของเทวดาทั้งหลายที่จะได้มาชื่นชมยินดี พระผู้มีพระภาคเจ้าและพระอรหันต์สาวก เพราะมีเหตุที่มาที่ไปของเรื่องก่อนที่จะอรหันต์ทั้งห้าร้อยรูป จะเข้ามาบวชในพระศาสนา ทั้งสองฝ่ายเป็นพระราชกุมารของในสายตระกูล ศากยะวงศ์ และโกลิยะ ซึ่งเป็นสายพระญาติของพระพุทธองค์ ในกาลครั้งนั้น พวกศากยะ และพวกโกลิยะได้ให้กั้นทำนบที่แม่น้ำโรหิณีอันมีในระหว่างกรุงกบิลพัสดุ์และกรุงโกลิยะต่อกัน และพากันทำนาเมื่อข้าวกล้าเหี่ยวแห้งไปในเวลาต้นเดือนแปด พวกกรรมกรของนครทั้งสองก็ได้ไปประชุมกันที่แม่น้ำโรหิณีนั้น พวกกรรมกรชาวโกลิยะนครได้กล่าวขึ้นก่อนว่า น้ำนี้เมื่อไปขึ้นนาทั้งสองฝ่ายก็จักไม่พอที่จะใช้กัน ข้าวกล้าของพวกเราอีกน้ำเดียวเท่านั้นก็จะสำเร็จ ขอพวกท่านจงให้น้ำตรงนี้ให้แก่พวกเราก่อนเถิด ฝ่ายพวกกบิลพัสดุ์นครก็กล่าวขึ้นว่า เมื่อพวกท่านมีข้าวเต็มยุ้งแล้ว พวกเราไม่อาจถือเอาเงินทองแก้วแหวนใส่ชะลอมไปเที่ยวซื้อหาพวกท่านได้ ข้าวกล้าของพวกเราอีกน้ำเดียวเท่านั้น เช่นเดียวกัน ก็จะสำเร็จเหมือนกัน ขอท่านจงให้น้ำคราวนี้แก่ข้าพเจ้าทั้งหลายก่อนเถิด ฝ่ายพวกโกลิยะก็กล่าวว่าไม่ให้ พวกศากยะก็ไม่ยอมเหมือนกัน เกิดทะเลาะกัน คนหนึ่งลุกไปตีคนหนึ่ง แล้วก็ตีกันใหญ่ขึ้น มิหนำซ้ำได้ด่าว่าท้าทายไปถึงราชตระกูล พวกกรรมกรชาวโกลิยะจึงได้กล่าวว่า พวกท่านจงพาชาวกบิลพัสดุ์ไป ม้า ศาสตราอาวุธของพวกชาวกบิลพัสดุ์ที่แต่งงานกับ น้องสาวของตนเหมือนกับ สุนัขป่า และสุนัขจิ้งจอก (คือดูถูกดูแคลน ใช้วาจาผรุสวาจา ตรงนี้ผิดข้อมุสาวาททั้งนั้นพูดหยาบ พูดเสียดสี ด่าทอผู้อื่น เป็นสงครามที่ก่อขึ้นมาด้วยปาก คนเรานี่ตายด้วยความอยาก ตัณหา ความแสวงหา เข้าไปยึดไปถือ แม้แต่น้ำที่เป็น

ธรรมชาติอยู่ แม้ในเมืองไทยเราเช่นเดียวกัน บางสมัยน้ำท่วมมีการทำทำนบกั้นน้ำ ชาวบ้านสองฝั่งถนนก็จะตีกัน เพราะกั้นฝั่งหนึ่งฝั่งหนึ่งก็จะท่วม ต้องรื้อฝั่งหนึ่ง เกิดทะเลาะวิวาทกัน เกิดการฆ่ากันมากมาย กับการที่มนุษย์ทั้งหลายแย่งชิง ทำร้ายกัน ตลอดเวลาด้วยเหตุของการแย่งชิงธรรมชาติ เช่นเดียวกับในสมัยพุทธกาล)

ฝ่ายโกลิยะ ฝ่ายกบิลพัสดุ์ ก็เริ่มลุกลามสงครามขึ้นมา ตั้งแต่กรรมกรขยายวงกว้างขึ้น ลุกลามดูถูกดูแคลนไปถึงราชวงศ์ กษัตริย์ถึงผู้ปกครองในแต่ละบ้านเมือง ดูถูกไปในส่วนต่าง ๆ ต่างคนต่างก็ว่ากล่าวใส่กันและกัน ครั้งนั้น กรรมกรของทั้งสองฝ่ายก็ได้นำเรื่องไปบอกกล่าวแก่อำมาตย์ที่เป็นผู้ดูแลการทำนา พวกอำมาตย์ก็ได้นำเรื่องไปกราบทูล ราชตระกูล ตามที่กรรมกรทั้งหลายในแต่ละแคว้นได้มากล่าวเพ็ดทูล ลำดับนั้น พวกศากยะก็ได้ตระเตรียมยกทัพออกไปว่า พวกเราจักแสดงกำลังฤทธิ์ของพวกเราที่อยู่ร่วมกับน้องสาวของตน ฝ่ายพวกโกลิยะก็ได้ตระเตรียมยกกองทัพออกเหมือนกัน โดยตรัสว่า พวกเราจักแสดงกำลังฤทธิ์ของผู้ที่อยู่ต้นกะเบา ในเวลาจวนสว่าง ใกล้รุ่งปัจฉิมยาม พระพุทธองค์ทรงส่องตรวจสัตว์โลกด้วยพุทธญาณ ทอดพระเนตรเห็นกษัตริย์ทั้งสองพระนคร เตรียมยกพลนิกรออกไป จึงทรงพระดำริว่า เมื่อเราตถาคตเสด็จไป การทะเลาะนั้นจักสงบหรือไม่ (พระพุทธองค์จะไม่ทำอะไรที่ดูไม่มีประโยชน์ พระพุทธองค์จะเสด็จจรไปที่ใดก็แล้วแต่ พระองค์จะทรงเอ่ยสั่งสอน ในทุกอรรถะ ทุกพยัญชนะ ทุกตัวอักษร ล้วนแล้วแต่เต็มไปด้วยความบริสุทธิ์ มีพลังของความกรุณาต่อสัตว์โลก และว่าไปด้วยพระมหาปัญญาอันยิ่งใหญ่ แม้จะเสด็จไปโปรด ก็ตรวจสอบส่องดูด้วยพระสัพพัญญูของพระองค์ท่าน ด้วยพุทธญาณ ว่าควรแก่ที่จะเกื้อกูล เมื่อเกื้อกูลแล้ว เกื้อกูลได้หรือไม่ และจะเกิดอะไรขึ้นหลังจากการเกื้อกูล เกื้อกูลด้วยเหตุด้วยปัจจัยอะไรจึงจะสงบได้ พระพุทธองค์ทรงตรวจสอบโดยลำดับ ตามที่อาตมากล่าวมาทั้งหมดโดยรวม) ก็ทอดพระเนตรเห็นกษัตริย์ทั้งสองนคร ทรงยกพลนิกร

หลังจากที่ตรวจสอบดังกล่าวแล้ว พระองค์ได้รู้ด้วยพระสัพพัญญูว่า เมื่อพระพุทธองค์เสด็จไป จักทรงได้แสดงชาดกสามเรื่อง เพื่อปลดเปลื้องระงับเสียซึ่งความ ทะเลาะวิวาทของพระประยูรญาติทั้งสองพระนคร แล้วความทะเลาะวิวาทนั้นก็จักสงบไป ครั้นความทะเลาะวิวาทสงบไปแล้ว พระพุทธองค์ได้รู้ต่อไปว่า พระพุทธองค์จักทรงแสดงชาดกสองเรื่องต่อเนื่องมา และแสดงอัตตะฑัณฑะสูตรต่อภายหลัง พระประยูรญาติทั้งสองพระนครได้ฟังเทศนาของพระพุทธองค์แล้ว ก็จะถวายกุมารข้างละสองร้อยห้าสิบองค์ สองตระกูลทั้งฝ่ายพ่อฝ่ายแม่ รวมแล้วห้าร้อยองค์ เราตถาคตก็จะให้กุมารเหล่านั้นบรรพชาทรงดำริขึ้นในจิตของพระองค์เอง ในคราวนั้นก็จะมีการประชุมใหญ่เกิดขึ้นในมหาสมัยดังกล่าวที่ป่ามหาวัน

หลังจากพระพุทธองค์ทรงดำริตรวจสอบด้วยพระสัพพัญญูครบถ้วนแล้ว จึงได้ทรงบ่ายจีวรเสด็จไปโดยลำพังพระองค์เดียว ไม่ได้ตรัสบอกให้ใครๆ ทราบ ได้เสด็จไปประทับนั่งอยู่บนอากาศ ในท่ามกลางระหว่างเสนาทั้งสองพระนคร เปล่งพระรัศมีหกประการออกไปให้ปรากฏแสงสว่าง ชาวกรุงกบิลพัสดุ์ได้แลเห็นสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ก็ทรงพระดำริว่า พระบรมศาสดาผู้ประเสริฐสุดอันเป็นพระญาติของพวกเราทั้งหลาย ได้เสด็จมาแล้ว การที่พระองค์เสด็จมา คงเป็นเพราะพระองค์ได้ทอดพระเนตร เห็นการทะเลาะวิวาทของพวกเราทั้งหลาย จึงตรัสแก่กันว่า เมื่อสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จมาพวกเราไม่อาจทำลายชีวิตของผู้อื่นได้ ถึงพวกชาวโกลิยะจะฆ่าพวกเราจะเผาพวกเราก็ตามที ครั้นตรัสประกาศแก่กันแล้ว ก็พร้อมกันทิ้งอาวุธเสียพร้อมกับถวายบังคมสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า แล้วนิ่งกันอยู่เป็นปรกติฝ่ายโกลิยะนครก็คิดอย่างเดียวกัน และทิ้งอาวุธถวายบังคม พระผู้มีพระภาคเจ้าเช่นเดียวกัน พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ทรงทราบอยู่แล้วในเหตุการณ์ต่าง ๆ แต่พระองค์ก็ได้ทรงตรัสถามว่า (เป็นอุบายธรรมของพระองค์ทุกครั้ง ถ้าเราศึกษาธรรมจากพระเมตตาของพระองค์ เมื่อจะประทานธรรมะให้กับเรา

หรืออุบาสกอุบาสิกาทั้งหลาย พระพุทธองค์ทรงรู้แจ่มแจ้งทุก ๆ เรื่อง แต่เมื่อพระองค์ปรากฏพระองค์ขึ้นในท่ามกลางธรรมะสภา หรือที่ไหนก็แล้วแต่พระองค์จะทรงเอ่ย แล้วก็ตรัสถามเหล่าผู้ประชุมกันอยู่ ว่ากำลังประชุมอะไรกันอยู่หรือ ทั้งที่พระองค์ทรงเสด็จไปด้วยเหตุปัจจัยที่ต้องการไปสงเคราะห์และตรวจสอบรู้เหตุปัจจัยดังกล่าวอยู่แล้ว เพื่อเป็นอุบายธรรม ในการที่จะได้ให้ธรรมะกับผู้ที่ประชุมกันอยู่ หรือสั่งสอนแนะนำต่าง ๆ นี่คือพุทธจริยาวัตรของพระผู้มีพระภาคเจ้าที่ควรศึกษา)

ดูก่อนมหาราชทั้งหลาย พระองค์ทั้งหลายได้เสด็จมาในที่นี้ เพราะเหตุการณ์เป็นประการใด ฝ่ายกษัตริย์ทั้งสองพระนคร จึงกราบทูลขึ้นว่า ข้าแต่สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ข้าพระองค์ทั้งหลายไม่ได้พากันมาเพียง เพื่อเล่นตามท่าน้ำหรือภูเขา หรือแม่น้ำ หรือซอกเขาแต่อย่างใด ได้พากันมาใน ที่นี้เพื่อประสงค์จะทำสงครามต่อกันพระเจ้าข้า พระพุทธองค์จึงทรงซักต่อไปว่า น้ำนั้นมีราคาเท่าไหร่ พวกทั้งสองตระกูลฝ่ายโกลิยะและศากยะก็กล่าวว่า มีราคาเพียงแค่เล็กน้อย พระพุทธองค์จึงทรงตรัสถามต่อไปว่า กษัตริย์เล่า ควรค่าเท่าไหร่ พวกคณะที่ประชุมกันอยู่ก็ ตอบว่า หาค่ามิได้พระเจ้าข้า พระพุทธองค์จึงตรัสว่า ดูก่อนมหาราชทั้งหลายพระองค์ทั้งหลายจะทำกษัตริย์ที่หาค่าไม่ได้ให้ถึงความพินาศ เพราะอาศัยน้ำอันมีราคาเล็กน้อย เพื่อประโยชน์อันใดอันความสุขย่อมไม่มี เพราะความทะเลาะกัน ดูก่อนมหาราช หมีกับรุกขเทวดาได้ผูกอาฆาตกัน เพราะเหตุที่ไม่สมควรอยู่ตลอดกัปป์อันนี้ ครั้นตรัสดังกล่าวพระองค์ทรงแสดง เรื่องขัณฑะนะชาดก อันว่าด้วยเรื่องหมีกันไม้สะคร้อ (ใครเคยได้อ่านเรื่องนี้ก็จะ เข้าใจ จะรู้ละเอียด ก็ควรไปหาศึกษาในพระชาดกที่พระองค์ทรงกล่าวไว้ใน ห้าร้อยชาติของพระพุทธองค์) ครั้นทรงแสดงขัณฑะนะชาดกจบแล้ว จึงตรัสว่า ดูก่อนมหาราช บุคคลไม่ควรเป็นผู้เชื่อผู้อื่นฝ่ายเดียว พวกสัตว์สี่เท้าในป่าหิมพานต์อันกว้างได้สี่พันโยชน์ ซึ่งเป็นผู้เชื่อผู้อื่นฝ่ายเดียวได้พากัน วิ่งไปสู่มหาสมุทร ด้วยถ้อยคำของกระต่ายตัวเดียว

เพราะฉะนั้นใครๆ ไม่ควรเป็นผู้เชื่อผู้อื่นฝ่ายเดียว ตรัสดังนี้แล้วจึงทรงแสดงปัฐวิอุตริยะชาดก ต่อไป (ตรงนี้ก็เป็นอนุสสติธรรมของพวกเราทั้งหลายพระพุทธวัจจนะที่ พระพุทธองค์ทรงยกขึ้น มากล่าวสั่งสอนในท่ามกลางกษัตริย์และผู้มาประชุมกันในครั้งนั้น ยังเป็นธรรมะที่ควรแก่การน้อมนำเข้าสู่จิตของพวกเราทั้งหลายในกาลครั้งนี้ คนเรามักจะฟังอะไรก็แล้วแต่ แล้วก็คิดนึก ปรุงแต่งไปตามกาล โดยลืมตรวจสอบหาเหตุหาผลว่าคนพูด เขาหวังผลอะไรในการพูดคนที่เขามีอุบายเขาก็พูด วันนี้อาตมาก็ให้ธรรมะกับคนที่นี่ว่า การตรวจสอบไม่ยาก พูดดีเป็นกุศลนั่นแหละ เขาเป็นคนดี ถ้าเขาพูดเลวเป็นอกุศล พูดยุแหย่พูดให้เขาเกลียดเขาโกรธกัน เอาแต่เรื่องไม่ดีมาพูด คนนั้นเป็นคนจิตใจที่เลวและต่ำช้า ไม่ควรคบ.......อเสวนาจะพาลานัง บัณฑิตานัญจะ เสวนา.........ที่เราทุกข์เราเร่าร้อน เพราะเรากลุ่มหลงในสิ่งที่ไม่ควรเข้าไป ในการทำปัญญานึกคิด เรื่องบางครั้งไม่เป็นสาระที่ควรแก่การคิด ก็เอามาคิดมาพูดกันจนเป็นเรื่องทะเลาะวิวาทกัน แต่พอเรื่องที่ดีที่จะต้องคิดกลับไม่คิด นี่คือวิสัยของปุถุชนอาตมาย้ำเสมอว่า ปุถุชน แปลว่า คนบาป คนหนา และชอบลามก จิตใจชอบไหลลงฝ่ายต่ำ ดังที่พระพุทธองค์ได้ตรัสยกมาในเรื่องดังกล่าวว่า สัตว์สี่เท้าในป่าหิมพานต์กว้างใหญ่สี่พันโยชน์ เพราะถ้อยคำของกระต่ายตัวเดียว วิ่งลงสู่มหาสมุทรหมดเลย ด้วยความตกใจ ดังนั้นพระองค์จึงทรงแสดงว่าใครไม่ควรเป็นผู้เชื่อผู้อื่นฝ่ายเดียว)

และหลังจากที่พระพุทธองค์ทรงแสดงปัฐวิอุตริยะชาดกต่อไปแล้วพระพุทธองค์ได้ทรงตรัสต่อไปว่า ดูก่อนมหาราชทั้งหลาย บางคราวแม้ผู้ที่ไม่มีกำลัง ก็แลเห็นช่องทำร้ายผู้มีกำลังมาก บางคราวผู้มีกำลังมาก ก็เห็นช่องทำร้ายผู้มีกำลังน้อย อย่างนางนกไส้ ได้ฆ่าเสียซึ่งพญาช้าง พระพุทธองค์ได้ทรงแสดงรัตตะกีกะชาดกต่อไป หลังจากพระพุทธองค์ได้ทรงแสดงชาดกทั้งสาม เพื่อระงับการทะเลาะวิวาทแล้ว จึงทรงแสดงอีกสองชาดก เพื่อให้รู้ผลแห่งสามัคคีซึ่งพระองค์ทรงแสดงว่า ใคร ๆ ย่อมไม่เห็นช่องของผู้ที่มีความสามัคคีกัน

พระพุทธองค์ทรงแสดงเรื่อง รุกขธรรมะชาดก ครั้นแสดงจบลงจึงทรงตรัสว่า ดูก่อนมหาราชทั้งหลาย ใคร ๆ ย่อมไม่เห็นช่องของผู้ที่พร้อมเพรียงกัน เมื่อใด นกกระจาบทั้งหลายทะเลาะกัน เมื่อนั้นนายพรานก็ได้ฆ่าทิ้งเสียสิ้น นำไปกินเป็นอาหาร อันความสุขย่อมไม่มีในเรื่องวิวาท หลังจากนั้น พระพุทธองค์ได้ทรงแสดงเรื่อง วัตตะกะ ชาดก ว่าด้วยนกกระจาบ โปรดประทานเทศนาทั้งห้าพระชาดก และพระพุทธองค์ทรงแสดงสุดท้าย คือ อัตตะฑัณฑะสูตร (ทั้งห้าพระชาดก และพระสูตรดังกล่าว ถ้ามีโอกาสพวกเราก็ค้นคว้าในพระไตรปิฎก ซึ่งที่นี่ วัดป่าพุทธพจนวราภรณ์ จ. ลำพูน ก็จะมีพระไตรปิฎกอยู่สามชุดใหญ่ ก็จะเป็นประโยชน์แก่ท่านทั้งหลาย ซึ่งอาตมาจะสรุปย่อลง เพื่อที่จะเข้าสู่เรื่องของมหาสมัยให้พอเหมาะกับกาลและเวลา)

พระราชาทั้งหลายในสองพระนคร ซึ่งเป็นพระประยูรญาติของพระพุทธองค์ เมื่อสดับพระธรรมเทศนาของพระโลกนาถเจ้าแล้ว ทรงเลื่อมใสศรัทธาว่า ถ้าสมเด็จพระบรมศาสดาไม่ทรงเสด็จมาแล้ว พวกเราก็จะฆ่ากันจนโลหิตไหลเป็นเหมือนดั่งน้ำในแม่น้ำ พวกเราจะไม่เห็นลูกเต้าพี่น้องของพวกเราผู้ที่จะทำข่าวสารต่อกันต่อไป ดั่งที่เคยมีมาแล้วก็จักไม่มี พวกเราได้ชีวิตอินทรีย์เพราะอาศัยพระศาสดา ถ้าพระศาสดาจักทรงครองฆราวาส ก็จะได้ราชสมบัติในทวีปทั้งสี่ มีทวีปน้อยสองพันเป็นบริวาร จักมีพระราชโอรสมากกว่าพัน มีกษัตริย์เป็นบริวาร ตรงนี้บรรดากษัตริย์ ในโกลิยะก็ดี ในศากยะก็ดี สำนึกคุณในพระผู้มีพระภาคเจ้า เมื่อพระพุทธองค์ทรงประทาน พระธรรมเทศนาจนได้สติ ระลึกตั้งมั่น มีความเห็นถูกควรขึ้นมา ละวางจากการเคียดแค้นโกรธเกลียดต่อกัน และเห็นภัยของความโกรธที่จะทะเลาะวิวาทกัน เห็นคุณของความสามัคคีที่เป็นไปให้ พ้นจากความทุกข์ ดังที่พระพุทธองค์ทรงแสดงพระชาดกต่าง ๆ ปิดด้วยพระสูตร บรรดาพระญาติ ทั้งหลายก็ระลึกถึงว่า ถ้าพระพุทธองค์ทรงไม่ออกบวชในการที่เป็นเจ้าชายสิทธัตถะ ก็จะต้องครองราชย์เป็นพระมหาจักรพรรดิ์อันยิ่งใหญ่ จึงพรรณาคุณของพระมหาจักรพรรดิ์

ของพระพุทธองค์ที่จะได้ราชสมบัติในทวีปทั้งสี่ มีทวีปน้อยสองพันเป็นบริวาร มีพระโอรสมากกว่าพัน มีกษัตริย์ทั้งหลายเป็นบริวาร แต่เมื่อพระองค์ได้สละราชสมบัติออกบรรพชา แล้วได้ตรัสรู้พระสัมมาสัมโพธิญาณ บัดนี้ ก็ขอให้มีกษัตริย์เป็นบริวารของพระองค์เถิด เมื่อดำริแล้วก็ถวาย พระราชกุมารข้างละสองร้อยห้าสิบองค์แก่พระบรมศาสดา พระองค์ก็โปรดให้บรรพชาแล้วพาเสด็จไปที่ในป่ามหาวัน พระราชกุมารเหล่านั้นไม่ได้ถูกบังคับ ทุก ๆ องค์มีใจยินดีในเพศบรรพชิต และมีจิตเคารพเลื่อมใสในพระบรมศาสดา แต่เมื่อเหล่าพระชายาได้ส่งข่าวสาส์นไปว่า ขอพระรูปเจ้าทั้งหลายจงมีความกระสันต์เถิด เพราะดูจะไม่เป็นบ้านเรือนแล้ว พระราชกุมารเหล่านั้นจะได้เกิดความเบื่อหน่ายขึ้นในเพศบรรพชิต (ตรงนี้เป็นอุทาหรณ์ เป็นอนุสสติสำหรับพระภิกษุสงฆ์ผู้ประพฤติธรรมที่ยังมีจิตใจไม่มั่นคงโดยธรรม ถ้ารับรู้ข่าวสารในเรื่องบ้านเรื่องช่อง เรื่องเมีย อะไรบ่อย ๆ จิตมัน ก็จะเบื่อหน่ายต่อความเป็นไปในเพศบรรพชิต แล้วก็อยากจะออกไป ยิ่งสมัยนี้พวกโทรศัพท์มือถือเยอะ ถึงเวลาก็โทรกริ๊งเข้าหู กริ๊งเข้าหู ตายทุกรายและส่วนใหญ่ตาย อาตมาตีค่าโทรศัพท์มือถือคือวัตถุกาม เพราะผู้หญิงก็พูดถึงได้ เสียงของผู้หญิงเป็นหนึ่งในห้าของเบญจกามคุณ พระพุทธองค์ทรงตรัสกล่าวไว้ว่า ไม่เห็น อย่าเห็น ไม่ได้ยินอย่าได้ยิน เพราะรูปเสียงกลิ่นรสของผู้หญิง เป็นภัยต่อพรหมจรรย์ของผู้ประพฤติธรรมเป็นอย่างยิ่ง เพราะสิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดความมัวหมองในจิตได้ เพราะจิตเราปรุงแต่งตามรูป ตามเสียง ตามกลิ่น ตามรส รูปและเสียง เสียงเป็นองค์อันตราย องค์ที่สอง เสียงหวาน ๆ มาทางโทรศัพท์นี่ตายทุกราย ตรงนี้น่ากลัวมาก และน่ากลัวจริง ๆ แม้กระทั่งในครั้งพุทธกาล แค่ข่าวสารมาเป็นจดหมาย เป็นลิขิตมา บรรดาพระสงฆ์เหล่านี้ ซึ่งมาจากพระราชกุมารห้าร้อยองค์ก็เริ่มเบื่อหน่ายเป็นเพศบรรพชิต)

สมเด็จพระพิชิตบรมศาสดา ทรงทราบความกระสันต์ของภิกษุเหล่านั้น จึงทรงพระดำริว่า ภิกษุเหล่านี้เมื่ออยู่กับพระพุทธเจ้าผู้เช่นเรา ยังเกิดความ

กระสันต์ขึ้นได้ (คืออยากสึก) เราควรจักพรรณาเรื่อง กุนาระษะในป่าหิมพานต์ แล้วจักพาภิกษุเหล่านี้ไปในที่ กุนาระษะ จึงจักกำจัดความไม่ยินดีในภิกษุเหล่านี้ได้ (พวกเราทั้งหลายเวลาสวดมนต์บูชาพระพุทธองค์ ทรงมีพระมหากรุณาต่อสัตว์โลกที่อยู่ในห้วงความทุกข์อันไม่มีประมาณ เพราะผู้ที่ตั้งมั่นถึงซึ่งพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์เป็นสรณะ เป็นที่พึ่ง เป็นที่กำจัดภัย ถ้าเรามีโอกาสได้เกิดในสมัย และมีความเห็นที่ถูกที่ควรพอเหมาะได้บวช ได้เรียนในสมัยที่พระผู้มีพระภาคเจ้ายังมีพระชนม์อยู่ โอกาสที่เราจะได้รับการอนุเคราะห์เมตตาจากพระองค์ท่าน ก็จะมีโอกาสที่จะพ้นจากความทุกข์ได้อย่างเต็มกำลัง **การมุ่งมั่นตั้งมั่นในการประพฤติธรรม และจิตผูกไว้ระลึกตั้งมั่นอยู่ในการบูชาพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ โดยตลอดและตั้งอธิษฐานเสมอว่า แม้ชาตินี้เรายังไม่ถึงที่สุด หากมีภพมีชาติ ขอให้ได้เกิดในสมัยพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงมีพระชนม์ ประกาศพระศาสนา และขอพวกเราทั้งหลาย ได้ถึงซึ่งการเข้าอุปสมบทในพระศาสนา เพื่อได้ฟังพระสัจจธรรมของพระพุทธองค์และให้แตกฉานในการฟังธรรมดังกล่าว เพื่อถึงซึ่งความพ้นทุกข์** เพราะพระพุทธองค์ทรงมีพระมหากำลังอันยิ่งใหญ่ ที่จะขนสัตว์โลกข้ามฟาก ข้ามห้วงแห่งความทุกข์ได้ดังเช่น พระภิกษุทั้งห้าร้อยองค์ที่พระองค์ทรงอนุเคราะห์ ถ้าขาดกำลังของพระพุทธองค์ก็คงลำบาก) พระพุทธองค์จึงทรงนำพา พระภิกษุทั้งห้าร้อยองค์เลื่อนลอยไปบนอากาศด้วยพุทธานุภาพของพระพุทธองค์ ประทับริมฝั่งกุนาระษะ เป็นสระกุนาระในป่าหิมพานต์ แล้วจึงตรัสกับภิกษุเหล่านั้นว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงถามชื่อปลา ที่ยังไม่รู้ซึ่งอยู่ในกุนาระษะนี้ต่อเราตถาคต ภิกษุเหล่านั้นก็ทูลถามตามสงสัย มิใช่แต่เท่านั้น ยังทูลถามถึงชื่อสัตว์สองเท้า สี่เท้า นกทั้งหลายที่เชิงเขา อันมีในป่านั้น สมเด็จพระสรรเพ็ชรพุทธเจ้าก็ทรงชี้แจงให้สิ้นกังขา ลำดับนั้นมีพญานกดุเหว่าตัวหนึ่ง จับมากลางต้นไม้ที่นกทั้งสองคาบบินมา และมีนกบินเป็นบริวารข้างซ้ายข้างขวา ข้างละสองตัวและข้างหน้าข้างหลัง ข้างละสองตัวเหมือนกัน ภิกษุเหล่านั้นจึงกราบทูลว่า

ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า ข้าพระองค์ทั้งหลายเข้าใจว่า นกที่เห็นนั้นจักเป็นพญานก ส่วนนอกนั้นอาจจะเป็นบริวาร จึงมีพระพุทธบรรหารตรัสตอบว่าอย่างนั้นภิกษุทั้งหลาย อันนี้เป็นองค์ประเพณีของเราตถาคต ภิกษุเหล่านั้นจึงกราบทูลว่า ข้าแต่สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ข้าพระองค์ทั้งหลายได้เห็นแต่นกเหล่านี้ทั้งนั้น ส่วนองค์ประเพณีของพระผู้มีพระภาคเจ้า อดีตกาลนั้นข้าพระองค์ทั้งหลายไม่ได้เห็น ขอได้โปรดจงแสดงด้วยเถิด

ลำดับนั้นพระผู้มีพระภาคเจ้าจึงทรงแสดงกุนาระชาดก ประดับด้วยคาถาสามร้อยคาถา ในเวลาทรงแสดงจบลง ภิกษุเหล่านั้นก็ได้ตั้งอยู่ในโสดาปฏิผล (คือสำเร็จเป็นพระอริยะบุคคลขั้นต้น) สมเด็จพระทศพลจึงทรงเหาะกลับสู่ป่ามหาวัน ครั้นถึงป่ามหาวันแล้วจึงทรงสอนภิกษุทั้งหลายเรียนกรรมฐานเพื่อให้หักทำลายเสียซึ่งกิเลสที่ยังเหลืออยู่ ภิกษุเหล่านั้นจึงได้ตั้งใจศึกษาเล่าเรียนแล้วแยกกันไปเจริญกรรมฐานแห่งละองค์ จนได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ด้วยกันทั้งสิ้น แล้วต่างก็ได้กลับมาเข้าเฝ้าพระบรมศาสดา ในเวลานั้นเทวดาในหมื่นจักรวาลทั้งหลาย ก็ได้มาประชุมกันที่ป่ามหาวันแห่งนี้ได้เป็นมหาสมัยคือ การประชุมใหญ่ขึ้นในเวลานั้น ส่วนพระภิกษุที่เป็นพระอรหันต์ห้าร้อยองค์นั้น ได้ถวายบังคมพระผู้มีพระภาคเจ้า แล้วพากันนั่งโดยลำดับที่มาถึง องค์ที่มาถึงก่อนก็นั่งก่อน นั่งเรียงตามลำดับกันไป เพื่อจักกราบทูลคุณวิเศษที่ตนได้แล้วนั้นแด่สมเด็จพระบรมศาสดา สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ได้ทรงเกิดขึ้นในวงศ์ของพระเจ้ามหาสมมุติราช ภิกษุทั้งห้าร้อยนั้น ก็ได้เกิดในตระกูลของพระเจ้ามหาสมมุติราช คือกาลครั้งนั้น สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ก็มาจากวงศ์ของความเป็นกษัตริย์ ที่เรียกว่าพระเจ้ามหาสมมุติราช คือ ความเป็นกษัตริย์จากศากยะ พระภิกษุทั้งห้าร้อยก็มาจากตระกูลของความเป็นกษัตริย์เช่นเดียวกัน ทั้งหมดทั้งห้าร้อยหนึ่งรูปล้วนแล้วแต่เกิดในตระกูลกษัตริย์ คือเกิดในตระกูลที่สูงสุดของความเป็นมนุษย์เป็นผู้ที่มีบุญสูง มาประชุมพร้อมกันทั้งหมดซึ่ง สมัยหนึ่งจะมีครั้งเดียว

และครั้งเดียวครั้งนั้น เทพเทวดาในโลกธาตุต่าง ๆ ได้มาประชุมพร้อมกัน เพื่อทัศนา เพื่อชม เพื่อทำความเคารพ มาชื่นชมในบารมีของพระพุทธองค์ และพระสาวกที่มาจากตระกูลกษัตริย์ทั้งหมด นี่คือมหาสมัยที่ยิ่งใหญ่สุดของเทพเทวดาทั้งหลาย

พระผู้มีพระภาคเจ้าเป็นราชบรรพชิต ภิกษุเหล่านั้นก็เป็นราชบรรพชิตเหมือนกันพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงสละเศวตฉัตรที่จะมาถึงแล้วเสด็จออกบรรพชา สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าซึ่งเป็นผู้บริสุทธิ์มีบริวารที่บริสุทธิ์ เป็นผู้ปราศจากราคะ โทสะ โมหะ เป็นผู้ไม่มีกิเลส คือสำเร็จธรรมสูงสุดคือธรรมพระอรหันต์เจ้าทั้งหมด เป็นผู้ที่ฝึกฝนอินทรีย์แล้ว เป็นผู้หลุดพ้นแล้ว ซึ่งมีบริวารที่สงบ ระงับดีแล้วทั้งหมด ย่อมให้โลกรุ่งเรืองอย่างยิ่งในราตรีอันบริสุทธิ์ คือ คุณธรรมจากดวงจิตของพระอรหันต์ทั้งหมด มีพระพุทธองค์ทรงเป็นประธานอยู่ท่ามกลางภิกษุสงฆ์ทั้งห้าร้อยองค์ ก็ทำให้เกิดความสว่างไสว ปราศจากเมฆหมอก ทำให้ราตรีดังกล่าวบริสุทธิ์ ท่ามกลางป่ามหาวัน และควันธุลีราหูซึ่งเป็นคืนวันเพ็ญขึ้นสิบห้าค่ำในกาลครั้งนั้น

เพราะฉะนั้นในพระบาลีจึงกล่าวไว้ว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าประทับที่ป่ามหาวัน พร้อมด้วยพระภิกษุห้าร้อยรูป ซึ่งล้วนแต่เป็นพระอรหันต์ เทวดาที่มาประชุมกันมากนั้น เทวดาทั้งหลายยกแต่เทวดาในชั้นอสัญญีภพ และรูปวจรเท่านั้น นอกนั้นได้มาประชุมกันเป็นอันมาก ในครั้งแรกนั้นเทวดาในป่ามหาวันที่เป็นภูมิเทวดา รุกขเทวดา ได้ป่าวร้องชักชวนกันไป บอกกล่าวกันต่อ ๆ ไปว่าดูก่อนท่านทั้งหลายการได้เห็นพระพุทธเจ้าและได้ฟังธรรม การได้เห็นพระภิกษุสงฆ์ ทั้งสามอย่างนี้ล้วนแต่ประเสริฐ เสียงที่บอกกล่าวกันไปโดยคำชักชวนดังกล่าว จึงได้ส่งต่อ ๆ กันไป ต่อนั้นไปก็มีเทวดาในจักรวาลหนึ่งมาประชุมกันตามลำดับจนตลอดทั้งหมื่นจักรวาล ห้องจักรวาลทั้งสิ้นเต็มไปด้วยเทวดาทั้งหลายที่ประชุมกันจนถึงพรหมโลก เทวโลกทั้งหลายยัดเยียดเบียดเสียดกันเหมือนกับเข็มที่อยู่ในกล่องเข็ม ตั้งแต่แผ่นพื้นดิน ในโลกมนุษย์ จนถึง

พรหมโลก ซึ่งไกลนักหนา ว่ากันว่าขว้างศิลาใหญ่เท่าปราสาทเจ็ดยอด ซึ่งผู้มีฤทธิ์ทิ้งจากพรหมโลกลงมา กว่าจะถึงพื้นพสุธากินเวลาสี่เดือนเป็นกำหนด แต่ถึงอย่างนั้นก็เต็มไปด้วยเทพยดาทั้งนั้น

ในครานั้น ท้าวสุทธาวาสมหาพรหมทั้งสี่ ที่เป็นพระอนาคามีก็ได้ม สู่ที่ประชุม เหมือนกัน ครั้นแล้วก็ได้กล่าวคาถาองค์ละคาถา แต่องค์หนึ่ง ๆ ได้อยู่ห่างพระผู้มีพระภาคเจ้าทั้งนั้น คือ องค์หนึ่งอยู่ที่ปากขอบจักรวาลด้านตะวันออก องค์หนึ่งอยู่ที่ปากขอบจักรวาลด้านใต้ องค์หนึ่งอยู่ที่ปากขอบจักรวาลด้านตะวันตก องค์หนึ่งอยู่ที่ปากขอบจักรวาลด้านเหนือ องค์ที่อยู่ปากขอบจักรวาลด้านตะวันออกนั้น ได้เข้านิลกสิณเปล่งรัศมีสีเขียว ให้เหมือนกับปกคลุมเทวดาในหมื่นจักรวาลด้วยแผ่นแก้วมณี ครั้นแล้วได้จำแลงอัตตภาพให้ปรากฏเข้าไปถวายบังคมสมเด็จพระบรมศาสดาจารย์ แล้วกล่าวพระคาถาขึ้นหนึ่งพระคาถา ส่วนพรหมที่ลงมาทางปากขอบจักรวาลด้านใต้ ได้เข้าปีตะกสิณ เปล่งรัศมีสีเหลืองดั่งทองคำ เหมือนกับปกคลุมเทพเจ้าในหมื่นจักรวาลด้วยแผ่นทองคำ แล้วเข้าไปเฝ้าสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า พรหมที่ลงมาทางปากของจักรวาลด้านตะวันตก ก็ได้เข้าโลหิตะกสิณ เปล่งรัศมีสีแดงให้ปรากฏทั่วท้องฟ้า ประหนึ่งปกคลุมเทพเจ้าในหมื่นจักรวาล ด้านผ้ากำพลสีแดง แล้วจึงเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้า พรหมที่ลงมาทางปากขอบจักรวาลด้านทิศเหนือ ได้เข้าโอทาตะกสิณ เปล่งรัศมีสีขาวให้เป็นราวกับว่า ตาข่ายดอกมะลิปกคลุมเทพเจ้าในหมื่นจักรวาล แล้วเข้าเฝ้าพระบรมศาสดาจารย์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ท้าวสุทธาวาสมหาพรหมทั้งสี่ ถวายบังคมพระผู้มีพระภาคเจ้าก็ยืนเฝ้าอยู่ในที่สมควรแก่ตน เพื่อจะกล่าวคาถาองค์ละคาถาดังที่ตนได้คิดไว้ในกาลดังกล่าว

ตรงนี้อยากจะย้ำไว้ว่ามหาสมัย คือ การประชุมใหญ่ของเทพเจ้าทั้งหลายในหมื่นจักรวาล ได้มาประชุมกันในจักรวาลนี้แห่งเดียว จักรวาลของเราเรียกว่ามงคลจักรวาล ก็มีพระอาทิตย์ พระจันทร์ มีดาวบริวารอยู่ในรัศมีพอเหมาะกับดิน

น้ำ ลม ไฟ ที่ทำให้เกิดสิ่งมีชีวิตขึ้นมาได้ ในจักรวาล ๆ หนึ่งก็มีดาวฤกษ์ คือ พระอาทิตย์ พระจันทร์ มีโลกอยู่ดวงหนึ่ง และมีสิ่งมีชีวิตเช่นเดียวกัน ในสมัยพุทธกาล พระมหาโมคคัลลานะเถระเจ้า พระอัครสาวกเบื้องซ้าย พระองค์ท่านเคยเหาะได้ด้วยฤทธิ์ ด้วยกำลังของพระองค์ท่านไปถึงโลกอื่น จักรวาลอื่น มีมนุษย์ มีอะไรต่าง ๆ ตรงนี้อาตมาเคยฟังจากพระอรหันต์ผู้สำเร็จธรรมชั้นสูง ครูบาอาจารย์ที่สำเร็จธรรมชั้นสูงสุดจริง ๆ การที่ท่านสำเร็จธรรมชั้นสูง ท่านต้องตรวจธรรมดังกล่าวด้วยจิตของท่าน ท่านไปเทวโลก พรหมโลกได้หมด ที่สุดท่านได้ไปพ้นของจักรวาลเรา จะมืด และหลุดไปถึงอีกจักรวาลหนึ่ง ตรงระหว่างจักรวาล จะเป็นความมืด เป็นวงแหวน และจะเข้าไปสู่อีกจักรวาลหนึ่ง ได้ไปพบกับมนุษย์ในโลกอื่นเช่นเดียวกัน เห็นผู้หญิงยืนอยู่ เห็นบ้านเรือนของเขายังไม่ค่อยทันสมัย ท่านบอกคล้าย ๆ กับบ้านของพวกชาวประมง พวกชาวเล ชาวทะเลในสมัยก่อน ผู้หญิงที่ท่านดู ตรงหัวเข่า ไม่มีลูกสะบ้าแบบของเรา ดูไม่โปนออกมา ดูเรียบ ๆ ไก่ตัวโต ๆ มีต้นหมากรากไม้ เขาก็มองท่าน ๆ ก็มองเขา ท่านบอกเขาก็มองคงคิดว่าท่านคงมาแปลก ๆ ประหลาด ๆ มา แล้วท่านก็กลับ ท่านกลับมาท่านก็บอกเห็นโลกใบเล็ก ๆ เข้าใกล้ขึ้นมาก็สว่างขึ้น ๆ แล้วท่านก็ลงตรงที่กายของท่านนั่งภาวนาอยู่ตรงใกล้ชายทะเล แล้วท่านก็เห็นท่านรูปปัจจุบัน และท่านก็เห็นรูปหนุ่มรูปหนึ่งของพระ กายของความเป็นพระอริยเจ้า ตัวรู้ที่ไปนั่นเป็นตัวรู้ ธรรมตรงนี้เรียกว่า ธรรมสามมิติ ก่อนละสังขารท่านก็ได้แสดงให้อาตมาฟังอย่างละเอียดเป็นการส่วนตัว เฉพาะตนสองต่อสองกับท่าน เพื่อให้ธรรมถ่ายทอดธรรมของพระอรหันต์เจ้าอย่างละเอียดก่อนท่านละสังขาร และท่านก็บอกให้กาลนั้นว่า ท่านได้ถ่ายทอดธรรมของพระอรหันต์ให้อยู่ในจิตใจหมดแล้ว ต่อไปเหลือกับการภาวนา ซึ่งก็นานมาแล้ว ก็ทำให้วันนี้อาตมาได้อาศัยธรรมของ ครูบาอาจารย์ ความตั้งมั่นในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ จึงประพฤติธรรมอย่างต่อเนื่องมาจนมีความสุขอย่างปกติ

ตรงนี้ยกขึ้นมาเพื่อรับรองว่า ที่มีมาจากหมื่นจักรวาลเป็นอย่างไร เดี๋ยว

พวกเราจะสับสน นี่คือ ความจริง และความจริงเหล่านี้พระอรหันต์เจ้าผู้รู้ทั้งหลาย ก็รู้ตามพระพุทธองค์ได้เช่นเดียวกัน ถ้าอ้างในพระสูตร ก็มีในสมัยพุทธกาล พระมหาโมคคัลลานะ พระเถระเจ้าท่านไปด้วยพลานุภาพ พระอรหันต์ของท่าน แม้ในกาลปัจจุบันก็มีพระอรหันต์ผู้สำเร็จธรรมชั้นสูง ท่านก็เคยไปดูได้เห็นพบโลกอื่นที่อยู่ในจักรวาลอื่น เช่นเดียวกัน ท่านจึงไม่สงสัยความเป็นไปของจักรวาลทั้งหมดทั้งหลาย ท่านเคยอธิบายให้อาตมาฟังว่า จักรวาลหนึ่งก็มีดาวฤกษ์ คือดวงอาทิตย์ มีดวงจันทร์ มีดาวพระเคราะห์ต่าง ๆ โลกก็มีสิ่งมีชีวิตเกิดอยู่ก็จะมีอยู่ในรัศมีความพอเหมาะของธาตุ ดิน น้ำ ลม ไฟ ที่สมดุลกัน จึงไม่กังขากับการที่มีการประชุมกัน และมีเทวดามาจากหมื่นจักรวาลเต็มจักรวาลของเราทั้งหมด กาลครั้งนั้นเป็นเรื่องที่เทพ เทวดาทั้งหลายก็ได้มาด้วยฤทธิ์ มาด้วยกำลัง มาประชุมกันมากมาย เป็นการประชุมใหญ่ในพระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้าทั้งหลายทั้งในอดีต ในอนาคตก็จะมีการประชุมเช่นนี้เหมือนกัน ถ้าพวกเราทั้งหลายตายไปแล้วเป็นเทวดาในสมัยพระพุทธเจ้า พระศรีอริยะเมตไตรย์ ถ้ามีบุญวาสนา โอกาสได้มาฟังธรรมโอกาสได้มาประชุมกับเทวดาด้วยกัน ก็จะมีหนึ่งครั้งเช่นเดียวกัน และการประชุมดังกล่าวเป็นการประชุมอันน่าอัศจรรย์ในพระพุทธศาสนา เป็นเรื่องที่ยิ่งใหญ่มาก ควรแก่การที่พวกเราจะติดตามและรับรู้ในสิ่งดังกล่าว เพื่อจะได้ทำความเคารพ และเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาต่อไป

จะอธิบายเพิ่มเติมว่า มหาสมัย ซึ่งแปลว่า การประชุมใหญ่นั้น มีเทวดาได้กล่าวว่า การประชุมที่ได้มีในป่าใหญ่นั้น ซึ่งมีความหมายว่า การประชุมใหญ่ที่เกิดที่ป่าใหญ่ในกาลครั้งนั้น หมู่เทพเจ้าทั้งหลายที่มาประชุมกัน ได้มาสู่ธรรมะสมัยนี้แล้ว ข้าพระองค์ทั้งหลายก็ได้มาสู่ธรรมะประชุม อันมีเพราะด้วยเหตุหมู่เทพเจ้าทั้งหลายมาประชุมกัน เพื่อที่จะได้เห็นพระสงฆ์ที่ไม่พ่ายแพ้ คำว่า ไม่พ่ายแพ้ คือ ท่านสำเร็จธรรมชั้นสูงกันหมดเลย คำว่าไม่พ่ายแพ้ คือท่านทั้งหลาย ไม่พ่ายแพ้มารทั้งสาม ผู้ย่ำยีเสียซึ่งมารทั้งสาม ได้แก่ กิเลสมารหนึ่ง

ขันธะมารหนึ่ง อภิสังขารมารหนึ่ง

- กิเลสมาร ได้แก่ กิเลสซึ่งมีราคะ โทสะ โมหะ เป็นมูลเหตุ
- ขันธะมาร ได้แก่ ขันธ์ห้า คือรูปขันธ์ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ สังขารขันธ์ วิญญาณขันธ์ ซึ่งเรียกโดยย่อว่า รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ อันรวมเรียกว่า กายกับใจ
- อภิสังขารมาร ได้แก่ บุญญาภิสังขาร คือ บุญหนึ่ง อบุญญาภิสังขาร คือ บาปหนึ่ง อเนชญาภิสังขาร คือ ญาณสมาบัติที่เป็นโลกียะหนึ่ง

กิเลสทั้งปวง ที่เรียกว่ามาร ขันธ์ห้าจึงเรียกว่ามาร บาปบุญและญาณสมาบัติทั้งหลายจึงเรียกว่า มาร เพราะกิเลสทั้งปวงนั้นล้วนแต่ฆ่าเสียซึ่งคุณธรรมของเทพเทวดา มนุษย์ทั้งหลาย ในเวลาตนที่มีกำลังกล้า ในเวลาใดที่กิเลสทั้งหลายมีกำลังกล้า ในเวลานั้นกิเลสทั้งหลายก็จะฆ่าคุณธรรมของเทพยดา มนุษย์ทั้งหลายให้ถึงซึ่งความตาย เช่นกิเลสคือความโลภมีกำลังกล้าขึ้นมาในเวลาใดก็ฆ่าคุณธรรม คือ จาคะ เจตนา จาคะ คือ การบริจาคทานทั้งหลาย ให้ของเทพยดาของมนุษย์ในเวลานั้นเสีย ซึ่งกำจัดเสียซึ่งเจตนาที่จะบริจาคทานของเทพยดาและของมนุษย์ทั้งหลายให้สิ้นไป ในเวลาใดกิเลสคือความโกรธมีกำลังกล้า ในเวลานั้นกิเลส คือ ความโกรธก็ฆ่าเสียซึ่งองค์คุณธรรม คือ เมตตากรุณาหรือขันติของเทพยดาและมนุษย์ทั้งหลายให้ถึงซึ่งความตายสิ้นแต่คราวใดกิเลสคือ ราคะ ความกำหนัดยินดีมีกำลังกล้าขึ้น ในเวลานั้น กิเลสคือราคะนั้นก็ฆ่าเสียซึ่งคุณธรรมมีอสุภะกรรมฐานเป็นต้น ให้ถึงซึ่งความตายได้ดังปรารถนา ในเวลาใดกิเลสคือความเกียจคร้านมีกำลังแก่กล้า ก็ฆ่าเสียซึ่งองค์คุณธรรม คือ ความพากเพียร ความอุตสาหะพยายาม ให้ถึงซึ่งความตายได้โดยไม่ต้องสงสัย

ในเวลาใดกิเลสคือ ความฟุ้งซ่านมีกำลังแก่กล้า ก็ฆ่าเสียได้ ซึ่งคุณธรรม คือ สมาธิ ให้ถึงซึ่งความตาย กล่าวคือให้หายไปทันใดในเวลาที่กิเลสคือ ความ

โง่เขลามีกำลังแก่กล้า ก็ฆ่าเสียได้ซึ่งคุณธรรมคือ ปัญญา กล่าวคือกำจัดคุณธรรมคือปัญญาเสียได้ ด้วยเหตุผลจึงเรียกว่า กิเลสทั้งปวงจึงเป็นมาร

ขันธ์ห้า ทำไมเรียกขันธ์ห้าว่าเป็นมาร ขันธ์ห้าที่เป็นมาร ขันธ์ห้านั้นที่จะพ้นจากความตายเป็นอันไม่มี ในฎีกาแห่งขันธะกะวัก กล่าวไว้ว่าอันความตายที่จะพ้นจากขันธ์ห้า มีรูปขันธ์นั้น ย่อมไม่มี เมื่อขันธ์ห้ามีรูปขันธ์ เป็นต้นแตกดับไป ก็ได้นับว่าความตาย ด้วยเหตุนี้จึงได้ใจความว่า ขันธ์ห้าที่เรียกว่ามารนั้น ก็เพราะขันธ์ห้าเป็นของมีความแตกหักผุพังไปเป็นธรรมดา ไม่มีขันธ์ห้าของผู้ใดจะคงทนถาวรอยู่ได้ แม้แต่ขันธ์ห้าของสมเด็จพระจอมไตรศาสดาผู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก็ยังถึงซึ่งความแตกหักผุพัง เป็นอนิจจังไปตามสังขารที่ว่าไม่พ่ายแพ้ขันธะมาร คือไม่ปล่อยให้ขันธ์ห้านั้นครอบงำจิตได้ ไม่ปล่อยให้ขันธ์ห้าบังคับให้เกิดกิเลสได้ ไม่ปล่อยให้ขันธ์ห้าทำให้ใจลำบากได้

ที่ว่าบาปบุญและฌาณสมาบัติ เป็นมาร ทำไมเรียกว่าเป็นมาร ท่านอรรถาธิบายไว้ว่า แต่ที่เรียกบาปบุญ และฌาณสมาบัติที่เป็นโลกีย์เป็นมารเพราะยังทำสัตว์โลกให้ได้รับความลำบากอยู่ในโลก เมื่อยังไม่ถึงนิพพานตราบใดสัตว์โลกทั้งหลายก็ยังได้รับความลำบากอยู่ตราบนั้น ความลำบากนั้นย่อมมีมากและน้อยตามบาปบุญและฌาณสมาบัติของเทพยดา และมนุษย์ทั้งหลายถ้าเป็นฝ่ายบาปก็ทำให้ลำบากมาก คือทำให้ตนได้ทนทุกข์ในอบายภูมิสี่ มีนรกเป็นต้น ถ้าเป็นฝ่ายบุญก็ทำให้ได้ลำบากน้อย ไม่ลำบากในสุคติภูมิสอง คือมนุษย์และสวรรค์ชั้นกามาวจร ผู้ที่เกิดในมนุษย์และสวรรค์ชั้นกามาวจรนั้น ย่อมเกิดได้ด้วยบุญกุศล แต่ถึงอย่างนั้นก็ยังลำบากอยู่ด้วยการเกิด แก่ เจ็บ ตาย

ถ้าเป็นฝ่ายฌาณสมาบัติโลกีย์ ก็ทำให้เกิดในพรหมโลก ก็มีความลำบากน้อยลงไปกว่าเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย แต่ก็ยังไม่พ้นความลำบาก ท่านอธิบายตามฎีกาแห่งมารสังยุทธ์ ซึ่งท่านแก้ไขว่ามาร คำว่ามาร คือสิ่งที่ทำให้ลำบากและที่สุดคนที่ลำบากมากก็คือเป็นมารให้กับตัวของเราเอง

คำว่าไม่พ่ายแพ้อภิสังขารมาร กำจัดอภิสังขารมารได้คือ พระอรหันต์

ทั้งหลาย เมื่อได้เป็นพระอรหันต์ก็ละบาป ละบุญ ละฌาณสมาบัติที่เป็นโลกียะได้แล้ว ก็จะพ้นไปจากความทุกข์ทั้งปวง นี่คือ อรรถาธิบายเพิ่มเติม ในส่วนของคำว่าที่เทพยดาท่านยกย่อง ชื่นชมพระสงฆ์ที่มาประชุมในกาลครั้งนั้นว่าพระสงฆ์ผู้ไม่พ่ายแพ้แก่สิ่งใด ๆ ซึ่งคำว่าไม่พ่ายแพ้แก่สิ่งใด ๆ คือไม่พ่ายแพ้แก่มารทั้งสาม ได้แก่กิเลสมาร ขันธะมาร อภิสังขารมาร ตามที่อาตมาได้อรรถาธิบาย กล่าวเพิ่มเติมมา เพื่อให้เห็นเป็นความหมายแห่งธรรม ซึ่งเทพเทวดาทั้งหลายก็ได้ยกแต่ละคาถามากล่าว เพื่ออนุโมทนาสาธุการพระสงฆ์ในกาลครั้งนั้น ซึ่งมีพระพุทธเจ้าเป็นองค์ประธานอยู่

เมื่อจบการที่เทพเทวดาทั้งหลาย ได้กล่าวอนุโมทนาสาธุการแต่ละคาถาของมหาพรหมทั้งสี่ที่ลงมา โดยสรุปคือบูชายกย่องพระสงฆ์ ซึ่งมีพระพุทธเจ้าเป็นองค์ประธาน เช่น พรหมองค์ที่สามก็กล่าวพระคาถา ซึ่งมีเนื้อความว่าภิกษุทั้งห้าร้อยนั้นล้วนแล้วแต่เป็นผู้ไม่หวั่นไหว เพราะได้ตัดตะปูเสียแล้วได้ถอนลิ่มเสียแล้ว ได้ถอนเสาเขื่อนเสียแล้ว ได้เที่ยวไปโดยไม่ขัดข้อง ได้เป็นผู้บริสุทธิ์ปราศจากมนทิล ได้เป็นผู้มีจักษุ เป็นผู้ฝึกหัดดีแล้ว เป็นนาคหนุ่มถ้าอรรถาธิบายซ้ำก็เพียงแต่คำว่า ตะปู ลิ่ม และเสาเขื่อนสามอย่างนี้คืออะไร

ตะปู ลิ่ม และเสาเขื่อน พระอรรถาจารย์ท่านอธิบายว่า คือ ราคะ โทสะ โมหะ เพราะเหตุไร ราคะ โทสะ โมหะ จึงเรียกว่าตะปู ลิ่ม และเสาเขื่อนท่านอรรถาธิบายว่า ราคะ โทสะ โมหะ ที่เรียกว่า ตะปูนั้นเพราะเป็นของตอกใจคือ ธรรมดาตะปูย่อมใช้เป็นของตอกกระดานหรือไม้ให้แน่น ราคะโทสะ โมหะก็ตอกใจให้แน่นอยู่ในอารมณ์ที่ไม่ดีทั้งนั้น ตรึงใจให้แน่นอยู่ในอารมณ์ที่ไม่ดีคือ ราคะ ตรึงใจให้อยู่ในอารมณ์ที่น่ารักใคร่ โทสะอยู่ในอารมณ์ที่โกรธเคืองโมหะ อยู่ในอารมณ์ที่ลุ่มหลง เมื่อใจถูกตอกตรึงให้แน่นอยู่ในอารมณ์อันน่ารักใคร่ โกรธเคือง ลุ่มหลง ก็ไม่พ้นจากความทุกข์ ความลำบาก ในวัฏฏะสงสารราคะ โทสะ โมหะ ที่เรียกว่าลิ่มนั้น ก็ว่าโดยอุปมาตามที่พระพรหมท่านยกพระคาถาขึ้น มาบูชาภิกษุทั้งห้าร้อยรูปนั้น ซึ่งมีพระพุทธองค์ทรงเป็นประธาน

พรหมองค์ที่สี่ที่ยกพระคาถาขึ้นมากล่าวว่า เยเกจิ พุทธัง สรณัง คะตาเส... เป็นต้นนั้น มีเนื้อความว่า ผู้ที่นับถือพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ ว่าเป็นของประเสริฐย่อมไม่ได้ไปเกิดในอบายภูมิ ย่อมได้ไปเกิดในสวรรค์เท่านั้น..

จากพระคาถาที่กล่าวยกขึ้นมาว่า อะถะโข ภะคะวา ภิกขู อามันเตสิ เยภุยเยนะ ภิกขะเว ทะสะสุ โลกะธาตูสุ เทวะตา สันนิปะติตา โหนติ.... ในกาลประชุมในกาลครั้งนั้น พระพุทธองค์ได้ตรัสบอกชื่อของภูมิเทวดาที่มาเฝ้า เพื่อชื่นชม พระบารมีของพระพุทธองค์และพระอรหันต์สาวก ลำดับนั้น สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้มีพระจักษุทรงรู้สิ่งทั้งปวงนั้น ทรงกำหนดซึ่งทั้งปวงนั้น แล้วก็ได้ตรัสแก่สาวกผู้ยินดีในศาสนาของพระองค์ว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย พวกเทวดาทั้งหลายได้มาประชุมกันแล้ว พวกเธอทั้งหลายจงรู้เถิด เราจักแสดงให้เธอทั้งหลายฟังไปตามลำดับ แล้วพระองค์ก็กล่าวว่า ยักษ์ที่อยู่ใกล้กรุงกบิลพัสดุ์ ๗ พัน, พวกเหมวตายักษ์ ๖ พัน, พวกสาตาคิรียักษ์ ๓ พัน ซึ่งล้วนแต่มีรัศมีต่าง ๆ กัน มีฤทธิ์ มีความรุ่งเรือง มีรัศมี มียศ ก็ได้มาที่ป่าอันเป็นที่ประชุมของภิกษุทั้งหลายด้วยความร่าเริงยินดี รวมยักษ์ ๓ จำพวกที่กล่าวมาแล้วนี้ เป็นหมื่นหกพันด้วยกัน พวกเวสสามิตยักษ์ ๕๐๐, กุมภีร์ยักษ์ซึ่งอยู่ที่เขาเวปุลละบรรพต ใกล้กรุงราชคฤห์ อันมียักษ์มากกว่าแสนเป็นบริวาร ก็ได้มาสู่ป่าอันเป็นที่ประชุมของภิกษุทั้งหลายตลอดถึงท้าวมหาราชทั้งสี่

เทพเจ้าทั้งหลายที่มาประชุมกันในคราวนั้นมีจากหลายพวกด้วยกัน พวกหนึ่งมาจากกรุง กบิลพัสดุ์มี ๗ พัน พวกเหมวตาบรรพตมี ๖ พัน พวกสาตาคิรีบรรพตมี ๓ พัน พวกเวสสามิตมี ๕๐๐ พวก กุมภีร์ยักษ์มีมากกว่าแสน กับท้าวมหาราชทั้งสี่ซึ่งมีบริวารองค์ละแสนโกฏิ อันมาจากหมื่นจักรวาล จักรวาลละสี่องค์ รวมเป็นสี่หมื่นองค์ เฉพาะท้าวมหาราชสี่มาด้วยกันทั้งหมด สี่หมื่นองค์ จักรวาลละสี่องค์ ในชั้นจาตุมหาราชิกาของเราก็มีสี่องค์ มีท้าวเวสสุวรรณ ท้าววิรูปักข์ (หรือวิรุฬหก) ท้าวธตรฏฐ์ ท้าวกุเวร ในสี่หมื่นองค์นั้น มีบริวารองค์ละแสนโกฏิ เทพเจ้าเหล่านั้นได้พากันเนรมิตให้ร่างกายเล็กละเอียด

แม้แต่ที่พอจุขนทรายจามรีเท่านั้น ก็อยู่ได้ตั้งร้อยองค์ ด้วยมีประสงค์จะได้เห็นพระพุทธองค์และพระอรหันต์ห้าร้อย ซึ่งล้วนแต่เป็นศากยะราชทั้งนั้น

ในพระคาถาที่ยกขึ้นมากล่าวว่าในส่วนของท้าวจาตุโลกบาลทั้งสี่ที่ขึ้นต้นว่า...ปุริมัญจะ ทิสังราชา ธะตะรัฐโฐ ปะสาสะติ....ตรงดังกล่าวนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้า ได้ทรงแสดงแก่ภิกษุทั้งหลายว่า ท้าวธะตะรฏฐ์มหาราช ผู้ครองทิศบูรพา ผู้เป็นเจ้าของคนธรรพ์ทั้งหลาย ผู้มียศ ผู้มีบุตรมากซึ่งล้วนมีชื่อ อินทร์ ท้าววิรุฬหกมหาราช ผู้ครองทิศทักษิณ ผู้เป็นเจ้าของพวกกุมภัณฑ์ ผู้มียศ ผู้มีบุตรมากล้วนมีชื่อว่าอินทร์ เช่นเดียวกัน, ท้าววิรูปักข์มหาราชผู้ครองทิศปัจฉิม ผู้เป็นเจ้าของพวกนาคราช ที่มียศ มีบุตรมากซึ่งล้วนแต่มีชื่อว่าอินทร์, ท้าวกุเวรมหาราช หรือท้าวเวสุวรรณ ผู้ครองทิศอุดร เป็นเจ้าของพวกยักษ์ ซึ่งมีบุตรล้วนมีชื่อว่าอินทร์ มีกำลัง มีฤทธ์ มีความรุ่งเรือง มีวรรณะ มียศ ก็ล้วนแต่มาสู่ป่าอันเป็นที่ประชุมของภิกษุทั้งหลายด้วยความร่าเริงยินดีเช่นเดียวกัน ท้าวมหาราชทั้งสี่คือ

ท้าวธะตะรฏฐ์	ผู้ครองทิศบูรพา
ท้าววิรุฬหก	ผู้ครองทิศทักษิณ
ท้าววิรูปักข์	ผู้ครองทิศปัจฉิม
ท้าวกุเวร	ผู้ครองทิศอุดร

ก็ได้มายืนอยู่ในทิศทั้งสี่ในป่าใกล้กรุงกบิลพัสดุ์ ถ้าจะขยายความที่อยู่ของท้าวมหาราช ทั้งสี่ออกไปตามที่ปรากฏในอนาคตสถาน เพื่อให้เข้าใจกันว่า ท้าวมหาราชทั้งสี่อันได้แก่ท้าวธะตะรฏฐ์ ท้าววิรุฬหก ท้าววิรูปักษ์ ท้าวกุเวร หรือท้าวเวสสุวรรณ อยู่ในสวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกา ซึ่งตั้งอยู่บนยอดเขายุคันธร เขายุคันธรเป็นเขาที่เจ็ดในบรรดาเขาสัตตบริภัณฑ์ทั้งเจ็ด อันอยู่รอบเขาสุเมรุออกไปเป็นชั้น ๆ เขายุคันธรต่ำกว่าเขาสุเมรุสี่หมื่นสองพันโยชน์ การวัดเขาสุเมรุคือคิดสิบศอกคืบ มัชฌิมบุรุษเป็นหนึ่งวา และคิดเป็นเส้น เป็นโยชน์ต่อไป จะขยายความว่า ในทิศอุดรของเขาสุเมรุนั้น เป็นเมืองของท้าวเวสสุวรรณ หรือ

ท้าวกุเวร มีหลายเมือง ในคัมภีร์กล่าวไว้สิบเมือง มีชื่อเมืองต่าง ๆ มีราชธานีมีชื่อว่า วิสานะราชธานี เป็นที่ประทับของท้าวกุเวรมหาราช ด้วยเหตุนี้ท้าวกุเวรมหาราช จึงมีพระนามตามราชธานีว่าเวสสุวรรณอีกชื่อหนึ่ง ท้าวเวสสุวรรณนั้นมียักษ์ติกา เป็นผู้มีหน้าที่สืบข่าวตรวจตราเหตุการณ์ต่าง ๆ สิบสองนาย เมื่อยักษ์พวกนี้ได้ทราบข่าวต่าง ๆ ก็จะไปแจ้งนายประตู แล้วนายประตูจึงกราบทูล ท้าวเวสสุวรรณ ท้าวเวสสุวรรณมียักษ์เสนาบดีอีกยี่สิบแปดนายที่เราสวดมามีชื่อต่าง ๆ หมดเลย ชื่อมาตลิ จิตตเสนะ คันธัพพะ นโฬราชะ... ต่าง ๆคือ ชื่อของเหล่าเสนายักษ์ที่เราสวดที่ในบทสวดมหาสมัย ก็กล่าวชื่อยักษ์หรือเทพเทวดาทั้งหมดที่พระพุทธองค์ทรงกล่าวไว้ ในวิสานะราชธานีที่ประทับของท้าวเวสสุวรรณมีสระโบกขรณีอยู่สระหนึ่งชื่อว่า สระธรณีมีสภาที่ประชุมของหมู่ยักษ์อยู่สภาหนึ่งชื่อว่า ภะคะระวะตี สระโบกขรณีอันชื่อว่าสระธรณีนั้น เป็นสระใหญ่กว้างยาวห้าสิบโยชน์ เต็มไปด้วยน้ำ... เป็นการบรรยายให้เห็นถึงความเป็นอยู่ของยักษ์ ความยิ่งใหญ่ของบ้านเมืองของเขาท้าวมหาราชทั้งสี่เป็นบริวารของพระอินทร์อีกทีหนึ่ง คือ ชั้นจาตุมหาราชิกาขึ้นอยู่กับชั้นดาวดึงส์ พระอินทร์ซึ่งเป็นประธาน เป็นจอมแห่งเทวะ แห่งเทพเทวดาแห่งชั้นดาวดึงส์ ซึ่งเมื่อประชุมกันที่สุธรรมเทวะสภา ก็จะมีเทวดาผู้ใหญ่ของชั้นจาตุมหาราชิกา ขึ้นไปประชุมรวมกับชั้นดาวดึงส์ด้วย เพราะท้าวมหาราชทั้งสี่เป็นบริวารของพระอินทร์ เมื่อพระอินทร์ต่อสู้กับพวกอสูรก็ได้ตั้งท้าวมหาราชทั้งสี่ไว้เป็นด่านรายทาง ถ้าเราเคยศึกษาสงครามระหว่างเทวดากับอสูร ก็จะรู้เรื่องเทพเทวดาเยอะขึ้น ให้ไปศึกษาในพระไตรปิฎกได้

จะเพิ่มเติมอีกนิดว่า ในเวลาปรกติท้าวมหาราชทั้งสี่นั้น จะเป็นผู้ดูแลโลกมนุษย์ จดความดีของมนุษย์ส่งไปถวายพระอินทร์ในวันสิบห้าค่ำ เพราะฉะนั้น ในวันสิบห้าค่ำ ที่พวกเรารักษาศีลอุโบสถฟังธรรม ผู้ที่มีหน้าที่ตรวจโลกมนุษย์ในกาลดังกล่าว คือท้าวมหาราชทั้งสี่ พวกทาสที่มีมารยาล่อลวงที่โอ้อวดของมหาราชทั้งสี่ที่มีอยู่นั้น มีอยู่แปดจำพวก ตามที่กล่าวไว้คือ กุเฏณฑุ

เวฏฏณฑุ วิฏู วิฏุตุ จันทนะ กามเสฏฐะ กินนุฆัณฑุ และนิฆัณฑุ จำพวกหนึ่ง ตามที่กล่าวมาทั้งหมด.... ปนาโท โอปะมัญโญ จะ...ท่านกล่าวว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เทวราชทั้งเก้า คือ ปะนาทะเทวราช โอปะมัญญะเทวราช เทวะสุตะ มาตะลิ จิตตะเสนะ คันธัพพะ นะโพราชะ ชะโนสะภะ ปัญจะสิขะ ติมพะรู สุริยะวัจฉะสา กับคันธัพพะ เทวราชอื่น ๆ ก็มาสู่ป่าอันเป็นที่ประชุมของภิกษุทั้งหลาย ด้วยความชื่นชมยินดีเช่นเดียวกัน พระพุทธองค์ทรงกล่าวต่อไปว่า พวกนาคต่าง ๆ พวกนาคนาภะสะ นาคเวสาลา นาคตัจฉะกะ นาคกัมพะละ นาคอัสสะตะรา นาคปายะคะ นาคยะมุนา นาคธะตะรฏฐ์ นาคใหญ่อันชื่อว่า เอราววรณ ก็ได้มาสู่ป่าอันที่ประชุมของภิกษุทั้งหลาย พระพุทธองค์ทรงกล่าวแจงต่อไปว่า สัตว์มีปีกที่เกิดสองครั้ง ที่เป็นทิพย์ ที่มีจักษุบริสุทธิ์ ที่นำนาคราชไปโดยเร็วพลันก็คือ พญาครุฑ ชื่อของสัตว์ที่มีปีกเหล่านี้คือ จิตตะหนึ่ง สุบรรณหนึ่ง ความไม่กลัวได้มีแก่นาคราชทั้งหลายในคราวนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ทรงทำความปลอดภัยจากพวกครุฑให้แก่พวกนาคและพวกครุฑก็ได้พูดกันด้วยวาจาอันอ่อนหวาน ได้นับถือพระพุทธเจ้าเป็นที่พึ่ง

พระพุทธองค์ทรงตรัสต่อไปว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย พวกอสูรที่ท้าววชิรหัตถ์ คือ พระอินทร์ได้ชัยชนะแล้ว ก็พากันไปอาศัยในสมุทรที่เป็นพี่น้องของท้าววาสวะ ที่มีฤทธิ์ มียศ มีศักดิ์ พวกอสูรที่มีร่างกายน่าสพึงกลัว มีร่างกายใหญ่และคล่องแคล่วในทางธนู ท้าวเวปจิตติอสูร ท้าวสุจิตติอสูร ท้าวปหาราทอสูร ท้าวนะมะจีอสูร ก็ดี บุตรของพลิอสูรตั้งร้อย ที่มีชื่อเหมือนกับพระราหูที่เป็นลุงของตนทั้งสิ้น ได้รวบรวมเสนาของพลิอสูรแล้ว เข้าไปหา อสุรินราหู แล้วกล่าวว่า วันนี้จงเป็นวันดีของท่าน แล้วก็ได้มาสู่ป่าอันเป็นที่ประชุมของภิกษุทั้งหลายเช่นเดียวกัน เมื่อสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสบอกแก่ภิกษุทั้งหลายดังที่แสดงแล้ว จึงได้ทรงบอกชื่อของเทพเจ้าทั้งหกสิบเหล่า ที่ได้มาประชุมกันในกาลครั้งนั้นแก่ภิกษุทั้งหลาย ไปคราวละสิบเหล่า โดยตรัสว่าดูก่อนภิกษุทั้งหลาย พวกอาโปเทวดา ปฐวีเทวดา เตโชเทวดา วาโยเทวดา วรุณเทวดา

วารุณะเทวดา โสมะเทวดา ยสะเทวดา เมตตาเทวดา กรุณาเทวดา ก็ได้มาสู่ป่าอันเป็นที่ประชุมแห่งภิกษุทั้งหลายด้วยความร่าเริงยินดี เทวดาทั้งสิบพวกนี้ล้วนแต่มีรัศมีต่าง ๆกัน มีฤทธิ์ มีความรุ่งเรือง มีรัศมี มียศ ทั้งนั้น อันเป็นเหล่าที่ ๑ ซึ่งมีสิบจำพวก

ที่เราสวดกันว่า เวณฑู จะ เทวา สะหะลี จะ อะสะมา จะ ทุเว ยะวา.... พระพุทธองค์ตรัสว่าดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เทวดาเหล่าที่สองซึ่งมีสิบจำพวก คือ เวณฑุเทวดา สหลีเทวดา อสมาเทวดา ยมเทวดา อีกสองจำพวกกับเทวดาที่อาศัยดวงจันทร์ ที่อาศัยดวงอาทิตย์ ที่อาศัยดวงดาว มันทะวลาหกเทวดาและท้าววาสวะ ผู้เป็นใหญ่กว่าอสูรทั้งหลาย ผู้ทรงพระนามว่าสักกะ ผู้ได้ให้ทานไว้ในปางก่อน รวมเป็นสิบจำพวกด้วยกัน เทวดาต่าง ๆ ล้วนแล้วแต่มีรัศมีต่าง ๆ กัน มียศก็ได้มาร่วมกัน

เทวดาเหล่าที่สามได้แก่สหภูเทวดา ที่รุ่งเรืองเหมือนเปลวไฟบนยอดภูเขา อริฏฐกะเทวดา โรชะเทวดา ที่มีรัศมีเหมือนดอกผักตบ วรุณเทวดา สหธรรมเทวดา อัจจุตะเทวดา อเนชะกะเทวดา สุเลยยรุริระเทวดา วาสวะเนสินเทวดา รวมเป็นสิบจำพวกด้วยกัน ล้วนมีรัศมีต่าง ๆ กัน มีวรรณะมีความรุ่งเรืองมีรัศมี มียศ ที่มาร่วมประชุมอยู่ สมานะเทวดา มหาสมานะเทวดา มานุสะเทวดา มานุสุตตมะเทวดา ขิฑฑาปฑูสิกะเทวดา มโนปทูสิกาเทวดา หริเทวดา โลหิตะวาสีเทวดา ปารคะเทวดา มหาปารคะเทวดา เทวดาทั้งสิบเหล่านี้ ล้วนมีรัศมีต่าง ๆ กัน ล้วนมาประชุมร่วมกันในกาลครั้งนั้น

สุกกะเทวดา กรุมหะเทวดา อรุณะเทวดา เวฆนสะเทวดา เทวดาผู้เป็นหัวหน้าชื่อ โอทาตะคัยหะ จำพวกหนึ่ง เทวดาที่ชื่อวิจักขณะ จำพวกหนึ่ง เทวดาที่ชื่อสมามัตตะจำพวกหนึ่ง เทวดาที่ชื่อหารคชะ จำพวกหนึ่ง เทวดาที่ชื่อมิสสกะจำพวกหนึ่ง กับพวกปชุนนเทวราชที่ทำให้ฟ้าร้องฝนตกจำพวกหนึ่ง รวมเป็นสิบจำพวก ล้วนแต่มีรัศมีต่าง ๆ มีความรุ่งเรือง มีวรรณะ มียศ

เขมิยะเทวดา ตุสิตะเทวดา ยามะเทวดา กัฏฐกะเทวดา ลัมพิตกะเทวดา

สามเสฏฐะเทวดา โชตินามะเทวดา อาสวะเทวดา นิมมานรดีเทวดา ปรนิมมิตะเทวดา เทวดาทั้งสิบจำพวกนี้ล้วนแต่มีรัศมีต่าง ๆ กัน มีฤทธิ์ มีความรุ่งเรือง มีวรรณะ มียศ ก็มาร่วมประชุมอยู่ พระพุทธองค์ทรงกล่าวต่อไปว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เทวดาทั้งหกสิบจำพวก ซึ่งแยกออกเป็นหกเหล่าล้วนมีรัศมีต่าง ๆ กัน กับเทวดาเหล่าอื่นที่คล้ายคลึงกันที่ได้มาตามลำดับชื่อ เพื่อจะได้เห็นหมู่ภิกษุที่สิ้นชาติแล้ว ที่ไม่มีตะปู ที่ข้ามแม่น้ำได้แล้ว ที่ไม่มีอาสวะ ที่บริสุทธิ์ดุจดวงจันทร์ ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย พรหมที่ชื่อสุพรหมก็ดี ชื่อว่า ปรมัตตพรหมก็ดีเป็นบุตรของผู้มีฤทธิ์ และสันนังกุมารพรหม กันติสสพรหม สหัสสะพรหมก็ดี มหาพรหมก็ดี มหาพรหมอีก ๑๐ จำพวก กับริตะพรหม ผู้มีบริวารก็ได้มาสู่ที่ประชุมเหมือนกัน พรหมเหล่านั้นซึ่งรุ่งเรืองกว่าเทพเจ้าทั้งหลาย ทั้งพระอินทร์และพรหมที่มาอยู่ในที่ประชุมนั้น

ในคราวนั้นมารเสนาก็ได้ยกกันมาร้องประกาศว่า ท่านทั้งหลายจงเห็นกำลังของพวกดำเถิด และบังคับบริวารของตนว่า เจ้าทั้งหลายจงไปจับไปผูกไว้ด้วยราคะ จงล้อมไว้โดยรอบ อย่าปล่อยให้ใคร ๆ หลุดไปได้ มารผู้มีเสนาใหญ่ได้กำชับสั่งสอนเสนามารเหล่านี้ ได้ตบพื้นดินด้วยฝ่ามือ ทำให้มีเสียงพิลึกน่ากลัว เมฆที่ร้องกระหึ่ม ครวญครางตั้งแต่ฟ้าแลบฉันใดก็เป็นฉันนั้น ครั้นมารผู้กริ้วโกรธแต่ไม่สามารถทำให้ผู้ใดตกอยู่ในอำนาจของตนได้ ก็ได้กลับไป

ในลำดับนั้นพระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้มีพระจักษุทรงทราบเรื่องทั้งปวง ทรงกำหนดเรื่องทั้งปวงแล้ว จึงได้ตรัสบอกแก่สาวกทั้งหลายผู้ยินดีในศาสนาของพระองค์ว่า มารเสนาได้มาแล้ว เธอทั้งหลายจงรู้เถิด ภิกษุเหล่านั้น ก็ได้ทำความเพียร พวกมารเสนาทั้งหลายก็ได้หลีกจากพระสาวกทั้งหลาย ผู้ปราศจากราคะ แม้ขนทั้งหลายของภิกษุนั้นก็ไม่หวั่นไหว ในลำดับนั้นมารทั้งปวงจึงกล่าวว่า ภิกษุทั้งปวงเป็นผู้ชนะสงครามแล้ว เป็นผู้ล่วงเสียซึ่งความกลัวแล้ว เป็นผู้มียศ เป็นผู้ร่าเริง ด้วยพวกที่สำเร็จแล้ว เป็นผู้ปรากฏในโลกแล้ว

พระสูตรดังกล่าวเป็นที่พอใจที่รักใคร่ของเทวดาทั้งหลาย ในเวลาที่พระผู้มีพระภาคเจ้าแสดงพระสูตรนี้จบลง มีเทวดาได้บรรลุพระอรหันต์ถึงแสนโกฏิ ที่บรรลุพระโสดาบันหากำหนดมิได้ ดังนั้น ในการสวดมหาสมัยสูตร ผู้รู้กล่าวกันว่า พระสูตรนี้เป็นที่รักใคร่พอใจของเทวดาทั้งหลาย ดังนั้น จึงควรสวดพระสูตรในที่ ๆ มีการมงคล ด้วยเทวดาทั้งหลายจะได้ตั้งใจฟังพระสูตรนี้ ที่กล่าวว่า เป็นที่รักใคร่พอใจของเทวดา เพราะมีเรื่องปรากฏในกาลก่อนว่า มีเทพธิดานางหนึ่งอยู่ที่ต้นกากะธิง ที่ประตูถ้ำกากะธิงในโกติปัพพะตะวิหาร มีภิกษุหนุ่มรูปหนึ่งได้สาธยายพระสูตรนี้อยู่ในถ้ำ พอพระสูตรนี้จบลงเทพธิดานี้ก็ได้เปล่งเสียงสาธุการด้วยเสียงอันดัง ภิกษุนั้นจึงถามว่าเป็นใคร เทพธิดาจึงตอบว่า ข้าพเจ้าเป็นเทพธิดา ภิกษุนั้นจึงถามว่า เพราะเหตุใดท่านจึงให้สาธุการ เทพธิดาตอบว่า ข้าพเจ้าได้ฟังพระสูตรนี้ในเวลาที่พระทศพลทรงแสดงที่ป่ามหาวัน ในกาลครั้นหนึ่งที่ผ่านมาแล้ว มาวันนี้ได้ฟังท่านสาธยายอีก ท่านสาธยายได้ถูกต้องไม่ผิดเพี้ยนแม้แต่อักขระเดียว ข้าพเจ้าจึงได้ให้สาธุการ ภิกษุนั้นจึงถามว่า เมื่อพระทศพลทรงแสดงพระสูตรนี้ ตัวท่านได้ฟังหรือ เทพธิดาตอบว่าได้ฟัง ภิกษุถามต่อว่า ก็เทวดามาประชุมในคราวนั้นเป็นคราวใหญ่ท่านยืนอยู่ที่ไหน เทพธิดานั้นตอบว่า ข้าพเจ้าเป็นเทวดาอยู่ในป่ามหาวัน เมื่อเทวดาที่มีศักดิ์ใหญ่มาประชุมกัน ข้าพเจ้าก็ไม่ได้โอกาสในชมภูทวีป ได้ถอยออกไปจนถึงตามะพะทวีปของพระผู้เป็นเจ้านี้ และได้ปรารภเมื่อจะยืนฟังธรรมอยู่ที่ท่าชมภูกลละปัฐ แต่เมื่อเทวดาผู้มีศักดิ์ใหญ่มาถึงข้าพเจ้าก็ได้ถอยออกไปอีกโดยลำดับ ได้ไปยืนฟังธรรมอยู่ที่สมุทรฟากมหาคามในโลหะนะชนบทโน้น และได้ยืนอยู่ในน้ำพอเพียงคอของข้าพเจ้า

ภิกษุนั้นจึงถามว่า ท่านยืนอยู่ในที่ไกลเช่นนั้น ท่านได้เห็นพระศาสดาหรือ เทพธิดาถามว่า ทำไม ท่านจึงถามอย่างนี้ ก็เมื่อพระศาสดาทรงแสดงธรรมอยู่ในป่ามหาวัน ข้าพเจ้าก็เข้าใจอยู่ว่า พระองค์ทรงแลดูข้าพเจ้าอยู่เป็นนิตย์ ข้าพเจ้าได้มีความกลัวและละอายต่อพระองค์เหมือนอยู่ในที่เฉพาะหน้าภิกษุนั้น

จึงถามว่า ได้ยินว่าในวันนั้นมีเทวดาบรรลุพระอรหันต์ถึงแสนโกฏิ ก็ตัวท่านได้บรรลุพระอรหันต์หรือไม่ เทพธิดาตอบว่าไม่ จึงถามว่า ถ้าอย่างนั้นก็บรรลุธรรมพระอนาคามิผล เทพธิดาตอบว่าไม่ ถ้าอย่างนั้นท่านบรรลุธรรมพระสกทาคามิผล เทพธิดาตอบว่าไม่ จึงกล่าวว่า ได้สดับมาว่า ในสมัยนั้นมีเทวดาได้บรรลุมรรคผลยากที่จะนับ ตัวท่านเองจะบรรลุพระโสดาบันเป็นแน่ ก็เทพธิดาตนนั้นบรรลุเพียงพระโสดาปฏิผล จึงรู้สึกละอายใจ ไม่กล้าตอบคำถามของพระภิกษุ จึงได้กล่าวว่า เพราะพระผู้เป็นเจ้าถามถึงสิ่งที่ข้าพเจ้าไม่ควรบอก ลำดับนั้นภิกษุนั้นจึงกล่าวว่า ดูก่อนเทวดา ท่านอาจจะแสดงตัวของท่านให้ข้าพเจ้าเห็นได้หรือไม่ เทพธิดานั้นตอบว่าไม่ได้ จะได้อยู่ก็แต่เพียงแสดงให้เห็นเพียงข้อนิ้วมือเท่านั้น ว่าดังนี้แล้วก็ทำนิ้วมือให้ตรงช่องลูกดานที่ประตูถ้ำ ในเวลานั้นเกิดแสงสว่างประนึ่ง ว่ามีพระจันทร์และพระอาทิตย์ขึ้นตั้งพันดวง เทพธิดานั้นกล่าวว่า ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้า ขอพระผู้เป็นเจ้าจงอย่าประมาท ว่าดังนี้แล้วก็นมัสการลาพระภิกษุรูปนั้นไป

ตามที่แสดงมานี้เพื่อรับรองว่า พระมหาสมัยสูตรนี้ย่อมเป็นที่รักใคร่พอใจของเทพยดาทั้งหลาย เมื่อมีการสวดจึงต้องสวดให้ถูกต้อง ให้ชัดแจ้ง เพราะในมหาสมัยตอนต้น กล่าวถึงเทวดาในหมื่นโลกธาตุ มาประชุมกันที่ป่ามหาวัน ตอนที่สองกล่าวถึงท้าวสุทธาวาส มหาพรหมทั้งสี่ กล่าวถึงคาถาที่ขึ้นเฉพาะหน้าพระพักตร์พระพุทธองค์ องค์ละพระคาถา ตอนที่สามกล่าวถึงพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสบอกภิกษุว่า เทวดาที่มาประชุมกันครั้งนั้นเป็นกาลยิ่งใหญ่ ตอนที่สี่กล่าวถึงพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงบอกชื่อของเทวดาที่มาประชุมกันทั้งสิ้น เทวดาที่มาประชุมกัน จำพวกไหนบ้าง เริ่มตั้งแต่เทวดาจำพวกต่ำขึ้นไป จนกระทั่งถึงพวกสูงหกสิบจำพวก พรหม และมหาพรหมในหมื่นจักรวาล เทวดาทั้งหลายที่ไปประชุมกัน ในกาลครั้งนั้นซึ่งได้บรรลุพระอรหันต์มีถึงแสนโกฏิ ได้บรรลุมรรคผล ต่ำกว่าพระอรหันต์นับไม่ถ้วน เมื่อเทวดาเหล่านี้ฟังพระสูตรจึงรู้สึกชอบใจ ด้วยนึกว่าตนได้ไปประชุมที่คราวนั้น เหมือนกับที่

คนเรานึกขึ้นได้กับที่เราไปประชุมอันยิ่งใหญ่มา และต่อมาภายหลังมีผู้เอ่ยถึงการประชุมที่เราประชุม ย่อมทำให้เราชอบใจฉันใด ก็ด้วยเหตุว่าเราได้ไปประชุมในที่นั้นด้วย เมื่อสาธยายบทพระสูตร ดังกล่าวจึงต้องทำให้ถูกต้องดีทุกอักษรถึงจะเป็นการดี ถ้าไม่อย่างนั้น ก็ไม่เป็นที่ พอใจของเทวดาทั้งหลาย เพราะเทวดาทั้งหลายได้ฟังพระสูตรนี้มาเฉพาะพระพักตร์ของพระผู้มีพระภาคเจ้ามาแต่คราวนั้น

ลำดับในพระมหาสมัยสูตรก็สิ้นสุดเนื้อความเพียงแค่นี้ จึงขอท่านทั้งหลายอนุโมทนา ขอเทพเทวดาทั้งหลายที่สดับตรับฟัง ในการดังกล่าวนี้ได้อนุโมทนา และช่วยกันอภิบาลรักษาพระพุทธศาสนา และพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย ให้ปราศจากภัยอันตรายทั้งปวงจนทุกทิวาราตรีกาลเทอญ

เริ่มมหาสมยสูตร

ทุลละภัง ทัสสะนัง ยัสสะ สัมพุทธัสสะ อาภิณหะโส

การได้เห็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเนืองๆ หาได้ยาก;

โลกัมหิ อันธะภูตัสมิง ทุลละภุปปาทะสัตถุโน

กาลเป็นที่เกิดขึ้นแห่งพระศาสดาในโลกอันมืด หาได้ยาก;

สักเกสุ กะปิละวัตถุสมิง วิหะรันตัง มะหาวะเน
ตันทัสสะนายะ สัมพุทธัง ภิกขุสังฆัญจะ นิมมะลัง
ทะสะธา สังคะเณยยาสุ โลกะธาตูสุ เทวะตา
อะเนกา อัปปะเมยยาวะ โมทะมานา สะมาคะตา

(เพราะฉะนั้น) เหล่าเทพยดาใน ๑๐ โลกธาตุ เป็นอเนกประมาณ จึงชื่นชมมาประชุมกัน และทัสสนาพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และพระภิกษุสงฆ์ผู้บริสุทธิ์ ซึ่งประทับอยู่ ณ ป่ามหาวัน ใกล้เมืองกบิลพัสดุ์ ในสักกชนบท;

ตาสัง ปิยัง มะนาปัญจะ จิตตัสโสทัคคิยาวะหัง
ยัง โส เทเสสิ สัมพุทโธ หาสะยันโตติ เม สุตัง

พระสัมพุทธเจ้าได้ทรงแสดงพระสูตรเป็นที่รัก และเป็นที่พึ่งใจ นำมาซึ่ง ปีติปราโมทย์ แห่งจิตของเทพยดาเหล่านั้น ให้เทพยดาเหล่านั้นร่าเริงอยู่ ข้าพเจ้าได้สดับมาอย่างนี้;

เทวะกายัปปะหาสัตถัง ตัง สุตตันตัง ภะณามะ เส

เราทั้งหลาย จงสวดพระสูตรนั้นเพื่อเป็นที่ร่าเริงแห่งหมู่เทพยดาเทอญ.

มหาสะมะยะสุตตัง

เอวัมเม สุตัง, เอกัง สะมะยัง ภะคะวา, สักเกสุ วิหะระติ กะปิละวัตถุสมิง มะหาวะเน,

อันข้าพเจ้า(คือพระอานนทเถระ)ได้สดับมาแล้วอย่างนี้,

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคเจ้า, เสด็จประทับอยู่ในสักกชนบท

ณ ป่ามหาวัน ใกล้กรุงกบิลพัสดุ์;

มะหะตา ภิกขุสังเฆนะ สัทธิง ปัญจะมัตเตหิ ภิกขุสะเตหิ สัพเพเหวะ อะระหันเตหิ.

กับด้วยภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่, คือภิกษุประมาณ ๕๐๐ ล้วนเป็น

พระอรหันต์ทั้งหมด;

ทะสะหิ จะ โลกะธาตูหิ เทวะตา เยภุยเยนะ สันนิปะติตา โหนติ ภะคะวันตัง ทัสสะนายะ ภิกขุสังฆัญจะ.

อนึ่ง เทพยดาทั้งหลาย ก็มาแล้ว จากโลกธาตุ ๑๐ โดยมากเป็น

ผู้ประชุมกันแล้ว เพื่อทัสสนาพระผู้มีพระภาคเจ้าและภิกษุสงฆ์;

อะถะโข จะตุนนัง สุทธาวาสะกายิกานัง เทวานัง เอตะทะโหสิ.

ครั้งนั้นแล ความปริวิตกนี้ ได้มีแก่เทพยดาชั้นสุทธาวาส ๔ องค์ว่า;

อะยัง โข ภะคะวา สักเกสุ วิหะระติ กะปิละวัตถุสมิง มะหาวะเน,

พระผู้มีพระภาคเจ้านี้แล, ประทับอยู่ ณ ป่ามหาวัน ใกล้กรุง

กบิลพัสดุ์ในสักกชนบท;

มะหะตา ภิกขุสังเฆนะ สัทธิง ปัญจะมัตเตหิ ภิกขุสะเตหิ สัพเพเหวะ อะระหันเตหิ,

กับด้วยภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่ คือภิกษุประมาณ ๕๐๐ ล้วนเป็น

พระอรหันต์ ทั้งหมด;

ทะสะหิ จะ โลกะธาตูหิ เทวะตา เยภุยเยนะ สันนิปะติตา โหนติ ภะคะวันตัง ทัสสะนายะ ภิกขุสังฆัญจะ,

อนึ่ง เทพยดาทั้งหลาย ก็มาแล้ว จากโลกธาตุ ๑๐ โดยมากเป็นผู้ประชุมกันแล้ว เพื่อทัสสนาพระผู้มีพระภาคเจ้าและภิกษุสงฆ์;

ยันนูนะ มะยัมปิ เยนะ ภะคะวา เตนุปะสังกะเมยยามะ, อุปะสังกะมิตะวา ภะคะวะโต สันติเก ปัจเจกะคาถา ภาเสยยามาติ.

อย่ากระนั้นเลย ! แม้เราทั้งหลาย, พระผู้มีพระภาคเจ้าประทับโดยที่ใด พึงเข้าไปโดยที่นั้น ครั้นเข้าไปใกล้แล้ว พึงกล่าวคาถาเฉพาะองค์ละคาถาในสำนักของพระผู้มีพระภาคเจ้า;

อะถะโข ตา เทวะตา, เสยยะถาปิ, นามะ พะละวา ปุริโส สัมมิญชิตัง วา พาหัง ปะสาเรยยะ,

ครั้งนั้นแล เทพยดาทั้งหลายนั้น เปรียบเหมือนบุรุษผู้มีกำลัง พึงเหยียดแขนที่งอออกหรือ;

ปะสาริตัง วา พาหัง สัมมิญเชยยะ, เอวะเมวะ สุทธาวาเสสุ เทเวสุ อันตะระหิตา ภะคะวะโต ปุระโต ปาตุระหังสุ.

หรือพึงคู้แขนที่เหยียดออกแล้วเข้ามา อย่างเดียวกันฉันนั้น, ได้อันตรธานในเทวโลกชั้นสุทธาวาสมาปรากฏเบื้องพระพักตร์ของพระผู้มีพระภาคเจ้า;

อะถะโข ตา เทวะตา ภะคะวันตัง อะภิวาเทตะวา เอกะมันตัง อัฏฐังสุ.

ครั้งนั้นแล เทพยดาทั้งหลายนั้น, ถวายอภิวาทพระผู้มีพระภาคเจ้าแล้วได้ยืนอยู่ส่วนข้างหนึ่งแล;

เอกะมันตัง ฐิตา โข เอกา เทวะตา ภะคะวาโต, สันติเก อิมัง คาถัง อะภาสิ.

เทพยดาองค์หนึ่ง ซึ่งยืนอยู่ส่วนข้างหนึ่งแล ได้ภาษิตคาถานี้

ในสำนักของพระผู้มีพระภาคเจ้าว่า;

มะหาสะมะโย ปะวะนัสมิง เทวะกายา สะมาคะตา, อาคะตัมหะ อิมัง ธัมมะสะมะยัง ทักขิตาเยวะ อะปะราชิตะสังฆันติ.

วันนี้เป็นมหาสมัยในป่ามหาวัน, หมู่เทพยดาทั้งหลายมาประชุมกันแล้ว,

เราเป็นผู้มาแล้วสู่ธรรมสมัยนี้ได้เห็นพระพุทธเจ้าและพระสงฆ์;

อะถะโข อะปะรา เทวะตา ภะคะวะโต, สันติเก อิมัง คาถัง อะภาสิ.

ลำดับนั้นแลเทพยดาอีกองค์หนึ่งได้ภาษิตคาถานี้ในสำนักของ

พระผู้มีพระภาคเจ้าว่า:

ตัตระ ภิกขะโว สะมาทะหังสุ จิตตัง อัตตะโน อุชุกะมะกังสุ, สาระถีวะ เนตตานิ คะเหตะวา อินทริยานิ รักขันติ ปัณฑิตาติ.

พระภิกษุทั้งหลายในที่ประชุมนั้นมั่นคง,แล้วได้ทำจิตของตนให้ตรง

เหมือนสารถี, ถือเชือกทั้งหลายยืนอยู่ ท่านเป็นบัณฑิต, รักษา

อินทรีย์ ทั้งหลายดังนี้;

อะถะโข อะปะรา เทวะตา ภะคะวะโต, สันติเก อิมัง คาถัง อะภาสิ.

ลำดับนั้นแล เทพยดาอีกองค์หนึ่งได้ภาษิตคาถานี้, ในสำนักของ

พระผู้มีพระภาคเจ้าว่า:

เฉตะวา ขีลัง เฉตะวา ปะลีฆัง อินทะขีลัง โอหัจจะมะเนชา, เต จะรันติ สุทธา วิมะลา จักขุมะตา สุทันตา สุสู นาคาติ.

ภิกษุทั้งหลายเหล่านั้น, ตัดกิเลสดุจตาปู กิเลสดุจลิ่มสลักถอนกิเลส

ดุจเสาเขื่อนแล้ว, เป็นผู้ไม่หวั่นไหว ท่านเป็นผู้หมดจด ไม่มีมลทิน

เที่ยวไป, ท่านเป็นพระนาคะหนุ่มมีดวงตาทรมาน ดีแล้วดังนี้;

อะถะโข อะปะรา เทวะตา ภะคะวะโต, สันติเก อิมัง คาถัง อะภาสิ.

ลำดับนั้นแล เทพยดาอีกองค์หนึ่งได้ภาษิตคาถานี้,ในสำนักของ

พระผู้มีพระภาคเจ้าว่า:

เย เกจิ พุทธัง สะระณัง คะตา เส, นะ เต คะมิสสันติ อะปายะภูมิง, ปะหายะ มานุสัง เทหัง เทวะกายัง ปะริปูเรสสันตีติ.

ชนทั้งหลายเหล่าใดเหล่าหนึ่ง, ถึงพระพุทธเจ้าเป็นสรณะชนทั้งหลายเหล่านั้น จักไม่ไปสู่อบายภูมิ ละกายเป็นของมนุษย์แล้ว จักยังกายทิพย์ให้บริบูรณ์ ดังนี้;

อะถะโข ภะคะวา ภิกขู อามันเตสิ, เยภุยเยนะ ภิกขะเว ทะสะสุ โลกะธาตูสุ เทวะตา สันนิปะติตา โหนติ, ตะถาคะตัง ทัสสะนายะ ภิกขุสังฆัญจะ, เยปิเต ภิกขะเว อะเหสุง อะตีตะมัทธานัง อะระหันโต สัมมาสัมพุทธา,

ลำดับนั้นแล พระผู้มีพระภาคเจ้ารับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า: ภิกษุทั้งหลาย! เทพยดาทั้งหลายในโลกธาตุ ๑๐ ประชุมกันแล้วโดยมาก, เพื่อทัสสนาตถาคตและภิกษุสงฆ์ภิกษุทั้งหลาย! พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งหลายนั้นแม้ใด ได้มีแล้วในอดีตกาล;

เตสัมปิ ภะคะวันตานัง เอตะปะระมาเยวะ เทวะตา, สันนิปะติตา อะเหสุง. เสยยะถาปิ มัยหัง เอตะระหิ,

เทพยดาทั้งหลาย มีประมาณเท่านี้แหละ,ได้เป็นผู้ประชุมแล้ว เพื่อทัสสนาพระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งหลายแม้นั้น, แม้เหมือนเทพยดาทั้งหลายประชุมกัน เพื่อทัสสนาเราในบัดนี้;

เยปิ เต ภิกขะเว ภะวิสสันติ อะนาคะตะมัทธานัง อะระหันโต สัมมาสัมพุทธา, เตสัมปิ ภะคะวันตานัง เอตะปะระมาเยวะ เทวะตา สันนิปะติตา ภะวิสสันติ, เสยยะถาปิ มัยหัง เอตะระหิ,

ภิกษุทั้งหลาย! พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธทั้งหลายนั้นแม้ใด, จักมีในอนาคต เทพยดาทั้งหลาย มีประมาณเท่านี้แหละ

จักเป็นผู้ประชุมกันแล้ว เพื่อทัสสนาพระผู้มีพระภาคอรหันต สัมมาสัมพุทธเจ้า ทั้งหลาย แม้นั้น, แม้เหมือนเทพยดาทั้งหลาย ประชุมกัน เพื่อทัสสนาเราในบัดนี้;

อาจิกขิสสามิ ภิกขะเว เทวะกายานัง นามานิ, กิตตะยิสสามิ ภิกขะเว เทวะกายานัง นามานิ, เทสิสสามิ ภิกขะเว เทวะกายานัง นามานิ, ตัง สุณาถะ สาธุกัง มะนะสิกะโรถะ ภาสิสสามีติ, เอวัมภันเตติ โข เต ภิกขู ภะคะวะโต ปัจจัสโสสุง, ภะคะวา เอตะทะโวจะ.

ภิกษุทั้งหลาย ! เราจักบอกซึ่งชื่อของพวกเทพยดาทั้งหลาย ภิกษุ ทั้งหลาย! เราจักกำหนด ซึ่งชื่อของเทพยดาทั้งหลาย,ภิกษุ ทั้งหลาย! เราจักแสดงซึ่งชื่อของพวกเทพยดาทั้งหลาย ท่านทั้งหลายจงฟัง ซึ่งเราแสดงชื่อของเทพยดานั้น จงทำในใจให้สำเร็จประโยชน์เถิด เราจักภาษิต ณ บัดนี้. ภิกษุทั้งหลายเหล่านั้น ทูลรับแด่พระผู้มี พระภาคเจ้าว่าอย่างนั้น พระเจ้าข้า ดังนี้แล พระผู้มีพระภาคเจ้า จึงได้ตรัสภาษิตนี้ว่า:

สิโลกะมะนุกัสสามิ ยัตถะ ภุมมา ตะทัสสิตา

เราจะทำสิโลก (คือถ้อยคำที่ประพันธ์ผูกเป็นคำฉันท์), ภุมมเทพยดา ทั้งหลาย อาศัยแล้วในที่ใด ภิกษุทั้งหลายอาศัยแล้วในที่นั้น;

เย สิตา คิริคัพภะรัง ปะหิตัตตา สะมาหิตา

ภิกษุทั้งหลายเหล่าใด อาศัยแล้วซึ่งซอกแห่งภูเขา, มีตนอันส่ง ไปแล้ว ตั้งจิตมั่น;

ปุถู สีหาวะ สัลลีนา โลมะหังสาภิสัมภุโน

เป็นอันมาก ซ่อนเร้นอยู่แล้วดังราชสีห์, ครอบงำเสียซึ่งขนพอง สยองเกล้า;

โอทาตะมะนะสา สุทธา วิปปะสันนะมะนาวิลา

มีใจผุดผ่อง หมดจด, ใสสะอาดไม่ขุ่นมัว;

ภิยโย ปัญจะสะเต ญัตวา **วะเน กาปิละวัตถะเว**

ตะโต อามันตะยิ สัตถา **สาวะเก สาสะเน ระเต**

พระศาสดาทรงทราบภิกษุที่อยู่ ณ ป่ามหาวัน ใกล้กรุงกบิลพัสดุ์ ๕๐๐ เศษ แต่นั้นจึงตรัสเรียกพระสาวกทั้งหลายผู้ยินดีแล้วในพระศาสนาว่า;

เทวะกายา อะภิกกันตา **เต วิชานาถะ ภิกขะโว**

ภิกษุทั้งหลาย! หมู่เทพยดามุ่งมากันแล้ว ท่านทั้งหลาย จงรู้หมู่เทพยดาเหล่านั้น;

เต จะ อาตัปปะมะกะรุง **สุตะวา พุทธัสสะ สาสะนัง**

ภิกษุเหล่านั้น สดับพุทธศาสน์แล้วได้กระทำความเพียรเจริญทิพยจักษุญาณ;

เตสัมปาตุระหุ ญาณัง **อะมะนุสสานะ ทัสสะนัง**

ทิพยจักษุญาณ เครื่องเห็นพวกอมนุษย์ ได้ปรากฏแล้วแก่ท่าน;

อัปเปเก สะตะมัททักขุง **สะหัสสัง อะถะ สัตตะริง**

ภิกษุทั้งหลายบางพวก ได้เห็นอมนุษย์ ๑ ร้อย, บางพวก ได้เห็นอมนุษย์ ๗ พัน;

สะตัง เอเก สะหัสสานัง **อะมะนุสสานะมัททะสุง**

บางพวก ได้เห็นอมนุษย์ ๑ แสน;

อัปเปเกนันตะมัททักขุง **ทิสา สัพพา ผุฏา อะหุง**

บางพวกได้เห็นอมนุษย์ไม่มีกำหนด, อมนุษย์ทั้งหลาย ได้แผ่ไปแล้วทั่วทิศ;

ตัญจะ สัพพัง อะภิญญายะ **วะวักขิตะวานะ จักขุมา**

ตะโต อามันตะยิ สัตถา **สาวะเก สาสะเน ระเต**

พระศาสดาผู้มีดวงตา ทรงใคร่ครวญทราบเหตุนั้นสิ้นแล้ว แต่นั้นจึงตรัสเรียกพระสาวกผู้ยินดีแล้ว ในศาสนาว่า:

เทวะกายา อะภิกกันตา **เต วิชานาถะ ภิกขะโว**

ภิกษุทั้งหลาย! หมู่เทพยดามาประชุมกันแล้ว ท่านทั้งหลาย จงรู้จักหมู่เทพยดาเหล่านั้น;

เย โวหัง กิตตะยิสสามิ **คิราหิ อะนุปุพพะโส**

เราจักบอกแก่ท่านทั้งหลาย, ด้วยวาจาโดยลำดับ;

สัตตะสะหัสสา วะ ยักขา **ภุมมา กาปิละวัตถะวา**

ยักษ์ทั้งหลาย ๗ พัน, เป็นภุมมเทพยดา อาศัยกรุงกบิลพัสดุ์;

อิทธิมันโต ชุติมันโต **วัณณะวันโต ยะสัสสิโน**

มีฤทธิ์ มีอานุภาพ, มีรัศมี มียศ;

โมทะมานา อะภิกกามุง **ภิกขูนัง สะมิติง วะนัง**

ยินดีมุ่งมา, สู่ป่ามหาวัน เป็นที่ประชุมแห่งภิกษุทั้งหลาย;

ฉะสะหัสสา เหมะวะตา **ยักขา นานัตตะวัณณะโน**

ยักษ์ทั้งหลาย ๖ พัน อยู่ที่เขาเหมวตา มีรัศมีต่างๆ กัน;

อิทธิมันโต ชุติมันโต **วัณณะวันโต ยะสัสสิโน**

มีฤทธิ์ มีอานุภาพ, มีรัศมี มียศ;

โมทะมานา อะภิกกามุง **ภิกขูนัง สะมิติง วะนัง**

ยินดีมุ่งมา สู่ป่ามหาวัน เป็นที่ประชุมแห่งภิกษุทั้งหลาย;

สาตาคิรา ติสะหัสสา **ยักขา นานัตตะวัณณิโน**

ยักษ์ทั้งหลาย ๓ พัน อยู่ที่เขาสาตาคีรี มีรัศมีต่างๆ กัน;

อิทธิมันโต ชุติมันโต **วัณณะวันโต ยะสัสสิโน**

มีฤทธิ์ มีอานุภาพ, มีรัศมี มียศ;

โมทะมานา อะภิกกามุง **ภิกขูนัง สะมิติง วะนัง**

ยินดีมุ่งมา สู่ป่ามหาวัน เป็นที่ประชุมแห่งภิกษุทั้งหลาย;

อิจเจเต โสฬะสะสะหัสสา **ยักขา นานัตตะวัณณิโน**

ยักษ์ทั้งหลายเหล่านั้น รวมเป็นหมื่น ๖ พัน มีรัศมีต่างๆ กัน;

อิทธิมันโต ชุติมันโต วัณณะวันโต ยะสัสสิโน

มีฤทธิ์ มีอานุภาพ มีรัศมี มียศ;

โมทะมานา อะภิกกามุง ภิกขุนัง สะมิติง วะนัง

ยินดีมุ่งมา สู่ป่ามหาวัน เป็นที่ประชุมแห่งภิกษุทั้งหลาย;

เวสสามิตตา ปัญจะสะตา ยักขา นานัตตะวัณณิโน

ยักษ์ทั้งหลาย ๕๐๐ อยู่ที่เขาเวสสามิต มีรัศมีต่างๆ กัน;

อิทธิมันโต ชุติมันโต วัณณะวันโต ยะสัสสิโน

มีฤทธิ์ มีอานุภาพ, มีรัศมี มียศ;

โมทะมานา อะภิกกามุง ภิกขุนัง สะมิติง วะนัง

ยินดีมุ่งมา สู่ป่ามหาวัน เป็นที่ประชุมแห่งภิกษุทั้งหลาย;

กุมภิโร ราชะคะหิโก เวปุลลัสสะ นิเวสะนัง

ยักษ์ชื่อกุมภีร์ อยู่แล้วในกรุงราชคฤห์, เขาชื่อเวปุลละ
เป็นที่อยู่ของยักษ์ชื่อกุมภีร์นั้น;

ภิยโย นัง สะตาสะหัสสัง ยักขานัง ปะยิรุปาสะติ

แสนแห่งยักษ์ทั้งหลายเศษ เข้าไปเฝ้ายักษ์ชื่อกุมภีร์นั้น;

กุมภิโร ราชะคะหิโก โสปาคะ สะมิติง วะนัง

ยักษ์ชื่อกุมภีร์ ผู้อยู่แล้วในกรุงราชคฤห์ แม้นั้นได้มาแล้ว
สู่ป่ามหาวันเป็นที่ประชุมแห่งภิกษุทั้งหลาย;

ปุริมัญจะ ทิสัง ราชา ธะตะรัฏโฐ ปะสาสะติ

ท้าวธตรฏฐ์ ผู้อยู่ด้านทิศบูรพาปกครองอยู่ซึ่งทิศนั้น;

คันธัพพานัง อาธิปะติ มะหาราชา ยะสัสสิ โส

เป็นอธิบดีของพวกคนธรรพ์, เธอเป็นมหาราช มียศ;

ปุตตาปิ ตัสสะ พะหะโว อินทะนามา มะหัพพะลา

แม้บุตรทั้งหลายของเธอเป็นอันมาก, มีนามว่าอินทร์ มีกำลังมาก;

อิทธิมันโต ชุติมันโต วัณณะวันโต ยะสัสสิโน

มีฤทธิ์ มีอานุภาพ, มีรัศมี มียศ;

โมทะมานา อะภิกกามุง ภิกขูนัง สะมิติง วะนัง

ยินดีมุ่งมา สู่ป่ามหาวัน เป็นที่ประชุมแห่งภิกษุทั้งหลาย;

ทักขิณัญจะ ทิสัง ราชา วิรุฬโห ตัปปะสาสะติ

ท้าววิรุฬหก ผู้อยู่ด้านทิศทักษิณ ปกครองอยู่ซึ่งทิศนั้น;

กุมภัณฑานัง อาธิปะติ มะหาราชา ยะสัสสิ โส

เป็นอธิบดีของพวกกุมภัณฑ์, เธอเป็นมหาราช มียศ;

ปุตตาปิ ตัสสะ พะหะโว อินทะนามา มะหัพพะลา

แม้บุตรทั้งหลายของเธอเป็นอันมาก, มีนามว่าอินทร์,มีกำลังมาก;

อิทธิมันโต ชุติมันโต วัณณะวันโต ยะสัสสิโน

มีฤทธิ์ มีอานุภาพ, มีรัศมี มียศ;

โมทะมานา อะภิกกามุง ภิกขูนัง สะมิติง วะนัง

ยินดีมุ่งมา, สู่ป่ามหาวัน เป็นที่ประชุมแห่งภิกษุทั้งหลาย;

ปัจฉิมัญจะ ทิสัง ราชา วิรูปักโข ปะสาสะติ

ท้าววิรูปักษ์ ผู้อยู่ด้านทิศปัจฉิม ปกครองอยู่ซึ่งทิศนั้น;

นาคานัง อาธิปะติ มะหาราชา ยะสัสสิ โส

เป็นอธิบดีของพวกนาค, เธอเป็นมหาราช มียศ;

ปุตตาปิ ตัสสะ พะหะโว อินทะนามา มะหัพพะลา

แม้บุตรทั้งหลายของเธอเป็นอันมาก มีนามว่าอินทร์ มีกำลังมาก

อิทธิมันโต ชุติมันโต วัณณะวันโต ยะสัสสิโน

มีฤทธิ์ มีอานุภาพ, มีรัศมี มียศ;

โมทะมานา อะภิกกามุง ภิกขูนัง สะมิติง วะนัง

ยินดีมุ่งมา, สู่ป่ามหาวัน เป็นที่ประชุมแห่งภิกษุทั้งหลาย;

อุตตะรัญจะ ทิสัง ราชา กุเวโร ตัปปะสาสะติ

ท้าวกุเวร ผู้อยู่ทิศอุดรปกครองอยู่ ซึ่งทิศนั้น;

ยักขานัง อาธิปะติ มะหาราชา ยะสัสสิ โส

เป็นอธิบดีของพวกยักษ์, เธอเป็นมหาราช มียศ;

ปุตตาปิ ตัสสะ พะหะโว อินทะนามา มะหัพพะลา

แม้บุตรทั้งหลายของเธอเป็นอันมาก, มีนามว่าอินทร์ มีกำลังมาก;

อิทธิมันโต ชุติมันโต วัณณะวันโต ยะสัสสิโน

มีฤทธิ์ มีอานุภาพ, มีรัศมี มียศ;

โมทะมานา อะภิกกามุง ภิกขูนัง สะมิติง วะนัง

ยินดีมุ่งมา, สู่ป่ามหาวัน เป็นที่ประชุมแห่งภิกษุทั้งหลาย;

◈ปุริมะทิสัง ธะตะรัฏโฐ ทักขิเณนะ วิรุฬหะโก

ท้าวธตรฏฐ์เป็นใหญ่ทิศบูรพา, ท้าววิรุฬหกเป็นใหญ่ทิศทักษิณ;

ปัจฉิเมนะ วิรูปักโข กุเวโร อุตตะรัง ทิสัง

ท้าววิรูปักษ์เป็นใหญ่ทิศปัจฉิม, ท้าวกุเวรเป็นใหญ่ทิศอุดร;

จัตตาโร เต มะหาราชา สะมันตา จะตุโร ทิสา

มหาราชทั้ง ๔ นั้น, ยังทิศทั้ง ๔ โดยรอบ;

ทัททัลละมานา อัฏฐังสุ วะเน กาปิละวัตถะเว

ให้รุ่งเรืองประทับอยู่, ในป่ามหาวันใกล้กรุงกบิลพัสดุ์;

เตสัง มายาวิโน ทาสา อาคู วัญจะนิกา สะฐา

บ่าวทั้งหลายของมหาราชทั้ง ๔ นั้นมีมายา, ล่อลวง โอ้อวด เจ้าเล่ห์ มาด้วยกัน;

มายา กุเฏณฑุ เวเฏณฑุ วิฏู จะ วิฏุโต สะหะ

คือ กุเฏณฑุ ๑ เวเฏณฑุ ๑ วิฏู ๑ วิฏุต ๑

จันทะโน กามะเสฏโฐ จะ กินนุฆัณฑุ นิฆัณฑุ จะ

จันทนะ ๑ กามเสฏฐะ ๑, กินนุฆัณฑุ ๑ นิฆัณฑุ ๑

ปะนาโท โอปะมัญโญ จะ เทวะสูโต จะ มาตะลิ

ปนาทะ ๑ โอปมัญญะ ๑, เทวสูตะ ๑ มาตลิ ๑

จิตตะเสโน จะ คันธัพโพ นะโฬราชา ชะโนสะโภ

จิตตเสนะ ๑ คันธัพพะ๑, นโฬราชะ ๑ ชโนสภะ ๑

อาคู ปัญจะสิโข เจวะ ติมพะรู สุริยะวัจฉะสา

ปัญจสิขะ ๑ ติมพรู ๑ สุริยวัจฉสา ๑ มาทั้งนั้น;

เอเต จัญเญ จะ ราชาโน คันธัพพา สะหะ ราชุภิ

คนธรรพราชาทั้งหลายเหล่านั้นและเหล่าอื่นกับด้วยเทวราชทั้งหลาย;

โมทะมานา อะภิกกามุง ภิกขูนัง สะมิติง วะนัง

ยินดีมุ่งมา, สู่ป่ามหาวัน เป็นที่ประชุมแห่งภิกษุทั้งหลาย;

อาถาคู นาภะสา นาคา เวสาลา สะหะตัจฉะกา

อนึ่ง นาคทั้งหลายอยู่ในสระ ชื่อนาสภะบ้าง อยู่ในเมืองเวสาลีบ้างกับด้วยบริษัทแห่งตัจฉกนาคราชก็มา;

กัมพะลัสสะตะรา อาคู ปายาคา สะหะ ญาติภิ

กัมพลนาคและอัสสตรนาคก็มา, นาคผู้อยู่ในป่า ชื่อปายาคะกับด้วยญาติทั้งหลายก็มา;

ยามุนา ธะตะรัฏฐา จะ อาคู นาคา ยะสัสสิโน

นาคผู้อยู่ในแม่น้ำยมุนา เกิดในสกุลธตรฏฐ์ ผู้มียศบริวารก็มา;

เอราวัณโณ มะหานาโค โสปาคะ สะมิติง วะนัง

เอราวรรณเทพบุตร ผู้เป็นช้างใหญ่, แม้เขาก็มาสู่ป่ามหาวันเป็นที่ประชุมแห่งภิกษุทั้งหลาย;

เย นาคะราเช สะหะสา หะรันติ, ทิพพา ทิชา ปักขิ วิสุทธะจักขู

สัตว์ทวิชาติเป็นทิพย์ มีปีก มีตาอันบริสุทธิ์ คือ พญาครุฑเหล่าใดนำนาคราชไปได้โดยฉับพลัน;

เวหายะสา เต วะนะมัชฌะปัตตา, จิตรา สุปัณณา อิติ เตสะ นามัง

พญาครุฑเหล่านั้น ได้มาโดยอากาศ ถึงท่ามกลางแห่งป่ามหาวัน, ชื่อของพญาครุฑเหล่านั้นว่า จิตรสุบรรณ;

อะภะยันตะทา นาคะราชานะมาสิ, สุปัณณะโต เขมะมะกาสิ พุทโธ

ในกาลนั้น อภัยได้มีแล้วแก่นาคราชทั้งหลาย, พระพุทธเจ้าได้ทรงกระทำพญานาคให้เกษมจากพญาสุบรรณ;

สัณหาหิ วาจาหิ อุปะวะหะยันตา, นาคา สุปัณณา สะระณะมะกังสุ พุทธัง

พญานาคกับพญาสุบรรณเจรจากันด้วยวาจาอันไพเราะ กระทำพระพุทธเจ้า ให้เป็นสรณะ;

ชิตา วะชิระหัตเถนะ สะมุททัง อะสุรา สิตา

พวกอสูร ซึ่งอยู่ในสมุทร อันวชิรหัตถ์ คือพระอินทร์ได้รบชนะแล้ว;

ภาตะโร วาสะวัสเสเต อิทธิมันโต ยะสัสสิโน

นาคและสุบรรณนั้น เป็นผู้มีฤทธิ์ มียศ เคยเป็นพี่น้องของท้าววาสวะคือ พระอินทร์;

กาละกัญชา มะหาภิสมา อะสุรา ทานะเวฆะสา

พวกทานเวฆสาอสูรก็มา, พวกกาลกัญชาอสูร มีกายใหญ่พิลึกก็มา;

เวปะจิตติ สุจิตติ จะ ปะหาราโท นะมุจี สะหะ

เวปจิตติอสูรก็มา สุจิตติอสูรก็มา, และปหาราทอสูรก็มา นมุจีพญามารก็มา;

สะตัญจะ พะลิปุตตานัง สัพเพ เวโรจะนามะกา

บุตรของพลิอสูร ๑ ร้อย มีชื่อว่าไพโรจน์ทั้งหมด;

สันนัยหิตะวา พะลิง เสนัง ราหุภัททะมุปาคะมุง

ผูกสอดเครื่องเสนาอันมีกำลัง, เข้าไปใกล้อสุรินทราหูแล้วกล่าวว่า;

สะมะโยทานิ ภัททันเต ภิกขูนัง สะมิติง วะนัง

ดูก่อนท่านผู้เจริญ! บัดนี้เป็นสมัยกาลที่ประชุมกันดังนี้แล้ว ได้เข้าไปสู่ป่ามหาวัน เป็นที่ประชุมแห่งภิกษุทั้งหลาย;

◈อาโป จะ เทวา ปะฐะวี จะ **เตโช วาโย ตะทาคะมุง**

เทพยดาทั้งหลาย ชื่ออาโปด้วย ชื่อปฐวีด้วย, ชื่อเตโชด้วย ชื่อวาโยด้วย ก็มาในกาลนั้น;

วะรุณา วารุณา เทวา **โสโม จะ ยะสะสา สะหะ**

เทพยดาทั้งหลาย ชื่อวรุณะด้วย ชื่อวารุณะด้วย, ชื่อโสมะและชื่อยสะ ก็มาด้วยกัน;

เมตตากะรุณากายิกา **อาคู เทวา ยะสัสสิโน**

เทพยดาทั้งหลาย ผู้บังเกิดแล้ว ด้วยเมตตาและกรุณาฌาน เป็นผู้มียศก็มา;

ทะเสเต ทะสะธา กายา **สัพเพ นานัตตะวัณณิโน**

พวกแห่งเทพยดาทั้งหลาย ๑๐ เหล่านี้ ตั้งอยู่แล้วโดยส่วน ๑๐, ล้วนมีรัศมีต่างๆ กันทั้งหมด;

อิทธิมันโต ชุติมันโต **วัณณะวันโต ยะสัสสิโน**

มีฤทธิ์ มีอานุภาพ, มีรัศมี มียศ;

โมทะมานา อะภิกกามุง **ภิกขูนัง สะมิติง วะนัง**

ยินดีมุ่งมา, สู่ป่ามหาวัน เป็นที่ประชุมแห่งภิกษุทั้งหลาย;

เวณฑู จะ เทวา สะหะลี จะ **อะสะมา จะ ทุเว ยะมา**

เทพยดาทั้งหลาย ชื่อเวณฑูด้วย ชื่อสหลีด้วย, ชื่ออสมาด้วย ชื่อยม ด้วยทั้ง ๒ พวกก็มา;

จันทัสสูปะนิสา เทวา **จันทะมาคู ปุรักขิตา**

เทพยดาทั้งหลาย ผู้อาศัยพระจันทร์, กระทำพระจันทร์ ไว้เบื้องหน้าก็มา;

◈สุริยัสสูปะนิสา เทวา **สุริยะมาคู ปุรักขิตา**

เทพยดาทั้งหลาย ผู้อาศัยพระอาทิตย์, กระทำพระอาทิตย์ไว้เบื้องหน้าก็มา;

นักขัตตานิ ปุรักขิตะวา อาคู มันทะวะลาหะกา

เทพยดาทั้งหลาย กระทำนักษัตรฤกษ์ทั้งหลายไว้เบื้องหน้าก็มา;

วะสูนัง วาสะโว เสฏโฐ สักโกปาคะ ปุรินทะโท

แม้ท้าวสักกวาสวะปุรินททะ ผู้ประเสริฐกว่าอสุรเทพยดาทั้งหลาย ก็เสด็จมา

ทะสะเต ทะสะธา กายา สัพเพ นานัตตะวัณณิโน

หมู่แห่งเทพยดาทั้งหลาย ๑๐ เหล่านี้ ตั้งอยู่แล้วโดยส่วน ๑๐, ล้วนมีรัศมีต่างๆ กันทั้งหมด;

อิทธิมันโต ชุติมันโต วัณณะวันโต ยะสัสสิโน

มีฤทธิ์ มีอานุภาพ, มีรัศมี มียศ;

โมทะมานา อะภิกกามุง ภิกขูนัง สะมิติง วะนัง

ยินดีมุ่งมา, สู่ป่ามหาวัน เป็นที่ประชุมแห่งภิกษุทั้งหลาย;

อะถาคู สะหะภู เทวา ชะละมัคคิสิขาริวะ

อนึ่ง เทพยดาทั้งหลาย ชื่อสหภู ก็มา, รุ่งเรืองดุจเปลวประทีป;

อะริฏฐะกา จะ โรชา จะ อุมมา ปุปผะนิภาสิโน

ชื่ออริฏฐกะ และชื่อโรชะ ก็มา, มีรัศมีดุจสีแห่งดอกผักตบ;

วะรุณา สะหะธัมมา จะ อัจจุตา จะ อะเนชะกา

ชื่อวรุณะ และชื่อสหธรรม, ชื่ออัจจุตะ และชื่ออเนชกะ;

สุเลยยารุจิรา อาคู อาคู วาสะวะเนสิโน

ชื่อสุเลยยรุจิระ ก็มา, ชื่อวาสวเนสิน ก็มา;

ทะเสเต ทะสะธา กายา สัพเพ นานัตตะวัณณิโน

หมู่แห่งเทพยดาทั้งหลาย ๑๐ เหล่านี้ ตั้งอยู่แล้วโดยส่วน๑๐, ล้วนมีรัศมีต่างๆ กันทั้งหมด;

อิทธิมันโต ชุติมันโต วัณณะวันโต ยะสัสสิโน

มีฤทธิ์ มีอานุภาพ, มีรัศมี มียศ;

โมทะมานา อะภิกกามุง ภิกขูนัง สะมิติง วะนัง

ยินดีมุ่งมา, สู่ป่ามหาวัน เป็นที่ประชุมแห่งภิกษุทั้งหลาย;

สะมานา มะหาสะมานา มานุสา มานุสุตตะมา

เทพยดาทั้งหลาย ชื่อสมานะ ชื่อมหาสมานะ,ชื่อมานุสะ ชื่อมานุสุตตมะ;

ขิฑฑาปะทูสิกา อาคู อาคู มะโนปะทูสิกา

ชื่อขิฑฑาปทูสิกะ ก็มา, ชื่อมโนปทูสิกา ก็มา;

อะถาคู หะระโย เทวา เย จะ โลหิตะวาสิโน

อนึ่ง เทพยดาทั้งหลาย ชื่อหรยะ ก็มา, เทพยดาชื่อโลหิตวาสี ก็มา;

ปาระคา มะหาปาระคา อาคู เทวา ยะสัสสิโน

เทพยดาทั้งหลาย ชื่อปารคะ ชื่อมหาปารคะ ผู้มียศก็มา;

ทะเสเต ทะสะธา กายา สัพเพ นานัตตะวัณณิโน

หมู่แห่งเทพยดาทั้งหลาย ๑๐ เหล่านี้ ตั้งอยู่แล้วโดยส่วน ๑๐, ล้วนมีรัศมีต่างๆ กันทั้งหมด;

อิทธิมันโต ชุติมันโต วัณณะวันโต ยะสัสสิโน

มีฤทธิ์ มีอานุภาพ, มีรัศมี มียศ;

โมทะมานา อะภิกกามุง ภิกขูนัง สะมิติง วะนัง

ยินดีมุ่งมา, สู่ป่ามหาวัน เป็นที่ประชุมแห่งภิกษุทั้งหลาย;

สุกกา กะรุมหา อะรุณา อาคู เวฆะนะสา สะหะ

เทพยดาทั้งหลาย ชื่อสุกกะ ชื่อกรุมหะ ชื่ออรุณะ, ชื่อเวฆนสะ ก็มาด้วยกัน;

โอทาตะคัยหา ปาโมกขา อาคู เทวา วิจักขะณา

เทพยดาทั้งหลาย ชื่อโอทาตคัยหะ ผู้เป็นหัวหน้า ชื่อวิจักขณะ ก็มา;

สะทามัตตา หาระคะชา **มิสสะกา จะ ยะสัสสิโน**

ชื่อสมามัตตะ ชื่อหารคชะ, และชื่อมิสสกะ ผู้มียศ ก็มา;

ถะนะยัง อาคา ปะชุนโน **โย ทิสา อะภิวัสสะติ**

ปชุนนเทพบุตร ซึ่งคำรามให้ฝนตกทั่วทิศก็มา;

ทะเสเต ทะสะธา กายา **สัพเพ นานัตตะวัณณิโน**

หมู่แห่งเทพยดา ทั้งหลาย ๑๐ เหล่านี้ ตั้งอยู่แล้วโดยส่วน ๑๐,

ล้วนมีรัศมีต่างๆ กันทั้งหมด;

อิทธิมันโต ชุติมันโต **วัณณะวันโต ยะสัสสิโน**

มีฤทธิ์ มีอานุภาพ, มีรัศมี มียศ;

โมทะมานา อะภิกกามุง **ภิกขูนัง สะมิติง วะนัง**

ยินดีมุ่งมา, สู่ป่ามหาวัน เป็นที่ประชุมแห่งภิกษุทั้งหลาย;

เขมิยา ตุสิตา ยามา **กัฏฐะกา จะ ยะสัสสิโน**

เทพยดาทั้งหลาย ชื่อเขมิยะ ชื่อตุสิตะ ชื่อยามะ,และชื่อกัฏฐกะ

มียศ;

ลัมพิตะกา ลามะเสฏฐา **โชตินามา จะ อาสะวา**

ชื่อลัมพิตกะ ชื่อลามเสฏฐะ,ชื่อโชตินามะ ชื่ออาสวะ;

◈ **นิมมานะระติโน อาคู** **อะถาคู ปะระนิมมิตา**

ชื่อนิมานรดี ก็มา, อนึ่ง เทพยดาทั้งหลาย ชื่อปรนิมมิตะก็มา;

ทะเสเต ทะสะธา กายา **สัพเพ นานัตตะวัณณิโน**

หมู่แห่งเทพยดาทั้ง ๑๐ เหล่านี้ ตั้งอยู่แล้วโดยส่วน ๑๐,

ล้วนมีรัศมีต่างๆ กันทั้งหมด;

อิทธิมันโต ชุติมันโต **วัณณะวันโต ยะสัสสิโน**

มีฤทธิ์ มีอานุภาพ, มีรัศมี มียศ;

โมทะมานา อะภิกกามุง **ภิกขูนัง สะมิติง วะนัง**

ยินดีมุ่งมา, สู่ป่ามหาวัน เป็นที่ประชุมแห่งภิกษุทั้งหลาย;

◈ สัฏเฐเต เทวะนิกายา　　　　　　สัพเพ นานัตตะวัณณิโน

หมู่เทพยดาทั้ง ๖๐ นี้, ล้วนมีรัศมีต่างๆ กันทั้งหมด;

นามันวะเยนะ อาคัญฉุง　　　　　　เย จัญเญ สะทิสา สะหะ

มาแล้วโดยกำหนดชื่อ, เทพยดาทั้งหลายเหล่าอื่นนั้น ก็มา
พร้อมกันด้วยคิดว่า;

ปะวุตถะชาติมักขีลัง　　　　　　โอฆะติณณะมะนาสะวัง

ทักเขโมฆะตะรัง นาคัง　　　　　　จันทังวะ อะสิตาติตัง

เราทั้งหลาย จักเห็นพระนาคผู้ปราศจากชาติ ผู้ไม่มีอาสวะพ้นจาก
โอฆะ ผู้ไม่มีกิเลสดุจตาปู ผู้มีโอฆะอันข้ามได้แล้ว ผู้ล่วงกรรมดำ
คืออกุศลได้แล้ว ดุจพระจันทร์พ้นจากเมฆพลาหก ฉะนั้น;

สุพรัหมา ปะระมัตโต จะ　　　　　　ปุตตา อิทธิมะโต สะหะ

สุพรหมกับปรมัตตพรหม, ผู้เป็นบุตรของท่านผู้มีฤทธิ์ก็มาด้วย;

สันนังกุมาโร ติสโส จะ　　　　　　โสปาคะ สะมิติง วะนัง

สันนังกุมารพรหมกับติสสพรหม, แม้เขาก็มาสู่ป่ามหาวัน
เป็นที่ประชุมแห่งภิกษุทั้งหลาย;

สะหัสสะพรัหมโลกานัง　　　　　　มะหาพรัหมาภิติฏฐะติ

ท้าวมหาพรหม ย่อมปกครองพรหมโลกพันหนึ่ง;

อุปปันโน ชุติมันโต　　　　　　ภิสมากาโย ยะสัสสิ โส

บังเกิดแล้วในพรหมโลก มีอานุภาพ,มีกายใหญ่โต มียศก็มา;

ทะเสตะถะ อิสสะรา อาคู　　　　　　ปัจเจกะวะสะวัตติโน

พรหมทั้งหลาย ๑๐ เป็นอิสระในพวกพรหมพันหนึ่งนั้น ก็มา,
มีอำนาจอันเป็นไปต่างๆ กัน;

เตสัญจะ มัชฌะโต อาคา　　　　　　หาริโต ปะริวาริโต

มหาพรหมนั้น ชื่อหาริตะ อันบริวารแวดล้อมแล้วมาในท่ามกลาง
แห่งพรหมทั้งหลายเหล่านั้น;

เต จะ สัพเพ อะภิกกันเต **สินเท เทเว สะพรัหมะเก**

มาระเสนา อะภิกกามิ **ปัสสะ กัณหัสสะ มันทิยัง**

มารเสนา ได้เห็นพวกเทวดา พร้อมด้วยพระอินทร์ พระพรหม ทั้งหมดนั้นก็มาด้วย, แล้วกล่าวว่า: ท่านจงดูความเขลาของพวกข้าศึก;

เอถะ คัณหะถะ พันธะถะ **ราเคนะ พันธะมัตถุ โว**

พญามารจึงกล่าวว่า: ท่านทั้งหลาย! จงมารับพวกเทพยดาเหล่านั้นผูกไว้, ความผูกด้วยราคะ จงมีแก่ท่านทั้งหลาย;

สะมันตา ปะริวาเรถะ **มา โว มุญจิตถะ โกจิ นัง**

ท่านทั้งหลาย! จงแวดล้อมไว้โดยรอ, ท่านทั้งหลาย! อย่าปล่อยใครๆ ไป;

อิติ ตัตถะ มะหาเสโน **กัณหะเสนัง อะเปสะยิ**

พญามารบังคับเสนามารในที่ประชุมนั้น ดังนี้;

ปาณินา ตะละมาหัจจะ **สะรัง กัตวานะ เภระวัง**

แล้วตบพื้นแผ่นดินด้วยฝ่ามือ, กระทำเสียงน่ากลัว;

ยะถา ปาวุสสะโก เมโฆ **ถะนะยันโต สะวิชชุโก**

เหมือนมหาเมฆยังฝนให้ตก, คำรามอยู่ เป็นไปกับด้วยฟ้าแลบ;

ตะทา โส ปัจจุทาวัตติ **สังกุทโธ อะสะยังวะเส**

ในกาลนั้น พญามารนั้นไม่ยังใครให้เป็นไปในอำนาจ ได้เสียใจกลับ;

ตัญจะ สัพพัง อะภิญญายะ **วะวักขิตะวานะ จักขุมา**

ตะโต อามันตะยิ สัตถา **สาวะเก สาสะเน ระเต**

พระศาสดาผู้มีดวงตา พิจารณาแล้ว ทราบเหตุทั้งสิ้น แต่นั้นจึงตรัสเรียก ซึ่งพระสาวกทั้งหลาย ผู้ยินดีแล้ว ในพระศาสดาว่า;

มาระเสนา อะภิกกันตา **เต วิชานาถะ ภิกขะโว**

ภิกษุทั้งหลาย! มารเสนามา ท่านทั้งหลาย! จงรู้จักเขา;

เต จะ อาตัปปะมะกะรุง สุตะวา พุทธัสสะ สาสะนัง

ภิกษุเหล่านั้นสดับพุทธศาสน์แล้ว ได้กระทำความเพียรเจริญ
ทิพยจักษุญาณเห็นแล้ว;

วิตะราเคหิ ปักกามุง เนสัง โลมัมปิ อิญชะยุง

มารเสนาได้หลีกไปจากภิกษุทั้งหลาย ผู้ปราศจากราคะ,
ไม่ยังแม้ โลมชาติของท่านให้ไหวได้;

สัพเพ วิชิตะสังคามา ภะยาตีตา ยะสัสสิโน
โมทันติ สะหะ ภูเตหิ สาวะกา เต ชะเนสุตาติ.

(พญามารกล่าวสรรเสริญว่า) พระสาวกทั้งหลายของ พระองค์
ทั้งหมด มีสงครามชนะแล้ว ล่วงความกลัวเสียได้ มียศปรากฏ
แล้วในชุมนุมชน บันเทิงอยู่กับพระอริยะ ผู้เกิดแล้วใน
พระศาสนา ดังนี้

มหาสมยสุตฺติ นิฏฺฐิตํ
๗๗ คาถากึ่ง

เทวะตาทิปัตติทานะคาถา

ยา เทวะตา สันติ วิหาระวาสินี

เทพดาเหล่าใด มีปกติอยู่ในวิหาร;

ถูเป ฆะเร โพธิฆะเร ตะหิง ตะหิง

สถิตอยู่ที่เรือนพระสถูป ที่เรือนพระโพธิ ในที่นั้นๆ;

ตา ธัมมะทาเนนะ ภะวันตุ ปูชิตา

เทพดาเหล่านั้นเป็นอันเราทั้งหลาย บูชาแล้วด้วยธรรมทาน;

โสตถี กะโรนังเตธะ วิหาระมัณฑะเล

จงกระทำความสวัสดีในวิหารมณฑลนี้;

เถรา จะ มัชฌา นะวะกา จะ ภิกขะโว

พระภิกษุทั้งหลาย ที่เป็นเถระ ที่เป็นปานกลาง

ที่ยังใหม่ก็ดี;

สารามิกา ทานะปะตี อุปาสะกา

อุบาสก อุบาสิกาทั้งหลาย ผู้เป็นทานบดี พร้อมด้วย

อารามิกชนก็ดี;

คามา จะ เทสา นิคะมาจะ อิสสะรา

ชนทั้งหลายที่เป็นชาวบ้าน ที่เป็นชาวเมือง ที่เป็นชาวนิคม

ที่เป็นอิสระก็ดี;

สัปปาณะภูตา สุขิตา ภะวันตุ เต

สัตว์ที่มีชีวิตทั้งหลายเหล่านั้น จงเป็นผู้ถึงซึ่งความสุข;

ชะลาพุชา เยปิ จะ อัณฑะสัมภะวา

แม้สัตว์เหล่าใด ที่เป็นชลาพุชะกำเนิด ที่เป็นอัณฑชะกำเนิด;

สังเสทะชาตา อะถะโวปะปาติกา

ที่เป็นสังเสทะชะกำเนิดที่เป็นอุปปะติกะกำเนิด ก็ดี;

นิยยานิกัง ธัมมะวะรัง ปะฏิจจะ เต

สัตว์เหล่านั้น ได้อาศัยธรรม เป็นนิยานิกธรรมแล้ว

สัพเพปิ ทุกขัสสะ กะโรนตุ สังขะยัง

แม้ทั้งหมด จงทำความสิ้นไปแห่งทุกข์;

ธาตุ จิรัง สะตัง ธัมโม ธัมมัทธะรา จะ ปุคคะลา

สังโฆ โหตุ สะมัคโควะ อัตถายะ จะ หิตายะ

ขอธรรมของสัตตบุรุษทั้งหลาย จงดำรงอยู่นาน และบุคคล ทั้งหลายที่ทรงธรรม จงดำรงอยู่นาน ขอพระสงฆ์จงเป็น ผู้พร้อมเพรียงกันเทียว เพื่อประโยชน์และเกื้อกูล;

อัมเห รักขันตุ สัทธัมโม สัพเพปิ ธัมมะจาริโน

วุฑฒิง สัมปาปุ เณยยามะ ธัมเม อะริยัปปะเวทิเต

ขอพระสัทธรรม จงรักษาเราทั้งหลาย ผู้ประพฤติธรรม แม้ทั้งปวง ขอเราทั้งหลายจงถึงความเจริญในธรรมที่ พระอริยเจ้าแสดงแล้วเถิด.

บทสวดป๋าระมีสามสิบตั๊ด

แบบวัดป่าพุทธพจน์ลำพูน
(ต.ต้นธง อ.เมือง จ.ลำพูน)

อิติปิโส ภะคะวา ต๋านะ ป๋าระมีสัมปันโน
ต๋านะ อุปปะป๋าระมีสัมปันโน
ต๋านะ ปะระมัตถะป๋าระมีสัมปันโน
มหาจัยยะปากะโร วะระเมนาโถ วะตะโส ธัมมะกัลละยาณาติ
วิปัสสะนาคะโต โสภะคะวา อิติปิ

อิติปิโส ภะคะวา สีละ ป๋าระมีสัมปันโน
สีละ อุปปะป๋าระมีสัมปันโน
สีละ ปะระมัตถะป๋าระมีสัมปันโน
มหาจัยยะปากะโร วะระเมนาโถ วะตะโส ธัมมะกัลละยาณาติ
วิปัสสะนาคะโต โสภะคะวา อิติปิ

อิติปิโส ภะคะวา เนกขัมมะ ป๋าระมีสัมปันโน
เนกขัมมะ อุปปะป๋าระมีสัมปันโน
เนกขัมมะ ปะระมัตถะป๋าระมีสัมปันโน
มหาจัยยะปากะโร วะระเมนาโถ วะตะโส ธัมมะกัลละยาณาติ
วิปัสสะนาคะโต โสภะคะวา อิติปิ

อิติปิโส ภะคะวา ปัญญา ป๋าระมีสัมปันโน
ปัญญา อุปปะป๋าระมีสัมปันโน
ปัญญา ปะระมัตถะป๋าระมีสัมปันโน
มหาจัยยะปากะโร วะระเมนาโถ วะตะโส ธัมมะกัลละยาณาติ
วิปัสสะนาคะโต โสภะคะวา อิติปิ

◈ อิติปิโส ภะคะวา วิริยะ ป๋าระมีสัมปันโน

วิริยะ อุปะป๋าระมีสัมปันโน

วิริยะ ปะระมัตถะป๋าระมีสัมปันโน

มหาจัยยะปากะโร วะระเมนาโถ วะตะโส ธัมมะกัลละยาณาติ

วิปัสสะนาคะโต โสภะคะวา อิติปิ

◈ อิติปิโส ภะคะวา ขันติ ป๋าระมีสัมปันโน

ขันติ อุปะป๋าระมีสัมปันโน

ขันติ ปะระมัตถะป๋าระมีสัมปันโน

มหาจัยยะปากะโร วะระเมนาโถ วะตะโส ธัมมะกัลละยาณาติ

วิปัสสะนาคะโต โสภะคะวา อิติปิ

◈ อิติปิโส ภะคะวา สัจจะ ป๋าระมีสัมปันโน

สัจจะ อุปะป๋าระมีสัมปันโน

สัจจะ ปะระมัตถะป๋าระมีสัมปันโน

มหาจัยยะปากะโร วะระเมนาโถ วะตะโส ธัมมะกัลละยาณาติ

วิปัสสะนาคะโต โสภะคะวา อิติปิ

◈ อิติปิโส ภะคะวา อติษฐานะ ป๋าระมีสัมปันโน

อติษฐานะ อุปะป๋าระมีสัมปันโน

อติษฐานะ ปะระมัตถะป๋าระมีสัมปันโน

มหาจัยยะปากะโร วะระเมนาโถ วะตะโส ธัมมะกัลละยาณาติ

วิปัสสะนาคะโต โสภะคะวา อิติปิ

◈ อิติปิโส ภะคะวา เมตตา ป๋าระมีสัมปันโน

เมตตา อุปะป๋าระมีสัมปันโน

เมตตา ปะระมัตถะป๋าระมีสัมปันโน

มหาจัยยะปากะโร วะระเมนาโถ วะตะโส ธัมมะกัลละยาณาติ

วิปัสสะนาคะโต โสภะคะวา อิติปิ

◈ อิติปิโส ภะคะวา อุเปกขา ป๋าระมีสัมปันโน
อุเปกขา อุปปะป๋าระมีสัมปันโน
อุเปกขา ปะระมัตถะป๋าระมีสัมปันโน
มหาจัยยะปากะโร วะระเมนาโถ วะตะโส ธัมมะกัลละยาณาติ
วิปัสสะนาคะโต โสภะคะวา อิติปิ

◈ อิติปิโส ภะคะวา ตะสะ ป๋าระมีสัมปันโน
ตะสะ อุปปะป๋าระมีสัมปันโน
ตะสะ ปะระมัตถะป๋าระมีสัมปันโน
มหาจัยยะปากะโร วะระเมนาโถ วะตะโส ธัมมะกัลละยาณาติ
วิปัสสะนาคะโต โสภะคะวา อิติปิ

◈ อิติปิโส ภะคะวา พุทโธ อะนันตา ทิคุโณ วะตะโส
ภะคะวา อิติปิฯ

บทสวดธรรมสังเวช

ดูรา ท่านหญิงชาย ฟังบรรยาย ธรรมคาถา
โอวาท ศาสดา พระสัมมา พุทธองค์
ฟังแล้ว เพ่งพินิจ อบรมจิต ให้มั่นคง
ตั้งสติ ดำริ ตรง จิตดำรง ปัญญาญาณ
ชีวิต อนิจจัง อย่าได้หวัง ในสังขาร
ไม่มี สิ่งต้านทาน เมื่อถึงกาล มรณา
ชีวิต คือความทุกข์ เหมือนติดคุก ทุกข์หนักหนา
เวียนว่าย ในโลกา เพราะตัณหา พาให้หลง
ชีวิต อนัตตา ภาพมายา พาจูงงง
ควรคิด พินิจปลง พุทธองค์ ทรงสั่งสอน
ชีวิต ดุจความฝัน ทุกสิ่งอัน ไม่แน่นอน
เปรียบไป คล้ายละคร ทุกขั้นตอน สอนจิตใจ
ชีวิต ไม่มีหมาย บ่มีนาย ประกันไว้
เช้าเห็น เย็นจากไป อนาถใจ ชีวิตคน
เมื่อไม่ตาย อย่าประมาท อย่าได้ขาด สร้างกุศล
สั่งสมไว้ ในกมล ติดตามตน ทุกนาที
ขอท่าน สาธุชน ดำรงตน ในความดี
บำเพ็ญ บารมี ตามวิถี พุทธองค์
มุ่งใด ได้ดังคิด ผลสัมฤทธิ์ สมประสงค์
ดวงจิต สถิตย์คง มุ่งดำรง พระธรรมเทอญ.

พระพุทธพจนวราภรณ์
เจ้าอาวาสวัดเจดีย์หลวงวรวิหาร
จ.เชียงใหม่

บทสวดแผ่เมตตา

ปวงข้าฯ สำรวมจิต น้อมอุทิศ แผ่เมตตา
แก่สัตว์ ทั่วโลกา บรรดามี ชีวีครอง
สัตว์ทั้งหลาย อย่าผูกเวร คิดเคี่ยวเข็ญ ตอบสนอง
สัตว์ทั้งหลาย อย่าคิดปอง จิตขุ่นข้อง เบียดเบียนกัน
สัตว์ทั้งหลาย จงพ้นทุกข์ ประสบสุข เกษมสันต์
ทุกชีวิต มีจิตมั่น เมตตากัน นิรันดร์กาล
บุญใด ข้าฯ ได้ทำ โปรดช่วยนำ แผ่ไพศาล
พ่อแม่ และวงศ์วาน ครูอาจารย์ สำราญใจ
หมู่สัตว์ ทั้งใหญ่น้อย โปรดได้คอย รับบุญไว้
พ้นโศก ห่างโรคภัย สุขสมใจ ทุกท่านเทอญ.

พระพุทธพจนวราภรณ์
เจ้าอาวาสวัดเจดีย์หลวงวรวิหาร
จ.เชียงใหม่

คำถวายเครื่องสักการะ

วันมาฆบูชา (แบบใหม่)

ข้าพระองค์ทั้งหลาย ขอนอบน้อมพระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้เป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้ชอบด้วยพระองค์เอง เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยวิชาและจรณะเป็นผู้เสด็จไปดีแล้ว เป็นผู้รู้แจ้งโลก เป็นสารถีฝึกบุรุษ ไม่มีผู้อื่นยิ่งกว่า เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้รู้ เป็นผู้ตื่น เป็นผู้เบิกบาน

วันนี้ เป็นวันเพ็ญมาฆะ เป็นวันคล้ายกับวันที่พระพุทธองค์ประชุมสงฆ์ จำนวน ๑,๒๕๐ องค์ ซึ่งมาประชุมกันโดยมิได้นัดหมาย พระสงฆ์ที่มาประชุมกันทั้งหมด ล้วนเป็นพระอรหันต์ ล้วนได้รับการอุปสมบทจากพระพุทธองค์ทั้งสิ้น

ข้าพระองค์ทั้งหลาย ขอน้อมถวายเครื่องสักการะ มีธูปเทียนดอกไม้เป็นต้น เพื่อน้อมบูชาพระพุทธองค์ และพระอริยสงฆ์ทั้งหลาย

ขอพระพุทธองค์ ซึ่งเสด็จดับขันธปรินิพพานไปนานแล้ว แต่ยังทรงดำรงอยู่โดยพระคุณทั้งหลาย มีพระมหากรุณาธิคุณเป็นต้น ทรงพระเมตตารับเครื่องสักการะของข้าพระองค์ทั้งหลาย เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุขแก่ข้าพระองค์ทั้งหลาย สิ้นกาลนานเทอญ.

บทสวดมาฆบูชารำลึก

ปวงข้าฯ ขอประนต พระสุคต ศาสดา
ผู้ทรง พระเมตตา แก่บรรดา ประชากร
ปวงข้าฯ ไหว้พระธรรม คุณเลิศล้ำ คำสั่งสอน
ดับทุกข์ ดับนิวรณ์ ชนนิกร ได้สุขใจ
ปวงข้าฯ นบพระสงฆ์ ผู้ดำรง ธรรมวินัย
เป็นกำลัง พระจอมไตร ช่วยแก้ไข ทุกข์ประชา
วันเพ็ญ มาฆมาส ผ่องโอภาส ศาสนา
พระสงฆ์ อภิญญา ต่างได้มา ประชุมกัน
เวฬุวัน สถานที่ พระมุณี อรหันต์
ทรงประกาศ พระสัทธรรม์ หลักสำคัญ ธรรมวินัย
ความชั่ว ทุจริต สิ่งมีพิษ คิดแก้ไข
ความดี มีแก่ใจ สั่งสมไว้ ในกมล

ดวงใจ ใสสว่าง เป็นแนวทาง ความหลุดพ้น
หลักธรรม นำปวงชน บรรลุผล สถาพร
ปวงข้าฯ ขอนอบน้อม ประกอบพร้อม อุสรณ์
พุทธองค์ ชินวร ประทานพร ปวงข้าฯ เทอญ.

พระพุทธพจนวราภรณ์
เจ้าอาวาสวัดเจดีย์หลวงวรวิหาร
จ.เชียงใหม่

คำถวายเครื่องสักการะ

วันวิสาขบูชา (แบบใหม่)

พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงไว้ซึ่งปัญญาคุณ พระบริสุทธิคุณ พระมหากรุณาธิคุณ ได้ประสูติ ตรัสรู้ และปรินิพพาน ในวันวิสาขปุณณมี

พุทธจริยานี้ บังเกิดประโยชน์ยิ่งใหญ่ แก่ข้าพระเจ้าทั้งหลาย แม้เกิดมาในภายหลัง ให้ได้รับพระศาสนา มีปัญญารักษาตน

วันนี้ เป็นวันวิสาขปุณณมี ข้าพเจ้าทั้งหลาย เป็นพุทธมามกะ ระลึกถึงพระคุณอันประเสริฐของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ขอถวายคำปฏิญาณว่า ข้าพเจ้าจักตั้งอยู่ในศีลธรรมของศาสนา เป็นศาสนทายาท ตลอดชีวิต และขอนอบน้อมบูชา แด่พระองค์ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ

ด้วยอานุภาพแห่งการบูชา ขอให้ข้าพเจ้าทั้งหลาย จงปราศจากทุกข์ มีความสุข รู้แจ้งในศาสนาของพระองค์ ตลอดกาลนานเทอญ.

วิสาขบูชา (ทำนองสรภัญญะ)

ปวงข้าฯ ขอประนต พระสุคต ศาสดา
ผู้ทรง พระเมตตา แก่บรรดา ประชากร
ปวงข้าฯ ไหว้พระธรรม คุณเลิศล้ำ คำสั่งสอน
ดับทุกข์ ดับนิวรณ์ ชนนิกร ได้สุขใจ
ปวงข้าฯ นบพระสงฆ์ ผู้ดำรง ธรรมวินัย
เป็นกำลัง พระจอมไตร ช่วยแก้ไข ทุกข์ประชา
วันเพ็ญ วิสาขะ สิทธัตถะ อุบัติมา
เพื่อให้ ปวงประชา สุขอุรา ทั่วสากล
เป็นวัน ตรัสรู้ สัพพัญญู รู้มรรคผล
หญิงชาย หายมืดมน ดำรงตน ทางปัญญา
เป็นวัน สู่นิพพาน หลุดจากมาร เบียนบีฑา
พ้นโลก โรนานา มิกลับมา ฟ้าโลกีย์
พุทธองค์ นิพพานแล้ว คงเหลือแนว ธรรมวิถี
ส่องสว่าง ทางชีวี ประชาชี เปรมปรีดา
ป่วงข้าฯ สักการะ องค์พุทธะ ปฏิมา
แทนองค์ พระสัมมาฯ ผู้เมตตา ประสาทพร
พุทธองค์ โปรดทรงรับ ของคำนับ ชุลีกร
เพื่อสุข สถาพร ชนนิกร นิรันดร์ เทอญ.

พระพุทธพจนวราภรณ์
เจ้าอาวาสวัดเจดีย์หลวงวรวิหาร
จ.เชียงใหม่

คำถวายเครื่องสักการะ

วันอาสาฬหบูชา (แบบใหม่)

พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงไว้ซึ่งพระปัญญาธิคุณ พระบริสุทธิคุณ พระมหากรุณาธิคุณ ได้ทรงแสดงปฐมเทศนา ประทานอุปสมบท ยังพระรัตนตรัย ให้บังเกิดขึ้น ในวันอาสาฬหปุณณมี

พุทธจริยานี้ บังเกิดประโยชน์ยิ่งใหญ่ แก่ข้าพระเจ้าทั้งหลาย แม้เกิดมา ในภายหลัง ให้ได้รับพระศาสนา มีปัญญารักษาตน

วันนี้ เป็นวันอาสาฬหปุณณมี ข้าพเจ้าทั้งหลาย เป็นพุทธมามกะ ระลึกถึงพระคุณอันประเสริฐ ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ขอถวายคำปฏิญาณว่า ข้าพเจ้าจักตั้งอยู่ในศีลธรรมของศาสนา เป็นศาสนทายาทตลอดชีวิต และขอนอบน้อมบูชาแด่พระองค์ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ

ด้วยอานุภาพแห่งการบูชา ขอให้ข้าพเจ้าทั้งหลาย จงปราศจากทุกข์ มีความสุข รู้แจ้งในศาสนาของพระองค์ ตลอดกาลนานเทอญ.

อาสาฬหบูชา (ทำนองสรภัญญะ)

ปวงข้าฯ ขอประนต พระสุคต ศาสดา
ผู้ทรง พระเมตตา แก่บรรดา ประชากร
ปวงข้าฯ ไหว้พระธรรม คุณเลิศล้ำ คำสั่งสอน
ดับทุกข์ ดับนิวรณ์ ชนนิกร ได้สุขใจ
ปวงข้าฯ นบพระสงฆ์ ผู้ดำรง ธรรมวินัย
เป็นกำลัง พระจอมไตร ช่วยแก้ไข ทุกข์ประชา
วันอา-สาฬหะ องค์พุทธะ เทศนา
ธรรมจักร หลักปัญญา มรรคา ทางนิพพาน
วันนั้น พระจันทร์เพ็ญ ลอยดวงเด่น ทั่วสถาน
สารนาถ งามตระการ ดุจวิมาน อินทรา
พระปัญ- จวัคคีย์ หมู่ฤๅษี มีปัญหา
นิ่งสดับ พระธรรมา ได้ดวงตา ปัญญาญาน
โกณฑัญญะ บริสุทธิ์ จิตผ่องผุด วิมุตติ์สาร
เป็นสงฆ์ องค์พยาน เริ่มหลักฐาน พร้อมองค์ตรัย
ปวงข้าฯ สักการะ องค์พุทธะ ธรรมสมัย
น้อมกาย วาจาใจ หมอบกราบไหว้ ปฏิมา
อำนาจ คุณไตรรัตน์ ดุจดังฉัตร บังเกสา
ร่มเกล้า ชาวประชา เปรมปรีดา นิรันดร์เทอญ.

พระพุทธพจนวราภรณ์
เจ้าอาวาสวัดเจดีย์หลวงวรวิหาร
จ.เชียงใหม่

พระไตรลักษณ์

พระไตรลักษณ์ หนักหน่วง ดั่งดวงจิต
สุขุมคิด ตรึกตรอง เป็นหนักหนา
พิศเพ่ง เล็งแล อนัตตา
เป็นไม้เท้า ก้าวหน้า นำหนทาง
พระสุขัง ตั้งไว้ ให้มั่นคง
จิตจำนง คอยชำระ ให้สะสาง
พระอวิชชา พาหลง กำบังทาง
พระสุขัง แผ้วถางทาง สว่างไกล
กำจัดมืด โทโส ให้ผ่องแผ้ว
เหมือนดวงแก้ว ชูเชิด ประเสริฐเศียร
ตั้งสติไว้ ให้มั่น ในความเพียร
จำนงเพียร ก่อสร้าง ในทางธรรม
พระไตรลักษณ์ ตักเตือน พระบริสุทธิ์
เหมือนมงกุฎ เรื่อเรือง เหลืองอร่าม
ดูงามขำ รัศมีสีใส วิไลล้ำ
กษัตริย์ธรรม เกื้อกูล การุณงาม
บรรดาศีล สิ้นสุด ให้พร้อมเสร็จ
เหมือนเกราะเพชร สวมใส่ ในสนาม
จะป้องกัน อวิชชา สง่างาม
จะพาข้าม ด่านแดน กิเลสมาร

พระหัตถ์ขวา	ทรงจักร	สัตราวุธ
พระบริสุทธิ์	สดใส	เจริญศรี
พระเมตตา	พาจิต	ให้เปรมปรีดิ์
จะข่มขี่	โทโส	ให้ม้วยมรณ์
พระหัตถ์ซ้าย	ทรงขันธ์	สัตราวุธ
พระบริสุทธิ์	สดใส	เจริญศรี
พระเมตตา	พาจิต	ให้เปรมปรีดิ์
จะข่มขี่	โทโส	ให้ม้วยมรณ์
พระกรุณา	เป็นโยธา	เบื้องขวาทัพ
สำหรับรับ	หมู่มาร	ชาญสมร
มุทิตา	เป็นโยธา	เบื้องซ้ายพระกร
ไม่ย่อหย่อน	แตกใคร	ผู้ใดมา
เสนาอำมาตย์	อาจองค์	ทนงการ
เป็นพรหม	วิหาร	อุเบกขา
สำหรับสังหาร	มารร้าย	ม้วยมรณา
พระปัญญา	เหมือนดั่งดวง	มณีนิล
สำหรับส่อง	ช่องมืด	ให้สว่าง
แจ่มกระจ่าง	เหมือนดั่งองค์	พระกระสิน
ที่มืดมน	อนธการ	ก็หายสิ้น
พระกระสิน	ส่องสว่าง	กระจ่างไกล
เสร็จขึ้นนั่ง	หลังสิ้นชีพ	อาชาชาติ
อิทธิบาท	ทั้งสี่	จะมีไหน
ชักอาชา	พาเดิน	ดำเนินไป
ลงทางใหญ่	อักขัง	คิดปักดำ

ศีลทาน เป็นเสบียง ลำเลียงส่ง
จะพาข้าม ดงต่างแดน ที่แน่นหนา
พระสัจจัง ตั้งไว้ ไปภายหน้า
พระกิริยา อุปถัมภ์ ช่วยค้ำชู
ให้ย่อหย่อน ผ่อนพัก อาชาชาญ
กิจามาร แลเห็น ก็อดสู
พระมัจจุราช ไม่อาจ จะแลดู
ปิดประตู จัตุรา ไม่อาวรณ์
พระสติ ล้ำเลิศ ประเสริฐนัก
เป็นจอมจักร อินทร์องค์ พระทรงศร
พระยับ พระตา สุเมรธร
ไม่ย่อหย่อน น้อยจาก ความพากเพียร
สมาธิตั้งไว้ ให้มั่น เป็นหนทาง
พระปรารถนา แผ้วถางทาง ทั้งหนามเสี้ยน
พระโพธิ์ธง ส่องโฉม บันดลเทียน
ไม่วนเวียน พาส่ง ตรงนิพพาน
ใครได้แล้ว เหมือนได้แก้ว มโนนึก
ไม่กรีกึก ว่าจะยาก ในสงสาร
เสวยรมณ์ ชมสุข ทุกประการ
ในสายธาร เมืองฟ้า สถาพรฯ

รายชื่อผู้ร่วมบริจาคปัจจัยเพื่อพิมพ์หนังสือประมวลธรรม เล่มที่ ๖ คู่มืออุบาสกและมหาสมัยสูตร

๑. คุณนันทพร ปิยะกาญจนะ และครอบครัว	๕๙,๕๐๐ บาท
๒. คุณกฤษณ์ ประธานราษฎร์นิกร	๓๔,๐๐๐ บาท
๓. คุณเบญจมาศ ณ ลำพูน	๕,๐๐๐ บาท
๔. คุณรจนา วานิช	๓,๐๐๐ บาท
๕. คุณนงลักษณ์ เตชะพิสิษฐ์	๒,๐๐๐ บาท
๖. ดร.รัตนา โพธิสุวรรณ	๑,๐๐๐ บาท
๗. พ.ต.ท. ธีรภัทร์ คงพานิช	๑,๐๐๐ บาท
๘. คุณวัลลภา วัฒนะไพบูลย์	๕๐๐ บาท
๙. คุณศุภางค์ ทิพย์พิทักษ์	๒๐๐ บาท
๑๐.คุณสุกัลยา เมืองมั่น	๑๐๐ บาท

จาริก - ธุดงค์

ศาสนพิธี

จากทะเล สู่แผ่นดิน ตามนิมิต
จักลิขิต ประกาศธรรม ไม่หวั่นไหว
ทายาทธรรม สืบทอด พระรัตนไตร
จะเกรียงไกร กึ่งพุทธะ ตามทำนาย